

ამჟამად 2.2020

ISSN 2346-8416

აქცენტანი

სამოსავლო ჟურნალი

გამოდის წელიწადში ორჯერ

2

დეკემბერი

თბილისი

2020

„არმატანი – შორით მოსულისაგან მოღებული
მის თემის ძღვენი“ (საბა).

ჟურნალი დაარსებულია 2016 წელს
მაგალი თოდუას
მიერ

რედაქტორი
მზია ბურჯანაძე

სწავლული მდივანი
ნანა ჯანაშია

დამკაბადონებელი
ნანა ყანდაშვილი

მომკაზმველი
ირაკლი უშვერიძე

არაბული ლიტერატურა

მიხაილ ნუაიძე (1889-1988)

მიხაილ ნუაიძე არაბული ემიგრანტული ლიტერატურული სკოლის ერთ-ერთი გამორჩეული მწერალია. „მაჰჯარის“ ლიტერატურის სხვა ავტორთაგან განსხვავებით, რომლებსაც ბედმა ამერიკა-ლიბანს შორის ცხოვრება და დასავლურ-აღმოსავლურ კულტურათა ხიდად ყოფნა არგუნა, ნუაიძე სამი კულტურის პირმშოა – არაბულ-ლიბანურის, რუსულისა და ამერიკულის. ასეთმა ცხოვრებამ ძალიან მრავალფეროვანი გამოცდილება მისცა მწერალს, რაც მის მხატვრულ შემოქმედებაზეც აისახა. პირველმა მსოფლიო ომმა ნუაიძეს ამერიკაში მოუსწრო. ომის მიწურულს ბრიტანეთისა და საფრანგეთის დასახმარებლად აშშ ჩაერთო და ასე მოხვდა 1918 წელს ფრონტზე განვეული მიხაილ ნუაიძე საფრანგეთში გადასროლილი ამერიკული ქვედანაყოფის შემადგენლობაში.

წრივა

უცნობი ჯარისკაცის მოგონებებიდან. საფრანგეთი, 1918 წლის სექტემბერი, პარასკევი

მე და ჩემი თანამებრძოლები ერთმანეთს დავცინით, ისინი – ჩემს ახირებებს, მე კი – მათსას. დღეს საკუთარ თავზე მეცინება, რადგან მეც მათნაირი გავხდი. ანდაზა ამბობს: „ხარი ხართან დააბიო, ან ზნეს იცვლის, ან ფერსაო“ და აი, მეც მათ დავემსგავსე, რადგან განშორების გზა არ არსებობს, აბა, ჯარისკაცი თავის ჯარს სად გაექცევა?

შაბათი

სიხარულს სევდა ცვლის და სევდას – სიხარული. გავიხარე, როცა ყაზარმიდან საავადმყოფოში ამოვყავი თავი. მით უფრო, რომ უკურნებელი არაფერი მჭირდა. მტანჯავდა ის, რასაც ჩემი თანამებრძოლნი „ფრანგულ ქავილს“ უწოდებენ და მათი სამი მეოთხედი სწორედ ამ ინფექციის მატარებელია. თუმცა ეს დაავადება მე ცოტა რთული ფორმით შემხვდა, მწვავე ქავილმა კანი სულ დამიზიანა. როცა ჩვეული სამედიცინო შემონმების დღე დადგა, ექიმი შეშფოთდა ჩემი მდგომარეობით და მაშინვე საავად-

მყოფოში გამგზავნა სპეციალური მკურნალობის ჩასატარებლად.

ამბობენ, რომ ქავილის გამომწვევი მიზეზი მიკროსკოპული მწერები არიან, რომლებიც იმ ჭაობიან მიწაზე ბინადრობენ, სადაც ჩვენი ბანაკია განთავსებული. ისინი აღწევენ კანში და იწყება აუტანელი ქავილი, არ ჩერდება, ერთი ადგილიდან მეორეზე გადადის და ასე ვრცელდება მთელ სხეულზე.

ახლა კანის დაავადებათა კლინიკაში ვწევარ. მაქვს პატარა საწერი მაგიდა, ასევე, ლოგინი ქათქათა თეთრეულითა და მატყლის მძიმე საბნით. დღეს ღრმა ძილით დავიძინებ. შუალამეს სერჟანტი აღარ გამაღვიძებს იმის ძახილით, რომ ჩემი მორიგეობის ჯერი მოვიდა, აღარც ნახევარი ლამის გატარება მომიწევს წვიმაში მხრებზე აკიდებული იარაღით, არ დავითვლი ნაბიჯებს და არც ჩემი ფეხსაცმლის ქვებზე რაკუნის ხმას მივაყურადებ.

რბილი ლოგინი, თოვლივით ქათქათა თეთრეული, თბილი საბანი, მშვიდი ძილი და ხვალინდელი უსაქმო დღე – აი, რა მახარებს! მაგრამ ამ სიხარულს სევდა ცვლის, როცა ერთმანეთს ვადარებ გუშინდელ და დღევანდელ დღეს. რამხელა

სხვაობაა, არ მჯერა, რომ მე ახლა ის ვარ, ვისაც გუშინ ფიცარზე ეძინა, თავქვემ წიგნები ედო ბალიშად და თავზე ჭერი ეფარა საბნად, ღამეებს ათენებდა საკუთარ თავთან საუბარში და მისი საიდუმლოებების ამოხსნას ცდილობდა, ბედნიერად გრძნობდა თავს მარტოსული და ამით კმაყოფილი იყო. ნუთუ გუშინდელი კაცი დღეს იგივე ადამიანია? ისეთი, რომელიც საკუთარ თავს და მარტობას გაურბის და ახლა რბილ საწოლზე წოლა ისე ახარებს, როგორც პატარა ბიჭს – ახალი სათამაშო. გუშინდელი მე მენატრება, დღევანდელი კი – მეზიზღება. ამიტომაც ვამბობ, რომ სევდას სიხარული ცვლის და სიხარულს – სევდა.

როდესაც პალატაში შევედი, ყველა მე მომაშტერდა, ზოგი კარტს თამაშობდა, ზოგი კი წამოწოლილი თავის ფიქრებში იყო გართული. თამაშს თავი მიანებეს და გარს შემომეხვივნენ, „ახალ ძმას“ მომესალმნენ. ჩავთვალე, რომ ყველა იმ დაავადებით იტანჯებოდა, რითიც – მე. შემდეგ ერთ-ერთმა მკითხა:

– ეჭვგარეშეა, რომ შენც ჩვენსავით მდოგვის მომწამლავი აირის მსხვერპლი ხარ.

გაგებულნი მქონდა, რომ მდოგვის აირი ყველაზე შხამიანი გაზია, რომელიც ყველაფერს წვავს, რასაც ეხება. ეს დამწვრობა თითქმის არ იკურნება, ტკივილები მწვავეა. ამიტომ შემეცოდა ყველა იქ მყოფი, თუ მართლა ამით იტანჯებოდა. მე კი ვუპასუხე, რომ კანის უმნიშვნელო დაავადება მჭირდა. ეჭვიანი და ცინიკური თვალეებით შეხედეს ერთმანეთს და გაიცინეს. მე კი გაბრუებული ვიდექი და ვერ გამეგო, რა აცინებდათ. შემდეგ ერთ-ერთმა თქვა:

– რა საჭიროა ეს შენიღბვა? შემოგვხედე, ჩვენ ათნი ვართ აქ, ათივე მდოგვის აირებით მოწამლულნი და ამის სულაც არ გვრცხვენია. შენ რატომ მოდი-

ხარ ჩვენთან რაღაც კანის დაავადების „კამუფლაჟით“ ისე, თითქოს არ ვიცოდეთ მსგავსი ისტორიები?

სულ დავიბენი, მდოგვის აირები ამ სამყაროს ამოუცნობ იდუმალეზად მეჩვენა. ისევ გავუმეორე მათ ჩემი დიაგნოზი:

– ძმებო, როგორც გითხარით, ჩემი დაავადება კანის მარტივი ინფექციაა, „ფრანგული ქავილი“. მე რომ თქვენსავით მდოგვის აირებით ვიყო დამწვარი, ამას პატივად ჩავთვლიდი და დამალვის ნაცვლად აუცილებლად ხმამაღლა გაცნობებდით.

ყველა ხარხარებდა და იმეორებდა: „ფრანგული ქავილი! ფრანგული ქავილი!“

ასე გამშორდნენ სიცილით და დამტოვეს გიჟივით დაბნეული.

კვირა

პალატაში ჩემს თანამებრძოლებს შორის ერთ-ერთ ჯარისკაცს წრიპა შეარქვეს, რადგან ტანით დაბალი და პატარაა. სახეზე მუდამ ღიმილი დასთამაშებს, ენას არ აჩერებს. უცნაურია, მაგრამ თავისი ლაპარაკით მსმენელს არ ღლის ყველა იმ მოლაყბისგან განსხვავებით, ვისაც კი ვიცნობ. მისგან უხამსი სიტყვებიც კი მსუბუქად ჟღერს, ყურს არ ჭრის და სულს არ გიშფოთებს. ლანძღვა კი სასტიკი იცის. ყველა მისი ხუმრობა ანეკდოტია. ყოველი მისი მოძრაობა კოხტა და აზრიანია. რაც არ უნდა ქნას ან თქვას, გარშემო ყველას კეთილგანწყობას იმსახურებს, ხან უცინიან და ხანაც ტაშს უკრავენ. ის რომ არა, ეს საავადმყოფო ერთ დიდ სასაფლაოდ გადაიქცეოდა, საწოლები კი – საფლავებად. სწორედ წრიპამ შემარქვა „ფრანგული ქავილი“, არც უკითხავს ჩემი ნამდვილი სახელი, მაგრამ, როცა ასე მომმართავდა, ვგრძნობდი, ამას სიყვარულით აკეთებდა, რასაც სხვებზე ვერ ვიტყვოდი, ისინი უფრო დამცინოდნენ

და აბუჩად მიგდებდნენ, თუმცა მე არ ვყვებოდი მათ.

ორშაბათი

ცხოვრებაში ბევრნაირი ადამიანი მინახავს, მაგრამ წრიპასნაირი – არა. შეუხედავი იყო, მიჭყლეტილი ცხვირით, განიერი ყბებით, სქელი ტუჩებით, გაბერილი ლოყებითა და უფერული კანით, გრძელი და ეკლებივით უხეში თმა თავზე ზღარბივით ჰქონდა აყრილი, თითქოს ღერები, სამკვდროდ გადაკიდებულნი, ერთმანეთს არც კი ეხებოდნენ. პატარა ყურები თმებში ძლივს უჩანდა, თვალებიც პატარა ჰქონდა, მაგრამ სქელ წამწამებში ჩაძირული უცნაურად მიმზიდველად გამოიყურებოდა. არ ვიცო, რა მოსწონთ თანამებრძოლებს მასში, უმნო გარეგნობა თუ მიმზიდველი თვალები, მაგრამ ეჭვგარეშეა, რომ წრიპა ყველას უყვარს. თუ წრიპას არყოფნაში სხვები უსიტყვოდ თამაშობენ კარტს ან კამათელს აგორებენ, მისი მოსვლისთანავე სიტუაცია წამიერად იცვლება, თანამებრძოლები წამოიშლებიან, მეგობარს გარს ეხვევიან, იცინიან და მხიარულობენ. ყველა უკან დასდევს, ყველას მისი სახელი აკერია პირზე:

– წრიპა, რა კარგია, რომ მოხვედი, უშენოდ მოწყენილობისგან მოგკვებოდი...

– წრიპა, მოგვიყევი ეს ამბავი, ან ის...

– წრიპა, ამ საკითხზე რა აზრის ხარ, ან იმ ამბავზე რას ფიქრობ...

მოკლედ, წრიპა თანამებრძოლთათვის ერთდროულად იყო ფილოსოფოსიც, პოეტიც და გამრთობიც. მომისმენია, როგორ გამოხატავს ყველაფერზე თავის აზრს, სულ ერთია, საკითხი სასაცილოა და უმნიშვნელო, თუ სატირალი და დამაფიქრებელი. უცნაურია, რომ, რაზეც

უნდა ესაუბრა, იქნებოდა ეს ფრანგული ქავილი თუ სიცოცხლე სიკვდილის შემდგომ, სხვები მაინც სიცილით კვდებოდნენ, თავად კი მხოლოდ იღიმოდა.

ჩემი თანამებრძოლნი ხშირად იკრიბებიან და ერთმანეთს უზიარებენ საბრძოლო გამოცდილებებს. ერთი შატო ტიერის ბრძოლის ამბავს ჰყვება, მეორე – სენ-მიელის, მესამე – სუასონის და ა.შ. წრიპასგან კი დღემდე ერთი სიტყვაც არ მსმენია მის საბრძოლო ისტორიებზე. არადა, საავადმყოფოს თანამშრომლისგან ვიცოდი, რომ „ომის ჯვრის“ ფრანგული მედალი ჰქონდა მიღებული და „ღირსეული მსახურის“ ამერიკულ ჯილდოზე იყო წარდგენილი. ერთხელ გავიგონე, როგორ ჰკითხა წრიპას ერთმა, ომზე რა აზრის ხარო, აქეთ მეორემ ცინიკურად ახსენა გერმანელი ჯარისკაცები და წრიპასგან ელოდა პასუხს, მაგრამ მან ორივეს ნაუწყრუა და საუბრის თემა შეცვალა.

სამშაბათი

გუშინ საღამოს ექიმმა მოგვინახულა, წასვლა რომ დააპირა, წრიპამ კარებამდე მიაცილა. ერთ წუთში უკან დაბრუნდა და ხმამაღლა იკითხა:

– ახალგაზრდებო, ცოტა ვისკი ხომ არ დაგველია ?

ყველას გაეცინა, ნათქვამი მეგობრის მორიგი ხუმრობა ეგონათ, რადგან ახლა ციდან დედამინაზე ანგელოზის ჩამოსვლას უფრო დაიჯერებდნენ, ვიდრე საავადმყოფოში ვისკის არსებობას, მაგრამ წრიპა ისევ თავისას იმეორებდა:

– არ გეხუმრებით, თქვენ თუ ამ ღამით ვისკი არ დაგაღვინეთ, ვფიცავ, მის ბიძაშვილს მაინც მოგართმევთ. აბა, რას იტყვით?

წრიპას ყველა აჰყვა ხუმრობაში, მაგრამ მაინც არ სჯეროდათ, რომ ის სერიოზულად ამბობდა ამას.

– მოგვეცი ვისკის ბიძაშვილი, ყელი გაგვიშრა წყურვილისგან!

წრიპა წამიერად გაუჩინარდა და უკან დიდი ბოთლით დაბრუნდა. შუშაში თეთრი სითხე ესხა, ის კი ყველას უხმობდა:

– მოდით ჩემთან, მწყურვალნო და ყელგამომშრალნო, მე მოგიკლავთ წყურვილს.

სანოლებიდან წამოიშალნენ და წრიპას გარს შემოეხვივნენ, ეჭვობდნენ, რომ მის მოტანილ ბოთლს ვისკისთან ცოტა რამ ჰქონდა საერთო, მაგრამ წრიპამ ეჭვები მალე გაუქარწყლა და სრული სერიოზულობით აუხსნა, რომ ბოთლში ესხა უმაღლესი ხარისხის სპირტი, რომ მან ქიმიკოსივით შეისწავლა ეს ნივთიერება და აღმოაჩინა – ცოტა წყალთან გაზავებული ეს სითხე სულაც არ არის საზიანო, მეტიც, ვისკიზე უფრო ძლიერია. ბოთლი წამლების საწყობიდან წამოეღო, რომლის დაკეტვა საავადმყოფოს თანამშრომელს დავინყებია. მაშინვე ჭიკები მოარბენინეს, სასმელი ჩამოასხეს, ხმა დაიდაბლეს და ისე ჩურჩულებდნენ, თითქოს ღვთიურ საიდუმლოს ასრულებდნენ. მეც დამპატიყეს, მაგრამ უარი ვთქვი. იმის შიშით, რომ ვილაც შეიძლებოდა მოულოდნელად წასდგომოდათ თავს, წრიპამ ერთ-ერთი კარებთან დააყენა ყარაულად. შემდეგ სასმისით ჭიქა ბოლომდე შეივსო, მალლა ასწია და თანამებრძოლებს მიმართა:

– ძმებო, ჩვენ ყველაზე უცნაურმა დამთხვევებმა ერთად შეგვყარა ყველაზე უცნაურ პირობებში. დავმეგობრდით, მოვშინაურდით, ერთმანეთი შევიყვარეთ, საერთო ჭირმა გაგვაერთიანა, ჩვენ ყველანი მდოგვის აირების მსხვერპლნი ვართ.

მდოგვის აირების ხსენებაზე ყველას გაეცინა:

– მდოგვის აირები, მდოგვის აირე-

ბი, როგორი შხამიანი და მკვლელი აირებია!

წრიპამ საუბარი განაგრძო:

– მე აქ მოვედი თქვენთვის უცხო ადამიანი და ერთ-ერთი თქვენგანი გავხდი. დაგინახეთ, რომ სასონარკვეთას თქვენი გულები სულ შეეჭამა. ვეცადე, ეს სიმძიმე შემემსუბუქებინა და თქვენს გამორობად ვიქეცი. გამომივიდა, რაც ჩავიფიქრე. ერთი თვე დავრჩი თქვენთან. მთელი ეს დრო სიცილსა და თამაშში გავატარეთ ისე, რომ მდგოვის აირები სულ დავივიწყეთ. რასაც მთხოვდით, თუ რამის მოცემა ან გაკეთება შემეძლო, უარი არასდროს არაფერზე მითქვამს, იმედი არცერთი თქვენგანისთვის არ გამიცრუებია. პირიქით, მთელი ჩემი დრო დავთმე, გათენებიდან დაღამებამდე. ამას იმიტომ კი არ გეუბნებით, რომ რამე საზღაურს ან ჯილდოს მოველი. თქვენი სიყვარულია ჩემი ჯილდო, თქვენთან მეგობრობაა ჩემთვის საზღაური, მაგრამ ამ სიყვარულისა და მეგობრობის სანაცვლოდ მინდა, ერთი პატარა თხოვნა შემისრულოთ. შემისრულებთ?

ყველამ ერთხმად შესძახა:

– გვთხოვე, რაც გსურს, წრიპავ, გისმენთ და გემორჩილებით! შენს განკარგულებაში ვართ!

წრიპამ საუბარი განაგრძო:

– ჩემო ძმებო, ეჭვი არასდროს შემპარვია, რომ თქვენთვის ძვირფასი ადამიანი ვარ. მინდა გთხოვოთ, რომ ამ ღამით მარტო დამტოვოთ ჩემს თავთან, არ მკითხოთ არაფერი, არ დამელაპარაკოთ და არ მოუახლოვდეთ ჩემს სანოლს. მე მჭირდება განმარტოება, რომ დავისვენო და განვიტვირთო.

დავლიეთ, ვიხალისეთ, ვიციინეთ. მოდით ახლა, ძმებო, შევსვათ ჩვენი დაუგეგმავი შეხვედრის სადღეგრძელო. როგორც შეგვყარა ერთად ამ უცნაურმა დამთხვევებმა თუ შემთხვევებმა, ისევე

დაგვაშორებს. ვინ იცის, რას გვიმზადებს ხვალინდელი დღე.

წრიპამ ჭიქა ბოლომდე შესვა, სხვებმაც დალიეს. მერე აიღო ცარიელი ბოთლი და ძირს დაანარცხა, ნამსხვრევები მიმოიფანტა. წრიპამ მათი შეგროვება დაიწყო, თითი გაიჭრა და სისხლი წამოუვიდა, შემდეგ ცოცხი მოიტანა და ნარჩენები ახვეტა. ბოლოს წამლების ოთახში შევიდა, თითი გადაიხვია და პირდაპირ ლოგინზე დანვა. ყველაფერი ერთ ნუთში მოხდა. დანარჩენი ცხრანი მეხდაცემულივით გაქვავებულნი იდგნენ და გაკვირვებულნი უყურებდნენ თანამებრძოლს.

საუბრის დროს წრიპას ვაკვირდებოდი, მისი სახის ნაკვეთებში ახალ აზრებს ვკითხულობდი და ხმაში უცნაური ინტონაცია მესმოდა. სიტყვა ჯერ დასრულებული არ ჰქონდა, როცა თავისი ჩვეული მომხიბვლელი ღიმილი სახიდან გაუქრა, თვალები ჩაუშავდა და თითქოს აუნყლიანდა. როგორც ჩანს, სხვებმაც შენიშნეს ის, რაც მე დავინახე. წრიპას სიტყვები ხუმრობად არავის მიუღია. ყველამ თავის საწოლს მიაშურა, ჩურჩულით საუბრობდნენ და ფეხის წვერებზე დადიოდნენ. გავიგონე, ჩემს მეზობლად ერთმა მეორეს გადაუჩურჩულა:

– როგორ ფიქრობ, წრიპას რა დამართა? ამ ღამით ისე გვესაუბრა, თითქოს დაგვემშვიდობა. ვითომ, გამოჯანმრთელდა და გაიგო, რომ ხვალ განერენ? მაშ, მისალოცია! აბა, ჩვენ დანამდვილებით ვიცით, რომ განკურნება არ გველირსება.

სამშაბათი

ერთი კვირა გასულა მას შემდეგ, რაც ბოლო სიტყვა ჩამინერია ჩემს დღიურში. ამ დრომდე ხელში ძალა არ მეყო, კალამი რომ ამელო და წერა გამეგრძელებინა. მოხდა სწორედ ის, რასაც წრი-

პა გვეუბნებოდა, რომ უცნაურმა დამთხვევებმა შეგვკრიბა ერთად უცნაურ პირობებში და ეს უცნაური დამთხვევები თუ შემთხვევები დაგვაშორებს ერთმანეთსო. ჩვენი კავშირი დაირღვა და დღეს წრიპას გარეშე ვართ.

მას შემდეგ, რაც წინა სამშაბათს ჩემი დღიური დავხურე, ძილს მივეცი თავი და სული სიზმრების სამყაროში გადავუშვი, უცებ ვიგრძენი, ვილაცის ხელი მანჯღრევდა. გიჟივით წამოვხტი, ჩურჩულის ხმა გავიგონე:

– ნუ გეშინია, ღვთის გულისთვის, ადექი და არაფერი თქვა.

წრიპას ხმა ვიცანი და, სანამ გაოცებიდან გამოვერკვეოდი, მკითხა:

– ფანქარი გაქვს? სანთელი? ფურცელი? აიღე სანთელი და დაჯექი, ფრთხილად, არავინ გააღვიძო!

ავანთე სანთელი და ლოგინზე წამოვჯექი. წრიპა მაშინვე დავინახე, ჩემი საწოლის გვერდით იდგა, თავიდან ფეხებამდე სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი. თითი ბინტით გადაეხვია, ჩაფხუტიდან შავი თმები გამოშვეროდა და თვალებიდან ნაპერწკლებს ყრიდა. გააზრების დროც არ დამიტოვა და, სანამ ვკითხავდი, თუ რა ხდებოდა, აქეთ მიბრძანა:

– ადექი და გამომყევი! არაფერი მკითხო, სანთელი წამოიღე, კალამი და ფურცელი არ დაგავინყდეს და ისე იარე, შენი ფეხის ხმაც არ ისმოდეს!

წინააღმდეგობა არ გამინევია, იმ წამს ვიგრძენი, რომ ჩემს თავს არ ვეკუთვნოდი, წრიპას ხელში პატარა ბავშვად ვიქეცი, რომელსაც იქ წაიყვანდა, სადაც მოისურვებდა და იმას გააკეთებინებდა, რასაც ჩაიფიქრებდა. ამიტომ უკან გავყევი, წამლების საცავში შემიყვანა და კარი დაკეტა. მიბრძანა, სანთელი მაგიდაზე დამედო, ხის ყუთზე ჩამომსვა, გვერდით დამიდგა და მითხრა:

– ნურაფერს მკითხავ და ყველაფერს გაიგებ. ნუ გაგიკვირდება, თუ სახელით მოგმართავ, მე შენ გიცნობ და შენი სახელიც ვიცი. შენში ის ღირსება დავინახე, რაც სხვებს არ აქვთ – დუმილი და ეს შენი დუმილი ღრმად მოაზროვნისაა და არა სულები ადამიანის. შენ ფიქრებს არ ხლართავ სიტყვებში, იცი დუმილის ნეტარება. ამიტომაც გამოგარჩიე სხვებში, რადგან შენ გესმის და მათ – არა. ახლა აიღე კალამი და დაწერე, მე ხელი არ მემორჩილება:

„ჩემო პატივცემულო ბატონო ვუდროუ ვილსონ“ ...

დავწერე და გავჩერდი, ვემზადებოდი შემდეგი ფრაზის დასაწერად, მაგრამ უცებ წრიპამ თვალისდახამხამებაში კალამი ხელიდან წამართვა, გადახაზა, რაც მალლა დავწერე, შემდეგ დამიბრუნა და მითხრა:

– არა, ასე დაწერე:

„პატივცემულ გენერალ ჯონ პერშინგს, ამერიკული ჯარის მთავარსარდალს“...

– დაწერე? აჯობებს, ნაშალო... ნაშალე? აი, ასე დაიწყე

„ჩემო ძვირფასო ქალბატონო,

სახელით არ მოგმართავ, რადგან ქალთა ყველა სახელს შორის ვერ ვნახე შენთვის შესაფერი. ადამიანები სახელს იყენებენ, როგორც დამლას პირუტყვთათვის, რათა ერთი მეორისგან განასხვავონ და ის პიროვნულ თვისებებს სულაც არ გამოხატავს. ვერცერთი სახელი ვერ აღწერს შენს პიროვნებას. ყველა სახელზე აღმატებული ხარ და ყველა აღწერაზე დიდებული.

შენ არ მიცნობ, მაგრამ მე გიცნობ, თუმცა არ ვიცი, ვინ ხარ, ან სად და როდის დაიბადე. დარწმუნებული ვარ, ამ წუთას სადღაც სუნთქავ, რომელიღაც ქვეყანაში. ხალხისთვის შეუხედავი ხარ, მაგ-

რამ ჩემთვის – ლამაზი. მე მიყვარს შენი მიჭყლეტილი ცხვირი, წაგრძელებული ნიკაპი, გაბერილი ლოყები, თმით დაფარული შუბლი, მხრებსა და თავს შორის ჩაკარგული კისერი, ამოზნექილი მხრები და ჩავარდნილი მკერდი, წელი, რომელიც თეძოებს ფარავს, ხშირი წარბები და პატარა თვალები, შენი სულის სარკე.

შენ შენი სხეული სუფთად შეინახე, მე კი სამყაროს ყველანაირი სიბინძურით გავჭუჭყიანდი, რადგან ავთვისებიანი სენი ხორცს მიჭამს, ძვალს მიღრღნის და სისხლს მიწოვს.“

აქ ხელები ამიკანკალდა და მთელ სხეულში ჟრუანტელმა დამიარა, წერის გაგრძელება ვეღარ შევძელი და წრიპას შევხედე. როცა სახეზე გაოცება შემატყო და ჩემს თვალებში ინტერესი ამოიკითხა, ისე უცებ მითხრა სათქმელი, თითქოს მისი სიტყვები ერთმანეთს ეჯობებოდნენ ტუჩებიდან გარეთ გამოსვლაში:

– რატომ გაჩერდი? ავთვისებიანი სენის ხსენებამ გაგაკვირვა? არ იცი, რომ ამით ვარ დაავადებული?

– ბერჯერ მომისმენია, რომ შენ მდოგვის აირების დამწვრობას უჩიოდი, – ვუპასუხე მე.

თავი დამიქნია, მწარე ღიმილი და ღრმა მწუხარება გამოეხატა სახეზე და მითხრა:

– ეგ სიტყვები აქ ხომ კომუფლაჟია უბრალოდ, არ მეგონა, ასეთი გულუბრყვილო თუ იყავი. ახლა კი, ღვთის გულისთვის, აღარ შემანყვეტინო და წერა განაგრძე:

... და მე ცოცხალი გვამი ვარ სხვა მოძრავ გვამებს შორის, ჩემი ხელები უდანაშაულო სისხლით არის მოსვრილი, რადგან მე ჯარისკაცი ვარ და ჯარისკაცის საქმე მკვლელობაა. რამდენ ცოლს წავართვი ქმარი, შეყვარებულს – სატ-

რფო, დედას – შვილი, რამდენი ბავშვი დავაობლე, რამდენ ადამიანს გავუქრე იმედი, გამოვთხარე თვალი, დავუნგრე სახლი... ხალხმა ამის გამო მამაცი მინოდა და ღირსების ორდენით დამაჯილდოვა, შენთვის კი მე დამნაშავე ვარ. ვალიარებ ჩემს დანაშაულს და არ ვითხოვ შენდობას. ჩემგან შეწყალების თხოვნა შენი შეურაცხყოფაა. ცეცხლზე ნავთს ხომ არ დავასხამ? რომ არ გიცნობდე, ამას კი გავაკეთებდი, მაგრამ მე შენ გიცნობ და ვიცი, შენ რომ ჩემს ადგილას ყოფილიყავი, იმავეს გააკეთებდი, რისი გაკეთებაც მე გადავწყვიტე. რას მოიმოქმედებს უვიცი, რომელმაც თავისი სიცოცხლე გარისკა და ნააგო? რა შეუძლია მოძრავ გვამს? თუ მკითხავ, როგორ და რატომ გავრისკე ჩემი სიცოცხლე, აი, ეს ამბავი მოისმინე:

მე არ ვიცნობ არც დედას, არც მამას. როგორც ამბობენ, ნაპოვნი ბავშვი ვარ, თუმცა რა მნიშვნელობა აქვს, მიპოვეს თუ დავობლდი, ერთი ის ვიცი, რომ გავიზარდე უდედმამოდ და ასე მოვედი ამ სამყაროში. არ ვიცი, ვინ ჩამიდგა ეს გული ნეკნებს შორის, რომლის მსგავსი კაცობრიობის მოდგმაში ჯერ არ აძგერებულა, თითქოს მისი სისხლი აალებული ასანთი ყოფილიყოს და არტერიები – ელექტროსადენები, რომლითაც ის დაკავშირებულია ყველაფერთან, რაც დაცურავს, დაცოცავს, დადის და დაფრინავს მინაზე თუ მიწის ზემოთ.

ოცდაექვსი გაზაფხული ხალხში ამ გულს დავატარებდი და ვერავინ ვიპოვე, ვინც მისი ცეცხლით აალებებოდა. ვერავინ ვიპოვე, ვინც მიხვდებოდა, როგორი მწველი იყო ის. ვისაც ვაჩვენე და მისი სიმხურვალე ვაგრძნობინე, ყველა გაიქცა და, როცა ხალხის წეს-ჩვეულებების, რიტუალების, ქცევების და საიდუმლოებების ფერფლი მივაყარე, ეგონათ, რომ გავქვავდი და ვერაფერს ხედავდნენ ჩემში, გარდა მიბრტყელებული ცხვირისა,

მოკლე ფეხებისა და თავზე ხიშტებივით ამოსული თმისა.

ოცდაექვსი გაზაფხული გავატარე ხალხში და ჩემს გულში სიყვარული ავაგიზგიზე, მაგრამ ვერავინ ვიპოვე, ვინც მასთან თავისი გულის მოახლოებას გაბედავდა და ერთად დაინვებოდნენ სიყვარულის საკურთხეველთან. არც გული დამწვარა, რომ დაესვენა და სიყვარულის ზეთიც არ გამოილია კანდელში, ცეცხლი რომ ჩამქრალიყო. დაიწყო ომი და მე ვთქვი, მოდი, ამ ძვირფასი შემთხვევით ვისარგებლებ და სიყვარულის ცეცხლს ჩემს გულში სიძულვილის ცეცხლად ვაქცევ. სიძულვილი დღეს ხომ მსოფლიო რელიგიად იქცა. თუ ჩემი გული სიძულვილის ცეცხლში დაიფრფლება, სხვა გულებსაც თან გაიყოლებს და, რადგან მას სიყვარული არ უწერია, დაე, სიძულვილის ცეცხლში დაინვას.

ასე ჩავენერე მოხალისედ ჯარში, შემდეგ ჩემს თავს ვკითხე: „აი, დღეს მეც მოძულე და ბოროტი ვარ სხვებივით, მაგრამ ვისზე გავბრაზდე? ვისზე ვიძიო შური?“

ამ დროს გავიგონე, ჩემი თანამებრძოლნი როგორ აკრიტიკებდნენ ავტოკრატიას, დესპოტიზმს, ტირანიას, ბარბაროსობას და აბსოლუტურ ძალაუფლებას. მე ვთქვი: აი, ისინი არიან ჩემი მტრები და მათ ნავეუკიდებ ჩემი შურისძიების ცეცხლს. გავემართე ბრძოლის ველზე ჩემი იარაღით და მტრების კვალს ველარ მივაგენი.

მერე აღმოვაჩინე, რომ უვიცი უვიცს ერჩის და ადამიანები ადამიანებს უმიზეზოდ კლავენ. მივხვდი, რომ ხალხს ერთმანეთი სძულს, მაგრამ მათ მხოლოდ ბოროტის სიძულვილი ან კეთილის სიყვარული შეუძლიათ. სიძულვილის ცეცხლი ისეთივეა, როგორც სიყვარულისა. ბოროტების ნაპერწკალი თითქმის აალების გარეშე ქრება.

იმ დროს ჩემი შურისძიების ცეცხლს ფერფლი მივაყარე. დავინყე იმის ქება, რასაც ხალხი აქებდა და იმის ლანძღვა, რასაც ხალხი ლანძღავდა. ღიმილის სუდარა, რომელშიც ჩემი გული გავახვიე, სახეზე გადავიფარე. ხალხმა ჩემი ღიმილი დაინახა და შეიყვარა. დაფარული გული კი ვერ შენიშნა და არაფრად ჩათვალა. ჩემი უბედურება ხუმრობაში ჩავფალი. ხალხს ხუმრობა მოეწონა და უბედურება ვერ იგრძნო. ვთქვი, მოდი, ხალხთან ერთად ვივლი ბოლომდე, მეც იმით ვისიამოვნებ, რითაც ისინი ტკბებიან, შევედი მათი ტკობის გამოქვაბულში და გამოვედი იქიდან ის, რაც დღეს ვარ, მოსიარულე გვამი. არ ვიდარდებდი გულზე, რომელშიც სიყვარულის ცეცხლი ჩავაქრე და სხეულზე, რომელიც გარყვნილების ჭიამ გამოხრა, რომ არა შენი ხილვა სიზმარში.

ახლა მივხვდი, რომ გული, რომელსაც ვეძებდი და სული, რომლისკენაც მივიღტვოდი, რეალობაა და არა წარმოსახვა. დიახ, ეს გული და სული შენ გეკუთვნის. სადაც უნდა იყო, შენ რეალობა ხარ და არა ილუზია.

რატომ მანამდე არ გაგიცანი, სანამ ჩემს გულში სიყვარულის ცეცხლს ჩავაქრობდი? სანამ სინძინდე და სისპეტაკე ჩემს სხეულსა და სულს გაშორდებოდა? რატომ არ შეგხვდი იმ დღეს, როცა მკერდით ანთებულ გულს ვატარებდი, სულით სიკეთეს ვახსივებდი და სხეული თოვლზე უფრო სპეტაკი მქონდა?

ახლა გიცნობ და უფრო ძლიერად ვინვი. მაშინ გაგიცანი, როცა აღარაფერი დამრჩენია შენთვის შემოსათავაზებელი. შენ არ მიმიღებ ისეთს, როგორიც ვარ. არც მე დავუშვებ, შენი სინძინდე ჩემი სიბინძურით შევლახო და შენი სიყვარულის ცეცხლი ჩემი სიყვარულის ფერფლით ჩავაქრო.

მოგწყინდა ჩემი ბოდვა? შენ გარდა ვინ გაიგებს ჩემი სულის ძახილს? შენ

ხედავ იმას, რაც გარედან არ ჩანს, ხალხი კი მხოლოდ მოვლენებს ამჩნევს. მართო შენ გესმის ჩემი ტკივილი. ხალხი ჩემს ღიმილს უყურებს, ხუმრობას უსმენს და ფიქრობს: რა ბედნიერია, არაფერი ადარდებს!

მართალია, მე სიცოცხლე დავკარგე, მაგრამ დღეს ის კვლავ ვიპოვე შენს ხელში და, მისი ღირსი რომ გავხდე, ჯერ სულსა და სხეულს გავწმენდ ყოველგვარი ჭუჭყისგან, შემდეგ დავუბრუნებდი სიყვარულის კერას, გულიდან ფერფლს ჩამოვფერთხავ, მის ნაცვლად კერიდან მუგუზაღს დავდებ და ისევ ავაგიზგიზებ. დაე, ამ დროს ჩვენი გულები ვაქციოთ ლამპრად, რომელიც ჩაუქრობლად გაანათებს. შეხვედრამდე...”

წრიპა

* * *

უკანასკნელი სიტყვა დავწერე და ჟრუანტელმა დამიარა, ფიქრები დამემსხვრა, თითქოს ჩემი ტვინი გადაიქცა ფქვილად, რომელიც იდუმალმა ხელმა გაფანტა ჰაერში და თეთრი ბოლი დააყენა. წრიპას შევხედე და თვალებს ძლივს ვუჯერებდი, მის ადგილას უცნაური ლანდი დავინახე, თითქოს მოჩვენება ყოფილიყოს სხვა სამყაროდან. ფერფლისფერი სახე და შუშის თვალები მოუჩანდა, მათში ყველანაირი ცეცხლი და ნათელი ჩამქრალიყო. ტუჩები აამოძრავა და მომეჩვენა, თავად სიკვდილი იდგა ჩემ გვერდით და მელაპარაკებოდა:

– წამიკითხე, რაც დაწერე! – მითხრა მან.

კბილების კრაჭუნისა და ძვლების ტკაცუნის ხმასავით ჩამესმა მისი სიტყვები ყურში. დავინყე წერილის თავიდან კითხვა, ჯერ დასრულებული არ მქონდა, როცა გავიგონე, როგორ ელაპარაკებოდა საკუთარ თავს, ისევ აჩრდილივით იდგა და იმეორებდა: „ბოდვა... ბოდვა...”

საინტერესოა, გაიგებს ჩემს ბოდვას? რა თქმა უნდა, გაიგებს. მის გულში ისეთი ცეცხლია, როგორც ჩემსაში იყო. ის ერთადერთი ქალია ევას მოდგმაში, რომელიც მკერდში ცეცხლს ატარებს“...

ხელი მხარზე დამადო, ჩემთვის არც შემოუხედავს, ისე მითხრა:

– დაკეცე ეს წერილი, ჩადე კონვერტში და შეინახე ჯიბეში მანამ, სანამ მისი გახსნის დრო მოვა. ღვთის გულისთვის, გთხოვ, თვალის ჩინივით გაუფრთხილდი. თუ ომიდან მშვიდობით დაბრუნდი – და ეს ასეც მოხდება – შენი ხელით გადასცემ მას ამ წერილს, გაიგე? შენი და არა სხვისი ხელით, რადგან შენ გარდა არ არსებობს ჩვენ შორის სხვა შუამავალი. ახლა კი ლოგინს დაუბრუნდი, ისედაც ძილი წაგართვი.

ეს თქვა და ხელი ხელზე მომკიდა. ვიგრძენი, თითქოს სიკვდილს შევეხე. შემდეგ საუბარი განაგრძო:

– მაღლობას გიხდი, ჩემო ძმაო. ღმერთს ვთხოვ, რომ შეგრჩეს სუფთა გონება, გული და სხეული. ნუ მკითხავ, საით მივდივარ. მე განსაწმენდელისკენ მივიღტვი. მშვიდობით!

შეტრიალდა, კარები გააღო და გავიდა. ერთ წუთში უკან დაბრუნდა და მითხრა:

– თუ საავადმყოფოს წარმომადგენელმა ან ექიმმა გკითხა სპირტიანი ბოთლის შესახებ, უთხარი, რომ წრიპამ თითი გაიჭრა, სპირტიანი ბოთლი იპოვა, ჭრილობის დამუშავება უნდოდა, ბოთლი ხელიდან გაუვარდა და დაიმსხვრა-თქო.

ეს თქვა და კარებიდან გავიდა, თითქოს ჩემი გულიც თან გაიყოლა.

ცოტა ხანი გაცეცხლებული ვიჯექი და ვცდილობდი, ჩემი გაბნეული ფიქრებისთვის თავი ერთად მომეყარა, მაგრამ ვერ

შევეძელი. სანთელს გავხედე, მისი მქრქალი ნათელიდან ბოლო წვეთი იღვენთებოდა. მსუბუქად შევეუბერე სული და მთვრალივით გავიკვლიე გზა ჩემი სანოლისკენ. თანამებრძოლთა ხვრინვა პალატის სივრცეში უწყვეტად და თანაბრად მატულობდა. მომეჩვენა, რომ ეს ხმა იყო ხავილი ადამიანებისა, რომელთაც სიკვდილი ახრჩობთ, სანოლები საფლავებს ჰგავდა და ისინი ვერც ხვდებოდნენ, რომ უკვე დაიხოცნენ, სამყარო კი მათ „პატრიოტიზმის, სამართლიანობისა და თავისუფლების დამცველებს“ უწოდებს.

ლონემიხდილი სანოლზე დავეშვი, თვალებს სიბნელეში ვაცეცებდი და ვერაფერს ვხედავდი, ფიქრებში დავცურავდი და საყრდენს ვერ ვპოულობდი.

ამ დროს გარედან უცებ გუშაგის ხმა მოისმა:

– შეჩერდი! ვინ დადის აქ?

ეს ხმა მცირე ხნით სიჩუმემ ჩაანაცვლა და მერე ისევ განმეორდა:

– შეჩერდი! თუ არ შეჩერდები, გესვრი!

სროლის ხმა გაისმა, შევხტი და გული შემეკუმშა, ჩემი მეზობელი სანოლზე შეიშმუშნა, რამდენიმე სიტყვა წამოროშა, მაგრამ ვერ გავიგონე, რა თქვა. შემდეგ ერთი გვერდიდან მეორეზე გადაბრუნდა და ხვრინვა განაგრძო. ღამის სიჩუმე გახდა საზარელი, შემადრწუნებელი და დიდებული.

რამდენჯერაც წრიპას სანოლს გავხედავ, ცარიელსა და მიტოვებულს, იმდენჯერ ტირილი მომეძალება და ცრემლად ვიღვრები. მხოლოდ ის მამშვიდებს, რომ წრიპა დღეს თავის განსაწმენდელშია, დაე, შეერგოს!

1919 წელი

არაბულიდან თარგმნეს
ნიწო სურმავამ და ელენე სიხარულიძემ

იმან ჰუმაიდანი (დაიბ.1956 წ.)

იმან ჰუმაიდანი ახალი სახელია თანამედროვე არაბული ლიტერატურის ქართულად თარგმნილ ავტორთა შორის. ის გახლავთ თანამედროვე ლიბანელი მწერალი ქალი, 1956 წელს დაიბადა და გაიზარდა მთიან ლიბანში. აკადემიური განათლება ბეირუთის ამერიკულ უნივერსიტეტში მიიღო, სპეციალობით ანთროპოლოგია. საკუთარი შესაძლებლობები ანთროპოლოგიასა და ჟურნალისტიკაში მოსინჯა, თუმცა პოპულარობა სულ სხვა სფეროში, ლიტერატურაში, ჰპოვა. დღემდე ოთხი რომანი აქვს დაწერილი და გამოქვეყნებული, რომლებსაც თარგმნიან და იკვლევენ მსოფლიოს სხვადასხვა ენაზე.

მწერლის მესამე რომანის – „სხვა ცხოვრებანი“ მთავარი თემა ლიბანის თხუთმეტწლიანი სამოქალაქო ომია, რომლის უაზრო სისასტიკის თვითმხილველი და მოწმეც მწერალი თავად გახლავთ. იმან ჰუმაიდანი ამჟამად პარიზში ცხოვრობს, სადაც სწორედ ამ ომის საშინელებას გარიდებულმა ჰპოვა თავშესაფარი.

იმან ჰუმაიდანის გმირები მთელი ცხოვრების მანძილზე ორ მდგომარეობას შორის არიან გამომწყვდეულნი – ომსა და მშვიდობას, წარსულსა და აწმყოს შორის გამოკიდებულინი. ეს მათი ცხოვრების ტრაგიკული რეალობაა, ამიტომაც ისინი შინაგან, ალტერნატიულ სივრცეს იქმნიან, რომელიც არამატერიალიზებულია, სადაც ცდილობენ, იპოვონ და დაიმკვიდრონ თავიანთი ახალი ადგილი, სწორედ ასე იბრძვიან ისინი სიცოცხლის უფლებებისათვის.

სხვა ცხოვრებანი (ნაწყვეტი რომანიდან)

ნური სალამოს ხუთ საათამდე უნდა დამეტოვებინა. შემდეგ უკვე ინთისარი მელოდა კაფე „რავდაში“. სხეული ნაზად გამოვითავისუფლე კაცის მკლავებიდან. იმ წამს ისე გამოვიყურებოდი, თითქოს მოპარულ სიყვარულს ვუბრუნებდი მის მფლობელებს.

ინთისარის შესახვედრად გავედი და გადავწყვიტე, ფეხით მევლო და დიდი წვალებით გამეკვლია გზა ტროტუარებზე ჯარად გაჩერებულ მანქანებში რა'ს ალ-ნაბა'ს¹ და არ-რავშეს² შორის. კაფე „რავდას“ რომ მივალწიე, ინთისარი მალექთან ერთად უკვე იქ მელოდა. თხუთმეტი წელია, ისინი არ მენახა. რო-

გორ შეცვლილიყო ინთისარი! სახე კიდევ უფრო დამრგვალეობდა, მაგრამ თან ყვითელი ფერი შეჰპარვოდა და ჩამოსჭკნობოდა. სხეული უფრო დამძიმეობდა და მოძრაობაც შენელებოდა. თუმცა თვალეებში მოციმციმე სხივი და ნერვიული სიცილი კვლავ რეგისტრირებული სავაჭრო მარკასავით გამოარჩევდა მათ პატრონს. გადამეხვია და „მემო, ჩემო სიცოცხლეო“ – შესძახა. ასე მეძახდა უნივერსიტეტში სწავლის წლებში. „ღმერთო, როგორ მომენატრე!“ – შეძახილებს განაგრძობდა, მკოცნიდა და მისი ხმა ასაფეთქებელი საშუალებების ხმაურივით გაისმოდა. უეცრად ვიგრძე-

¹ რა'ს ალ-ნაბა' – ბეირუთის უბანი.

² არ-რავშე – რესტორნებითა და კაფეებით ცნობილი დასავლეთ ბეირუთის სანაპირო უბანი, სახელგანთქმული ორი უზარმაზარი კლდოვანი წარმონაქმნით ხმელთაშუა ზღვაში, ზედ კორნიშთან ახლოს. ეს ბუნებრივი ღირსშესანიშნაობა ბეირუთის სავიზიტო ბარათადაა ქცეული ადგილობრივებისა და ქალაქის მნახველთათვის.

ნი, როგორ შემომერტყა ხალხი და ჩემ გარშემო დიდი წრე შეიკრა. ინთისარს სიურპრიზის მოწყობა უნდოდა ჩემთვის და ყველა ძველი მეგობარი დაეპატიჟებინა. იყო სიცილი, შეკითხვები, ხვევნა-კოცნა და ცრემლები... ამას მოჰყვა მეხსიერებაში ჯერ კიდევ მყარად ჩაბეჭდილი მოკლე-მოკლე ისტორიების მოყოლა. ბეირუთიდან ჩემი გამგზავრების პირველ ხანებში მიწერ-მოწერა მქონდა ზოგ მათგანთან, ვისაც ახლა კაფე „რავდაში“ ვხედავდი, შემდეგ, რაც ავსტრალიიდან კენიაში გავემგზავრე, ჩვენ შორის კონტაქტები შეწყდა. ბევრი ისეთი მეგობარიც შემოგვიერთდა, უკვე დიდი ხანი რომ არ მენახა. არ ველოდი, ინთისარი ჩემი დაბრუნების აღსანიშნავად ამდენ ადამიანს თუ შეკრებდა. მათთან თავი დაკარგულად ვიგრძენი, აღარ ვიცოდი, რა მეთქვა. ყველაზე მეტად რასაც იხსენებდნენ, სასიყვარულო წერილები იყო, სოციოლოგიის პროფესორს რომ ვუგზავნიდით უნივერსიტეტში. „ო, ღმერთო!.. ნეტავ იმ დროს!.. რა ბედნიერები ვიყავით, მიუხედავად ომისა...“ – შემომაგება რიმამ და ერთმანეთს სიცილით გადავხვიეთ. „რა ეშმაკები ვიყავით!“ – მიუფუგე. „შენ ახლაც ასეთი ხარ?!“ – ხუმრობით მკითხა.

გულებსა და კოცნას წითლად ვახატავდით, სანამ საუნივერსიტეტო ფოსტის ყუთში ჩავაგდებდით წერილს, რომლის კონვერტზეც სოციოლოგიის პროფესორის გვარ-სახელი და ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა დეპარტამენტში მისი სამუშაო კაბინეტის ნომერი ეწერა.

კაფე „რავდაში“ მეგობრების უმრავლესობა ვნახე – იმ მეგობრებისა, რომლებიც შეცვლილიყვნენ. ჩვენ შორის ჩავლილ დუმილის წუთებს მხოლოდ წარსულის ისტორიები ფანტავდა – იმ დროის ამბები, როცა ერთად ვიყავით.

ყურადღების კარგად მოკრება მჭირდებოდა, როცა ისინი პოლიტიკაზე ლაპარაკობდნენ, განსაკუთრებით კი, ამ ქვეყნის პოლიტიკაზე. კონცენტრირებული ვიყავი მათ საუბრებზე, მათ დისკუსიაზე, რათა დამეჭირა იმ კონტექსტის ძაფი, რითაც ისინი ამ ყველაფერს მანვდიდნენ, თუმცა, ამის მიუხედავად, მაინც არაფერი მესმოდა. ინთისარმა თქვა: „ამ ქვეყანაში სხვადასხვა ჯურის ადამიანებს ნახავ. არიან ისეთნი, რომლებიც ომზე ისე ყვებიან, თითქოს ის სხვა ქვეყანაში მიმდინარეობდა, თითქოს ყველაფერი დავინწყებული აქვთ. წარსული წლები მათთვის წიგნებში ამოსაკითხ ამბად ქცეულა. ისეთებიც არიან, ვისაც დაავინწყდა, როგორ იდგა ხალხი აივნებზე და ტაშს უკრავდა ახალგაზრდა მილიციელებს, რომლებიც უიარალო კაცს მიათრევდნენ, რომელიც, მოხდა ისე, რომ სხვა კონფესიურ ჯგუფს მიეკუთვნებოდა. ის შლაგბაუმიდან ან საკონტროლო პუნქტიდან ჰყავდათ მოტაცებული. ბუნებრივია, ამბობენ, ომი დამთავრდაო, მაგრამ ალბათ არაფერიც არ დასრულებულა. ყველასთვის იძებნება ადგილი – ვისაც დავინწყება სურს და ვისაც უნდა, რომ ახსოვდეს. მთავარია, საკუთარ თავთან გქონდეს გარკვეული, თავად შენ სად გინდა დგომა“, – მითხრა ინთისარმა და თან ფართო თვალებით სახეში შემომაცქერდა. მომეჩვენა, რომ ის თითს მიქნევდა და მადანაშაულებდა ჯერ თავადაც რომ არ ვიცოდი, რაღაც ისეთი დანაშაულის ჩადენაში. სავარაუდოდ, ეს მეხსიერებითი დანაშაული იყო, კერძოდ, მათი მეხსიერებისა, ვინც ომის დროს ქვეყანა დატოვა. თითქოს ემიგრაციაში წასულებს გახსენების უფლება არ ჰქონდათ – ომისა და ძალადობის გახსენების უფლება. ომი არ დასრულებულა, – ვთქვი ჩემთვის, ინთისარი კი განაგრძობდა საუბარს, რომელიც წინასწარ

მომზადებულ გამოსვლას ჰგავდა. ომის ამბები არსადაც არ წასულან, ისინი უკან, იმავე ადგილას ბრუნდებიან, საიდანაც დაიწყო და იფეთქა, დროდადრო უფრო ძალადობრივი და სასტიკი ფორმების მისაღებად.

ისტორია საკუთარ თავს იმეორებს. ნუთუ ამის მიზეზი ამ ადგილის ბუნებაა?.. აქაური ტერასული მინა?.. აქ განვითარებული ისტორია ამ მიწის მსგავსია – დანაწილებული, დაქუცმაცებული, კი არ სრულდება და მრთელდება, არამედ წრიული განმეორებადი ხაზებივით საკუთარ თავს უბრუნდება და იმეორებს. ან იქნებ ამის მიზეზი ჩვენი მომაკვდავი ქალაქებია, დამმარხველი რომ არ ჰყავთ?.. მაშ რატომ მაინცდამაინც აქ, მსოფლიოს ამ მიწის ნაგლეჯზე ხდება ძალადობის თვითნარმოქმნა, ხელახლა შობა ასობით ჯერზე?..

აქ, მეგობრებს შორის, შუაგულ კამათში, ყვირილში, დუმილში ვფიქრობ, რომ წაგებაზე ვთამაშობ და ეს არის ყველაფერი, რაც მე ბეირუთში გამაჩნია!

რიმა, რომელიც ქალაქის ცენტრში რესტორნის გახსნისთვის ემზადება, ინთისარის სიტყვებს ეპასუხება და ამბობს, რომ ომი დამთავრდა. მის ნათქვამს ყურადღებას არ ვაქცევ, რადგან სიტყვებს სანდოობას მხოლოდ მათი მთქმელი ანიჭებს, ამის გარეშე არავითარი ძალა მათ არა აქვთ და ისე ხშირად ვხვდებით, როგორც ქარის ექო ტყეში. რიმას ნათესავი ქალი ხალიჯიდან¹ დაბრუნებულა, ძველი შენობა უქირავებია, გაურემონტებია რესტორნების ქსელის გასახსნელად და ქსელის ერთ-ერთი რესტორნის მენეჯერობა რიმასთვის მიუზღვია. „მშვენიერი ამბავია!“ – ეუბნება ინთისარი.

აქ ყველაფერი ისე მიდის, თითქოს ცხოვრება ნორმალურ კალაპოტშია, მა-

შინ, როცა საკონტროლო პუნქტების ბარიერები ადგილ-ადგილ ისევ აღმართულია. ბეირუთში ხალხი იმას აკეთებს, რაც მოეპრიანება და ესიამოვნება, მაგრამ თავიანთი საქციელის მოსაწილად ნოსტალგიას გეახლებიან დანა-ჩანგლით და რაც მორჩებათ, იმას შემდეგ მედიით ავრცელებენ. ძველი ბეირუთი ქვა-ლორღის გროვად იქცა, ზემოდან ცათამბჯენები რომ წამოსდგომიან, ან რესტორნებად, გასართობ ადგილებად და რელიგიურ ცენტრებად. ვაფა ჩემკენ ისეა გადმოხრილი, თითქოს საიდუმლო უნდა გამანდოსო. ამბობს, რომ ჩემი არ იყოს, ვერ გაუგია, რა ხდება. „მტანჯავს გამუდმებული მცდელობა, გავიგო რა ხდება“, – მეუბნება. „საკონტროლო პუნქტები და ბარიერები ისევ თავის ადგილზეა, არაფერიც არაა სწორი... არაფერი არაა რიგზე... მაგრამ ამბობენ, ომი დამთავრდაო... ვერაფერი გამიგია! სწორედ ამიტომაც, რომ იოგა დავინყე“, – მწარე სარკაზმით მეუბნება ვაფა. როცა სურვილი გამოვთქვი, რომ ვაფას იოგას გაკვეთილზე წავყოლოდი, შევთანხმდით, მომდევნო კვირას ერთად წავსულიყავით.

„ნურაფრის გაგებას ნუ შეეცდები, იოგას გაკვეთილებზე კონცენტრირდი, საყვარელო!.. ასე სჯობს შენთვის!“ – ფარული აგრესიით აწყვეტინებს საუბარს ინთისარი, რომელმაც, სამწუხაროდ, ყური მოჰკრა მის სიტყვებს; შემდეგ მე მომიტრიალდება: „შენც, მირიამ?.. გვაკმარე!.. თუმცა, მირიამი ხომ წასული იყო ქვეყნიდან!.. შენ კი, შენ რა გამართლება გაქვს, ვერაფერი რომ ვერ გაგიგია და ერთმანეთთან ვერაფერი დაგიკავშირებია?!.. ჯერ ისევ საკონტროლო პუნქტები და ბარიერებიაო!.. ეს რას ნიშნავს?!.. გინდა თქვა, რომ თუმცა ომი დამთავრდა, სიტუაცია არ დაწყნარებუ-

¹ ხალიჯი – სპარსეთის ყურე, არაბები მას არაბთა ყურეს უწოდებენ.

ლა?.. კეთილი!.. შეეგუე იმ ყველაფერს, რაც აქ ხდება – ომი დამთავრდა, ტურისტები ბრუნდებიან და საკონტროლო პუნქტებზე ისევ ქვიშის ტომრებია აღმართული!..“

ინთისარი ხმას უმაღლებს, შემდეგ კვლავ წყნარდება და განაგრძობს: „იქნებ უკეთესიცაა, შევხედოთ ყოველ მოვლენას წინასგან დამოუკიდებლად, თითქოს ერთს მეორესთან არაფერი ესაქმებოდეს!.. ასე უფრო ავიტანთ იმას, რაც ხდება – უფრო იოლად, ნაკლებმტკივნეულად!..“

„მორჩა!.. ჩემი ცოლის კინო დამთავრებულია!..“ – ცოლის სიტყვით გამოსვლას თეატრალური ტონით დამთავრებულად აცხადებს მალექი. „ფილმი კი დამთავრდა, მაგრამ მე მოყოლა ჯერ არ დამიმთავრებია!“ – მე მომმართავს და ისე პასუხობს ქმარს ინთისარი. მიუხედავად მათი განსხვავებულობისა, ლაპარაკისას ინთისარი სითაჯითს მაგონებს, ჩემს ფსიქოთერაპევტს მომბასაში. ისინი ერთმანეთს ალბათ იმით ჰგვანან, რომ საკუთარი ნათქვამის აბსოლუტურ ჭეშმარიტებაში დარწმუნებულნი არიან – ჭეშმარიტებაში, რომელიც მე არასოდეს მეჩვენებოდა არც მყარი და არც ცხადი.

„ომი დამთავრდა, ქვიშის ტომრების ბარიერები კი კვლავ აღმართულია – მეც უნდა მივიღო ყველაფერი ისე, როგორც არის და შევწყვიტო რამის გარკვევის მცდელობა. ვისწავლი, ეს როგორ გავაკეთო,“ – ვეუბნები საკუთარ თავს. შორიდან და გარედან საქმის კურსში ყოფნა, მოვლენათა დაკვირვება და მათი ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად აღქმა,

– უნარსულოდ და წინარე მოვლენებთან დაუკავშირებლად, – უდავოდ ძალზე რთული საქმე უნდა იყოს, მაგრამ არა – შეუძლებელი. ეს ისტორიის პრინციპს ეწინააღმდეგება, მაგრამ კეთილი, ამა-საც გავაკეთებ თუნდაც ერთხელ ცხოვრებაში!.. რათა ესეც გამოვცადო. „დიდი არჩევანი აქ არა გვაქვს! მხოლოდ ერთი რამ გვაქვს და ეს დავინყებთ!“ – მითხრა ვაფამ, როცა მე ბოლო სიგარეტი ჩავაქრე ნამწვებით სავსე საფერფლეზე.

„მაგრამ იმაზე რას იტყვით, ვინც ამ ომში იყო ჩაბმული – ხოცავდა, იტაცებდა, მსხვერპლთა სხეულებს ასახირებდა... ისინი სად არიან?.. ან სად არიან მათი მსხვერპლნი?..“ – ვკითხულობ.

მოდის გარსონი და მოაქვს ჩაიდნები, ღრმა თეფშებით *მანაკემები*¹, ლაბნე² და ბოსტნეული. ინთისარი შეძახილით უკან აბრუნებს მიმტანს და სთხოვს სოფლური ზეთუნის ზეთის მოტანას. როგორც ამბობს, *ქურას* რეგიონიდან³ ჩამოტანილ, ცნობილ სოფლურ ზეთს ითხოვს. მერე მე მომმართავს: „განსხვავება ჩვენსა და შენ შორის, საყვარელო, ისაა, რომ ჩვენ აქ დღიდან დღემდე გაპარტახებული და გაკოტრებული ცხოვრებით ვცხოვრობდით... და ბოლოს, შევეჩვიეთ. შენც მალე მოგიწევს ამ ყველაფერთან შეგუება, მერწმუნე!“ ინთისარი ამ ლაპარაკში თან დიდ პომიდორს ჭრის ნაჭრებად და გარშემო მსხდომთ უნანილებს. ახლა ვაფას მიუბრუნდება და ქმრის ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე ეკითხება, ვისაც გულმა უმტყუნა და იძულებული გახდა, ქირურგიული ოპერაცია გაეკეთებინა.

¹ მანაკემი (არაბ.) – ლევანტში (სირია-ლიბანში) გავრცელებული ცომის პროდუქტი, თხელი ცომის ფირფიტები, რომლებსაც ზემოდან ზეთუნის ზეთისა და დაქუცმაცებული ბეგქონდარას ნარევის უსვამენ. მიირთმევენ საუზმეზე. ხშირად ლიბანურ პიცას ეძახიან.

² ლაბნე – ნადულის მაგვარი რძის პროდუქტი ლიბანურ სამზარეულოში, მიირთმევენ ზეთუნის ზეთით, ზეთისხილითა და პიტნით.

³ ქურას რეგიონი – ჩრდილოეთ ლიბანის ადმინისტრაციული რეგიონი, განთქმული ზეთისხილის მოყვანითა და ზეთუნის ზეთის წარმოებით.

„საბოლოოდ დაბრუნდი ლიბანში?“ – მკითხა ვაფამ. მოულოდნელმა შეკითხვამ შემაცბუნა, აღარ ვიცოდი, რა მეპასუხა. თავი გადავაქნიე იმის ნიშნად, რომ ჯერ არ ვიცოდი. თქმით არაფერი მითქვამს. მან კი განაგრძო: „სხვა ადგილი ეძებე. აქ ვერ შეძლებ ცხოვრებას. თავადაც ხედავ, ცხოვრება ამაზრუნია აქ, ქვეყანა ორ ნაწილადაა დაყოფილი – მკვლელებად და მკვლელებად... ჩვენ კი მხოლოდ მძევლები ვართ!.. საზიზღრობაა!..“ – წარმოთქვა ვაფამ თავისი ბოლო სიტყვა და თავი ინთისარის მიმართულებით ისე გადახარა, თითქოს ინთისარის ნათქვამსა და საზიზღრობას შორის ფარულ კავშირზე მიანიშნებდეს, ან, სულ მარტივად, საზიზღრობასა და თავად ინთისარს შორის. უნივერსიტეტში სწავლის დროიდან დაუსრულებელი დაძაბულობა იყო ინთისარსა და ვაფას შორის. შესაძლოა, ეს ინთისარსა და ვაფას დაქორწინებულ ძმას შორის გაბმულ ფარულ, ხანმოკლე კავშირს უკავშირდებოდა, რისი გაგებაც ვაფასთვის კატასტროფის ტოლფასი იყო. ვაფამ ერთხელ შინ დაპატიჟა ინთისარი, რომელმაც იქ შემთხვევით გაიცნო მისი ძმა, მოსახდენი მოხდა, რის შემდეგაც ინთისარი მეგობარი გოგოების დათქმულ შეხვედრებსა და თავყრილობებს გაურბოდა და აღარ ჩნდებოდა. ვაფასთვის ეს ამბავი ღალატს უდრიდა.

მალექი ისევ ისეთი იყო – ისეთ დიდ და ზეცად ატყორცნილ ოცნებებს ისროდა, ცისარტყელამდეც კი არ ეშვებოდა, როგორც ინთისარი ამბობდა. ჩემთან ცოტა უხერხულად გრძნობდა თავს. არ მესმოდა, როდის ხუმრობდა და როდის ლაპარაკობდა სერიოზულად. სასხვათაშორისოდ იცავდა პალესტინური წინააღმდეგობის მოძრაობას და თან საუბრობდა ლიბანის არაბული გარემოცვისგან განსხვავებულ ქვეყნად დარჩენის

აუცილებლობაზე. უნინ ხანდახან იტყოდა ხოლმე, რომ პალესტინელებმა დაანგრეს ჩვენი ქვეყანა, მაგრამ თან იმასაც ამბობდა, რომ მათი განთავისუფლების მოძრაობა უკანასკნელი წინააღმდეგობის მოძრაობა იყო მსოფლიოში და საჭირო იყო მათი რევოლუციის მხარდაჭერა. იწყებდა საუბარს ქვეყნის რეფორმირების საკუთარ იმედებზე, სექტარიანიზმის დაძლევაზე... ისეთი დიდი იმედები ჰქონდა, ლიბანისნაირი პატარა ქვეყანა რომ ვერ იტევდა!.. საუბრობდა შიიზმის, როგორც ავანგარდული რელიგიური მიმდინარეობის როლსა და მნიშვნელობაზე ქვეყანაში განსხვავებული კულტურის შესაქმნელად.

„შენ კიდევ... შეეშვი ამ შენს ოცნებებს სამყაროს შეცვლაზე!“ – ზედაც არ შეუხედავს, თითქოს უსაშველო, გამოუსწორებელ და უიმედო მდგომარეობაში მყოფს ელაპარაკებო, ისე უთხრა ინთისარმა.

„რაო, ოცნებაც აკრძალულია?!“ – წამოიძახა მალექმა.

გავიფიქრე, რომ სამყაროს შეცვლაზე ოცნებებს დიქტატურის გარდა არაფერი მოსდევს, თუმცა ოცნებით მაინც უნდა ვიოცნებოთ, სხვა გზა არაა.

„მთავარია, ჩვენ შეგვეშვა, რომ რამე პრაქტიკულ საკითხზე ვისაუბროთ!“ – ამბობს ინთისარი.

„აჰ, რამე პრაქტიკული გინდა?!“ – კითხულობს მალექი და ამბობს: „რა იქნება ვითომ, ერთმანეთის ხოცვა-ჟლეტას რომ შევეშვათ?!.. აბა, ასეთ პრაქტიკულ კითხვას ამჯობინებ, მაგალითად?!“

„საჭიროა, ჩვენი სამოქალაქო ომების მართვა ვისწავლოთ!“ – ვპასუხობ შავი იუმორით. – „გენერალური სამმართველო უნდა შევქმნათ სახელმწიფოში, რომელსაც სამოქალაქო ომების მართვის დეპარტამენტს დავარქმევთ, სა-

ზოგადოებრივი კეთილდღეობის დეპარტამენტს“.

„ნურას უკაცრავად!.. კერძო სარგებლის დეპარტამენტს!“ – მისწორებს რიმა.

„ამის მეტი ნატვრა რომ არ გექნება!.. ერთმანეთის ხოცვა აქ ცხოვრების წესია, ისეთივე სამომხმარებლო რამ, როგორც ალკოჰოლი, მონევა, მედია, ტელეარხები და მუსიკა... აქ თან სამოქალაქო ომია და თან არის ალ-ჯემაიზე¹, შუა ქალაქი (დაუნთაუნი), მონოს ქუჩა², ალ-ჰამრა³, ჟუნის⁴, მა'ამელთეინი⁵ და რა'ს ბეირუთი⁶... აქ ყველაფერია და ამ რალაცებს ერთმანეთთან არაფერი აქვთ საერთო – არ იკვეთებიან, ერთმანეთში არ ირევიან... ეს ნამდვილად ასეა! ერთმანეთს არ ხვდებიან, მაგრამ ერთმანეთით იკვებებიან“. – ვფიქრობდი.

კაფე „რავდადან“ გამოვედი და ფეხით გავუყევი გზას ჰამამ ალ-ასქარის⁷ აღმართის მიმართულებით. უკან მოვიტოვე მეგობრები, ხანგრძლივი დისკუსიები, შეძახილები და დაუსრულებელი და არაფრისმომცემი განსხვავებები... ჩანდა ზღვაში ნელ-ნელა ჩამავალი მზე, რომელიც თითქოს მეთხოვებოდა ბეირუთის ამერიკული უნივერსიტეტის უბნისკენ ასვლისას. მოტოციკლეტები ჩემ წინ, უკან, ჩემს სიახლოვეს გარეული ცხოველის ღმუილით კვეთდნენ ქუჩას. ერთი მათგანი უცაბედად გაჩნდა ზედ ჩემს უკან და შემდეგ მთელი სისწრაფით გაფრინდა გაჩერებული მანქანისკენ, მერე სწრაფადვე გადაბრუნდა და მძლოლი

ძირს გადმოვარდა. ის მიწაზე დაენარცხა, მოტოციკლი კი ჩართული ძრავით ყირაზე ამოტრიალდა. მეორე მოტოციკლეტისტი შიგ სახეში ამიყვირდა, თან თავისი მოტოციკლეტის გაჩერებას ცდილობდა. მეუბნებოდა, რომ მე ვიყავი დამნაშავე და ეს უბედური შემთხვევა არ მოხდებოდა, მე რომ შუა ქუჩაში არ მევლო. ამბობდა, რომ მძლოლი შეეცადა, მე არ დამჯახებოდა და ჩემთვის გვერდის ავლას რომ ცდილობდა, გაჩერებულ მანქანას შეასკდა. შეგროვდა ხალხი. ამასობაში კი დაზარალებული მძლოლი წამოდგა და ტანსაცმელზე აკრული მტვრისა და ჭუჭყის ჩამობერტყვა დაიწყო ისე, რომ ყურადღებას არ აქცევდა სისხლს, რომელიც თავიდან სდიოდა. შემდეგ ისე შემომხედა, როგორც ბოროტმოქმედს, რომელმაც მოახერხა და სასამართლო პროცესს დაუძვრა ხელიდან. თან ილანძლებოდა და დედას იგინებოდა. ამ გინებიდან, უეჭველია, დიდი წილი დედაჩემის მისამართით იყო წარმოთქმული.

დავბრუნდი ჩემს ბინაში ალ-მაქჟულის⁸ ქუჩაზე. მზე ჩასული იყო. ვიცოდი, რომ ამ ღვთის გაჩენილ სამყაროში კიდევ ერთი დღე ილეოდა და კვდებოდა; რომ ეს ქვეყანა ბევრ სხვა დღეს გაივლიდა კიდევ და ყველა მათგანს მოილევდა; რომ ღმერთმა, რომელიც სამყაროს სახურავზე სახლობდა, ჩვენი ყურისნამლები ყვირილის მოსმენის გრძნობა დაკარგა და ეს ყვირილი მის ყურამდე სუსტ მუსიკალურ ნოტასავით აღწევდა.

¹ ალ-ჯემაიზე – ბეირუთის საცხოვრებელი და სავაჭრო უბანი.

² მონოს ქუჩა – აღმოსავლეთ ბეირუთის ქუჩა.

³ ალ-ჰამრა – ბეირუთის ისტორიული უბანი და ერთ-ერთი მთავარი ქუჩა.

⁴ ჟუნის პორტი – თევზჭერისა და ტურისტული პორტი ბეირუთის გარეუბანში, ჟუნისში, ბეირუთიდან 16 კმ მანძილზე.

⁵ მა'ამელთეინი – ბეირუთის უბანი.

⁶ რა'ს ბეირუთი – ბეირუთის ისტორიული უბანი.

⁷ ჰამამ ალ-ასქარი – ბეირუთის მთავარი სამხედრო კლუბი.

⁸ ალ-მაქჟულის ქუჩა – ბეირუთის ისტორიული უბნის, – ალ-ჰამრას, – ქუჩა.

აი, მარტო ვარ წარსულის მეგობრებთან დამღლეი შეხვედრის შემდეგ. როგორ უნდა შევეგეუო ბეირუტს – ძველ ახალ ბეირუტს, რომელიც არ შეცვლილა, თუმცა მე მას ველარ ვცნობ! ბეირუთი არ შეცვლილა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, მან სული დაკარგა.

* * *

მძინავს და ისე ვიღვიძებ, თითქოს სულ არ მძინიაო. უკვე მრავალი წელია, რაც მხოლოდ ერთი ციკლი მძინავს. ამბობენ, რომ ადამიანი მხნედ და ენერგიულად ვერ გაიღვიძებს და ვერც დღეს გაღვეს მშვიდად, თუ ორ სრულ ციკლს, ანუ რვა საათს არ იძინებსო. მე ერთი ციკლი მძინავს და როცა ვიღვიძებ, ვფიქრობ, რომ საჭიროა, ძილი შევიბრუნო, თუმცა ვერ ვახერხებ. გონება მიხურს და თვალწინ გასაკეთებელი საქმეების სია მიდგას. დღეს ჩემი თანამდევი მუდმივი დაღლილობის შეგრძნებით ვინყებ, თუმცა ეს გრძნობა უკვე ჩვეულ ამბად გადამექცა, თითქოს დაღლილობა ჩემი შემადგენელი ნაწილიაო და არა გაუთვალისწინებელი, საგანგებო რამ, რომლისგანაც უნდა გავთავისუფლდე. ჩანთლებული თვალებით დღეების გატარებაც ბუნებრივად მექცა. ოთხ საათზე მეტი ძილი არაბუნებრივი გახდა ჩემთვის. ვხედავ, რომ წვივებისა და ტერფების ტკივილიც ჩემი დაღლილობის ნაწილია. უკვე ვფიქრობ, რომ ტკივილი სხეულის არსებობის პირობაა – შევიგრძნოთ სხეული ნიშნავს, გვტკიოდეს

იგი. ამრიგად მგონია, რომ შეგრძნება ყოველთვის ტკივილთან უნდა იყოს შერეული, ფიზიკურ ტკივილთან. ამასთან, რიჟრაჟის პირველ სხივებთან ერთად შვებას ვგრძნობ. მესმის კედელზე ჩამოკიდებული საათის ნიკნიკი დაქირავებულ ავეჯიან ბინაში, სადაც ვცხოვრობ და საიდანაც თავის დაღწევაზე ყოველდღე ვფიქრობ.

ჩამოვდივარ საწოლიდან და გავდივარ აივანზე, რომელიც ამერიკული უნივერსიტეტს გაჰყურებს. ადრე College Hall-ის საათის რეკვას ვუსმენდი ხოლმე. ეს მანამდე იყო, სანამ შენობას განზრახ დაანგრევდნენ რამდენიმე წლის წინ მომხდარი თავდასხმის შედეგად¹. კოშკს ველარ ვხედავ ჩემ წინ აღმართულ შენობათა კედლებს შორის. უნივერსიტეტში გატარებული სამი წლის ხსოვნიდანაც ძალიან ცოტა რამ თუ შემომჩენია, თუმცა, მიუხედავად ამისა, ჩემი გული კვლავ ღიაა. სინათლე, რომელიც ცის ჰორიზონტის გადაღმიდან ნელ-ნელა მოცოცავს, არა მხოლოდ დედამიწას ხდის სიბნელის თხელ საბურველს, არამედ ფანტავს ჩემს შიშსა და შფოთვას, სახისა და სხეულის დაჭიმულ კუნთებს მიღუნებს. კვლავ დაძინებას ვცდილობ და ვერ ვახერხებ. ყველა იმ ადამიანის სახემ გამიელვა გონებაში, ვინც დაბრუნების შემდეგ ვნახე – დაბერილი ტუჩები, გაახალგაზრდავებული სახეები, მოჭიმული სახის კანი, უძილობა და ღამისთევები, სასმელის ჭიქები, ჩამქრალი, უძიროდ სევდიანი თვალები...

¹ 1991 წ. 8 ნოემბერს, ლიბანის სამოქალაქო ომის დასასრულს, მუსლიმური უმრავლესობით დასახლებულ დასავლეთ ბეირუტში, ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე მდებარე ბეირუტის ამერიკული უნივერსიტეტის კამპუსში მისი დაარსებიდან (1871 წლის 7 დეკემბერი) 125 წლისთავის აღნიშვნამდე სულ ცოტა ხნით ადრე მუსლიმი ფუნდამენტალისტების მიერ დანადგობილი მანქანის აფეთქებამ დიდი ნგრევა გამოიწვია. დაინგრა ბიბლიოთეკა და უნივერსიტეტის ერთ-ერთი ყველაზე ძველი ნაგებობა და მისი უპირველესი სიმბოლო – College Hall, რომელიც ბლისის ქუჩაზე მდებარე უნივერსიტეტის მთავარი კარიბჭის შემადგენელი ნაწილი იყო თავისი ოთხმხრივი საათის კოშკით, რომელიც საუნივერსიტეტო კამპუსიდან ქალაქის ყველაზე პოპულარულ, უღამაზეს ზღვისპირა ბულვარს გადაჰყურებდა. უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთა თაოსნობით კარიბჭე მისი ოთხმხრივი საათის კოშკით მალევე იქნა აღდგენილი.

ვერ ვიძინებ, მაგრამ არა უშავს! გარეთ გამოვდივარ, განთიადზე მზის ამოსვლას რომ დავაკვირდე. რახანია, ბეირუთში მზის დაბადებისთვის არ მიყურებია...

ბეირუთში დაბრუნებული ვგრძნობ, ჩემი მისგან იძულებითი სიშორე გაუთავებელი სლოკინივით მადგა გულზე – სლოკინივით გამიგრძელდა და ჩემი ცხოვრების ნაწილად მექცა.

სახლიდან გამოსული ჰამრას ქუჩას ავუყევი. ლამის იქ მისვლა დავასწარი მაღაზიების გამყიდველებს, თავიანთ სამუშაო დღეს სწორედ მაშინ რომ იწყებდნენ. ჰამრას ქუჩა შეცვლილიყო. იქ მოსიარულე ქალებიც კი შეცვლილიყვნენ. გაზაფხულის სიცხეშიც კი ფეხზე კვლავ შავი კოლგოტკები ეცვათ. ნუთუ ამინდის შეგრძნება აღარ აქვთ, თუ სიკვდილი ჩასახლებულა ბეირუთელ ქალებში და თავის შავ სამოსში გამოუხვევია?!..

იოგას მეცადინეობის პირველ სეანსზე კიდურებისა და სხეულის სხვა ნაწილების დაბოლოებებზე კონცენტრირებას უნდა შევჩვეოდი. ცხვირის ნვერზე ფოკუსირებით დავიწყე. ამისთვის თვალები დავხუჭე და მოვეშვი. მოდუნება და იმავდროულად კონცენტრაცია მთლად კარგად არ გამომდიოდა. აღმოვაჩინე, რომ კიდურებისა და სხეულის უფრო შორ დაბოლოებებზე კონცენტრაცია ბევრად იოლი იყო.

ვინც მარჯვენა ფეხის დიდ თითზე ფოკუსირებას, იქიდან ანგარიშმიუცემლად გადავდივარ მარცხენაზე. ფიქრებს ვეძლევი, ვდუნდები, ფიქრს ვწყვეტ. ჩავისუნთქავ, ჰაერს ჩავუშვებ მკერდში, რაც შეიძლება დიდხანს ვიჩერებ ფილტვებში. ვგრძნობ, ჟანგბადი ვენებში როგორ გადადის მძიმედ, გაჭირვებით, თითქოს ბეტონის კედელი უღობავსო გზას. მსუბუქი ჩხვლეტა მივლის, რაც უფრო ღრმად აღწევს ჰაერი. თით-

ქოს ჩხვლეტა ჩემს სხეულში სულის კედლებზე შეხეთქების შედეგია. მეტის გაკეთება აღარ შემიძლია.

იოგას გაკვეთილიდან გამოსული ჰამრას ქუჩას ფეხით გავუყევი დოქტორ ადამის კლინიკამდე. ეს ის ექიმია, აბორტი ვინც გამიკეთა 1979 წლის შემოდგომაზე. კლინიკა დაკეტილი დამხვდა. ექიმი მოვიკითხე და მითხრეს, რომ სამოქალაქო ომის ბოლო წლებში მოუკლავთ.

ბავშვი დიდი ხნის წინ დავკარგე. ოცდაერთი წლის ვიყავი. ჯორჯიც დაახლოებით ჩემი ასაკისა იყო, არა, ის ხუთი წლით იყო ჩემზე დიდი, მაგრამ ჩვენ შორის ასაკობრივი სხვაობა არასდროს მიგრძნია. საკუთარი სხეული მე მასთან ერთად აღმოვაჩინე და მიუხედავად იმისა, რომ მას რაღაც გამოცდილება ჰქონდა ჩემამდე, ისიც ჩემთან დაკაცდა. ჩვენი სხეულები და სურვილები ბოლომდე შევიცანით, ერთხელ... ორჯერ... სამჯერ... ჩვენი ურთიერთობიდან ერთი წლის შემდეგ აღმოვაჩინე, რომ ორსულად ვიყავი და ნაყოფი უნდა მომეშობინა. ექიმთან წამიყვანა, რომელზეც მითხრა, რომ მისი ნათესავი იყო. ცნობილი ექიმი იყო, დიდი კერძო კლინიკა ჰქონდა რა'ს ბეირუთში. ექიმი ლამაზი კაცი იყო, მაგრამ მისი სილამაზე საექვოდ სრულყოფილად მომეჩვენა. ორი დღის შემდეგ კლინიკაში მარტო დავბრუნდი, რათა იქ ერთი დღე-ღამე დავრჩენილიყავი. კლინიკიდან დილით მარტო გამოვედი, რადგან ჯორჯი არ მოვიდა ჩემს წასაყვანად. მარტო გამოვედი მაშინ, როცა ჩემი სხეულიდან გამორიდებული ჩემი დაუბადებელი ბავშვი საოპერაციოს დიდ კონტეინერში დარჩა. არაფერი მიკითხავს, აღარც ექიმი მინახავს ამის შემდეგ, მაგრამ კლინიკიდან გამოსვლის ნუთიდან გადავწყვიტე, დავშორებოდი კაცს, რომელიც ჩემი სხეულის აღმოჩენის თანამონაწილე და ჩემი

ტკბობის მენილე იყო, მაგრამ არც კლინიკაში შემოსულა ჩემთან ერთად და არც იქიდან გამონერისას ჩემს წასაყვანად მოუკითხავს, თითქოს მე ერთადერთი დამნაშავე ვიყავი იმ მომენტში, ის კი გაქრა, აორთქლდა. ის არ გამოტილა ცივ სანოლზე, მკლავი მისთვის ნემსით არ დაუჩხვლეტიათ, არც შინაბერა ექთანს შეუხედავს მისთვის შუშის თვალებით და აშკარა სიძულვილში გარეული ზიზლით უკითხავს, რომელიმე ოჯახის წევრი თუ იყო საქმის კურსში. ეს მხოლოდ ჩემი გამოცდილება იყო და არა მისი! ამაში ის არ ჩამზიარებია. მე კი გადავწყვიტე, დავშორებოდი, მაგრამ ასე სულაც არ მომხდარა! მხოლოდ მცირე დროით შევძელი მისი მოცილება ჩემი ცხოვრებიდან, შემდეგ კვლავ მის მლოდინში ვიყავი და მიყვარდა.

მომბასადან დაბრუნებულს მსურდა თავად ექიმის მონახულება. მინდოდა, მენახა და შემეჩვილა მისთვის, დაორსულება რომ აღარ შემეძლო. ალბათ სწორედ ის იმიტომ ავირჩიე, რომ მსურდა, მისგან მომესმინა, რომ კარგად ვარ, რომ ბავშვის გაჩენას შევძლებ და პრობლემა კი ხანმოკლეა, უმნიშვნელო... ვინ მეტყოდა ამ სიტყვებს იმ კაცზე უკეთ, ვინც ემბრიონი ჩემი ცოცხალი, სველი საშოდან გამოიყვანა და გარეთ მოისროლა?!.. მაგრამ ის აქ აღარაა, ის მოკლეს.

ჩემი მეხსიერების აღდგენა მინდოდა იმ ადგილების მონახულებით, რომლებმაც ჩემს წარმოსახვაზე შთამბეჭდავი კვალი დატოვა. ჩემი კაცი უკან მოვიტოვე მომბასაში და ბეირუთში დავბრუნდი. მინდა, ჯორჯთან ჩემი ისტორია აღვიდგინო – არა იმიტომ, რომ ვაცოცხლო და ხელახლა განვიცადო, არამედ იმიტომ, რომ ჩემი სხეულის ნაწილები შევკრიბო; მაგრამ მისი ამბავი

მასავით დაკარგულია. ჯორჯი არ გამოწყვა უკან და მეც ვერ შევძელი, ჩემი მწუხარება აშკარად და დაუფარავად განმეცადა, ვერ გამოვიგლოვე და ვერც ჩემს ძრილობას მოვუკარი პირი. ან კი როგორ გამოვიგლოვედი საჯაროდ, როცა ის არც ჩემი ქმარი იყო, არც ძმა, არც მამა; თვით საქმროც კი არ ყოფილა!.. იყო შესაძლებლობა, ჩემი შვილის მამა ყოფილიყო – ჩემი გაუჩენელი შვილისა. ის მხოლოდ ჩემი საყვარელი იყო და როცა საყვარელი გვიკვდება, ჩვენს მწუხარებას მასთან ერთად ვმარხავთ და საჯაროდ არ გამოგვაქვს.

კენიაშიც დავტოვე კაცი და მინდა, ჩემი ისტორია მისგან უკან დავიბრუნო, მაგრამ ასეთი ისტორიები უკან არ ბრუნდებიან; მე ჯორჯთან ჩემი ისტორიის დარჩენილი ნაწილი უნდა აღმოვაჩინო და მისი ამბავი, მისი გაუჩინარების მიზეზი გამოვააშკარაო. რომელი ისტორიით დავიწყო?.. ყველა მათგანი ჩემი ამბავია!.. ამ ყველაფრის გამო დავბრუნდი, მაგრამ არ ვიცოდი, რომ ყოველ დაბრუნებას თან გაქრობა ახლავს, რადგან წარსული არ ბრუნდება, დაბრუნება კი არარსებობის კიდევ ერთი ნიშანია.

მაგრამ რა მჭირს, საკუთარ ცხოვრებაში რატომ ვიქეჩები მესაფლავევსავით, რომელიც ჯერაც ვერ დარწმუნებულა, რომ მკვდრები არ ბრუნდებიან?!..

მოვედი ასევე, რომ ჩემი სახლის გასაღებები გადავიბარო, მამაჩემმა მამამისისგან რომ მიიღო მემკვიდრეობით – იმ სახლის გასაღებები, კარიბჭეები რომ აღარ აქვს. ზოკაკ ალ-ბლატი¹ სახლს ხუთი შესასვლელი ჰქონდა, რომელთა კარიბჭეები ბაბუაჩემმა სხვადასხვაფრად შეღება – მწვანედ, ყვითლად, ყავისფრად და ცისფრად. ყველა მათგან-

¹ ზოკაკ ალ-ბლატი (არაბ.) – მოკირწყლული ქუჩა, ბეირუთის ერთ-ერთი ძველი, არისტოკრატიული კვარტალი.

ნი ეზოს გადაჰყურებდა, რომელიც სახლის შიგნიდან ისე ჩანდა, თითქოს სახლს გალავნად ერტყმისო, სინამდვილეში, ფორმით ნახევარმთვარეს ოდნავ აღემატებოდა. სახლი ბაბუაჩემ ჰამზასგან გვერგო მემკვიდრეობად – ჩემი დიდი ბაბუისგან, რომელიც მხოლოდ სურათით მახსოვს, მთელი თავისი მაღალი ტანით რომ იყო ზედ გამოსახული, ხელჯოხითა და ტარბუშით¹. ძალიან პატარა ვიყავი, მან რომ სული დალია. მხოლოდ ნაპილის მონაყოლი ისტორიებიდან შემიძლია აღვიდგინო მისი მჭექარე ხმა; წარმომიდგენია, მისი სახლში შემოსვლისას ჩვენ როგორ მივიმალ-მოვიმალეობდით ხოლმე დარბაზის ბოლოში. ისე ვიგონებ სახლის გასაღებების ხმას, თითქოს მათი ჟღარუნი ყურში მიდგასო. ნაპილის თქმით, მხოლოდ ჰამზა ატარებდა ამ გასაღებებს – ჩამოკიდებული ჰქონდა ფართო ქსოვილის სარტყელზე, რომელიც სიკვდილამდე რამდენიმე წლით ადრე ტყავის ქამარმა შეცვალა. სალამა ვერასდროს ბედავდა, მამისთვის ეთხოვა და გასაღებები გამოერთმია. ჰამზას სიკვდილის შემდეგ სახლი თავისი ხუთი გასაღებით სალამას მემკვიდრეობით ერგო. პირველი, რაც გააკეთა, ის იყო, რომ ყველა შესასვლელი გახსნა და ნადიას სთხოვა, კარიბჭეები ასე ღია დაეტოვებინა. სამი დღის განმავლობაში სამძიმარზე მომსვლელები სახლში შემოდოდნენ, ჭირისუფლებს ხელს ართმევდნენ, გარდაცვლილის ოჯახს რამდენიმე სიტყვით თანაგრძნობას უცხადებდნენ და მიდიოდნენ.

სალამა ჭკუიდან გადაცდა ჩვენი სახლის დაბომბვის შემდეგ. ოსპის მარცვლისხელა პატარა ნამსხვრევმა გააგიჟა, როგორც ექიმმა აგვიხსნა. ჭურვის ნამსხვრევმა ტვინში შეაღწია და იქ გაეჩხირა. ჩვენ ყველანი გადავრჩით ბაჰას

გარდა, რომელიც იმ დროს აივანზე იმყოფებოდა. ვცდილობ, ხსოვნაში გამოვიხმო ის ღამე – ხმაური, ყვირილი, სროლები და მკაცრი მოთხოვნა, დაგვეტოვებინა სახლი და ჩავსულიყავით ქვედა სართულზე; დედაჩემმა კი გადანყვიტა, სადაც ვიყავით, იქ დავრჩენილიყავით. არ ვიცი, რატომ გადანყვიტა ასე მოულოდნელად, შინ ვყოფილიყავით იმ ღამით. ოჰ, მას რომ სცოდნოდა, რომ მამაჩემი გაგიჟდებოდა და ჩემს ძმას მოკლავდნენ!...

დევნილები, რომლებმაც ჩვენი სახლი დაიკავეს მთაში ჩვენი ნასვლის შემდეგ, მხოლოდ ერთ შესავლელს იყენებდნენ, სახლის დანარჩენი ოთხი შესასვლელი დაკეტილი რჩებოდა. კარიბჭეთა საკეტები და ძლიერი რკინა, რომელსაც დაბომბვამ და დენტმა ვერაფერი დააკლო, ჟანგმა შეჭამა. კედელში ხვრელი გამოთხარეს და მისი გამოყენება დაიწყეს მთავარ შესასვლელად, რადგან ის იცავდა მათ აღმოსავლეთ ბეირუთიდან და ქალაქის ცენტრთან ახლომდებარე უბნებიდან ნამონყებული დაბომბვიდან.

ხშირად ვეკითხები საკუთარ თავს – რატომ არ არის სახლები, ჩვენი სიცოცხლის მსგავსად, დროებითი გამოყენების?!.. ბავშვი ვიყავი, ბებიაჩემი რომ მიყვებოდა, როგორ უმატებდა ბაბუაჩემი ნაყიდ სახლს დიდ ზღურბლებს და კარების კიდებზე თილისმის მაგვარ სიტყვებს აჩუქურთმებინებდა. ხელოსნებს მოიყვანდა ხოლმე და ფრაზებს ამოაკვეთინებდა კარებზე ზემოდან ჰორიზონტალურად გადებულ სვეტებზე – წინადადებებს, რომლებიც არასდროს მესმოდა. დიდი ოთახიც ააშენა, რომლის ერთ კუთხეში გიგანტური ქვის ბუხარი დააყენა. ნაპილი ყვება, ერთხელ, როცა ჰამზა სტუმრებთან ერთად იჯდა და მათ სიამაყით უკითხავდა სახლის სვე-

¹ ტარბუში – ფესი.

ტებსა და კედლებზე ამოტვიფრულ სიტყვებს, მე, – მაშინ პატარა გოგო, – შევსულვარ მასთან და მიკითხავს: „რატომ წვალობ ამდენს, ბაბუ? შენ ხომ მალე მოკვდები და სახლი მარტო დარჩება. რატომ ისეთ სახლს არ ააშენებ, შენი ხნისა რომ იქნება და შენთან ერთად მოკვდება?!“ როგორც ნაჰილი ამბობს, ბაბუაჩემი ჰამზა განცვიფრებულა, ჩემთვის არაფერი უთქვამს და ცოლისთვის მოუხმია, რომ მისთვის ეთქვა, რა ვუთხარი. ალბათ არ ელოდა ჰამზა ჩემგან მსგავს კითხვას. ყოველთვის მიაჩნდა, რომ მძიმე შრომა და განუწყვეტელი გარჯა ცხოვრების შემადგენელი ნაწილია და ამაზე კითხვაც არ უნდა დაისვას. მძიმე შრომა მას მემკვიდრეობად ერგო დედისგან, რომელმაც დამასკოს ანგლიკანურ სკოლაში მიიღო დანყებითი განათლება. სალამაც ასე აღიზარდა, მიუხედავად მისი დრუზობისა; დრუზების შეხედულება მძიმე შრომაზე პროტესტანტული ხედვისგან დიდად შორს კი არაა! სალამა არასოდეს ჰბაძავდა მამას შრომის სურვილში, პირიქით! ჰამზას სიცოცხლეში სულ უარყოფდა და ეწინააღმდეგებოდა მის ნამონყებებს, რის გამოც მამა ხშირად აკრიტიკებდა ნაჰილის წინაშე: „შენი ვაჟი ვითომ რისი მაქნისია?!.. ვერაფერს მიანდობ და მიაბარებ!“ ნაჰილი საქმეში ჩაერეოდა ხოლმე ვაჟის, სალამას, დასაცავად. ამბობდა, რომ ის მუშაობდა და ბეჯითად ასრულებდა თავის საქმეს. ჰამზა უარყოფის ნიშნად თავს გადააქნევდა და დაბეჯითებით უმტკიცებდა ნაჰილს, რომ რა საქმისთვისაც არ უნდა მოეკიდა ხელი სალამას, მისგან ხეირს არ ელოდა. გაჯავრებით იმეორებდა: „პურიც კი რომ გამოაცხოს, ისიც უმარილო გამოუვაო!.. არაფრის შნო მაგას არა აქვსო!“

ვაშენებთ სახლებს, რომლებიც რამდენიმე ასეულ წელს ძლებენ, ჩვენ კი

მხოლოდ მცირე ხნით ვცხოვრობთ მათში. ვამზადებთ გამძლე ნივთებს და არ გვანსოვს მოახლოებული ჩვენი სიკვდილი. ჰამზასაც სიკვდილი სულ არ უნდოდა! როგორც ნაჰილი ამბობს, სიცოცხლისათვის ბოლომდე იბრძოდა. სახლს აშენებდა და აჩუქურთმებდა სიკვდილთან საბრძოლველად. ბუნებრივია, ხალხის უმრავლესობა მასავით იქცეოდა. ჰამზა რომ მდიდარი ყოფილიყო, შესაძლოა, სახლის დეკორატიულად გასაფორმებლად ქვის ნაცვლად ოქრო გამოეყენებინა, რათა მისი უეჭველი სიკვდილი უფრო ხმაურიანი და თავხედური ყოფილიყო.

* * *

ნურმა ჩვენს მთის სახლში მიმიყვანა, სადაც ოლგა და ნაჰილი ცხოვრობდნენ. მთელი ძალით ვცდილობდი, ღამით იქ დამეტოვებინა, თუმცა მოიბოდიშა და უარი თქვა. მითხრა, რომ დილაუთენია ამანში მიემგზავრებოდა, მერე კი იქიდან ბაღდადში. მოსალამოვებულს მისაღებ ოთახში დივანზე წამოვწექი და როცა გამეღვიძა, აღმოვაჩინე, ოლგა ადრიანად ნასულიყო დასაძინებლად. უცნაურმა სიზმარმა გამომალვიძა, რომელიც დილით ოლგას უუამბე. ნური დამესიზმრა, – კაცი, რომელსაც კენიის დატოვების შემდეგ შევხვდი და კრისი, მომბასაში ჩემი მომლოდინე ქმარი; მესიზმრა ჯორჯიც, რომელიც დაიკარგა და თექვსმეტზე მეტი წელი გავიდა, რაც არ მინახავს. სიზმარში სამივე მისაღებ ოთახში ვნახე. დაკარგული ცეცხლს შემას უკეთებდა და დანარჩენ ორს თავის ცხოვრებას უყვებოდა. საკუთარ თავს დიდ ტახტზე წამოწოლილს ვხედავდი, მეც ყურს ვუგდებდი, შემდეგ ჩამთვლიმა და სასიამოვნო სითბო ვიგრძენი – ჩემი სამივე კაცი მეგობრები იყვნენ და შემეძლო, ყველანი მყვარებოდნენ, თი-

თოეული თავისებურად. არ მტანჯავდა ის განსხვავებული სიყვარული, რომელიც მონაცვლეობდა და შინაარსს იცვლიდა ერთი კაციდან მეორეში.

სიზმარში თბილი და ნასიამოვნები ვიყავი, ჩემი ცხოვრებაც ჩემს თვალწინ უწყვეტად მიედინებოდა და ისე გადაშლილიყო, როგორც ღია ველი, არავითარ საიდუმლოს რომ არ მალავს.

ჩემკენ თავგადმოხრილმა ოლგამ საყვარლად, თბილად და შეთქმული კილოთი ნურზე მკითხა; მე ვუთხარი, რომ მხოლოდ მეგობარია. „იმედია, ამჯერად მაინც ძლიერი აღმოჩნდება და ისევ შენებურად სულელ რომანტიკოსად არ დარჩები,“ – მითხრა ოლგამ და გააგრძელა: „ეჰ, ჩემო საყვარელო, ქალი კახპა უნდა იყოს, კაცი რომ შეინარჩუნოს“. არ მიპასუხია, მაგრამ ნელა და გაჭირვებით აღვიდგინე ოლგას ნარუმატებელი სასიყვარულო თავგადასავლები, რომელთა მოწმეც ვიყავი ადრეული მოზარდობის წლებში. იმ მომენტში მივხვდი, რომ ოლგა მე კი არ მესაუბრებოდა, საკუთარ თავს ელაპარაკებოდა, იმ ახალგაზრდა ოლგას მიმართავდა, რომელიც ოდესღაც თავად იყო და რომელმაც შესაფერი, თავისი ცხოვრების კაცის არჩევა ვერ შეძლო. თითქოს ახლა გამოარკვიაო, რა უნდა გაეკეთებინა უწინ და ახლა იმ გაშვებული შანსის უკან დაბრუნება სურდა; ოღონდ ნარსული არ ბრუნდება და მის შეცდომებსაც ვერ გამოვასწორებთ. ოლგას სიტყვები, ცოტა არ იყოს, დაგვიანებული იყო და იმ ქალის საქციელს ჰგავდა, რომელმაც კონტრაცეპტივები ორმოცდაათ წელს გადაცილებულმა აღმოაჩინა.

ოლგასთან ერთად აღმოჩენილი სიტკბოებანი ადრეული მოზარდობის წლებში ერთადერთი მიზეზი როდი იყო, რომ მეფიქრა – ოლგა სასურველი და

ვნებისაღმძვრელი ქალი იყო. ამის მიუხედავად, მოწმე ვიყავი მის ცხოვრებაში სასიყვარულო იმედგაცრუებებისა. საკმაოდ დრო დასჭირდა იმ რწმენის დასაკარგავად, რომ სიყვარულს სასწაულების მოხდენა შეეძლო.

ერთი კვირაა, ნური არ მენახა. ის ისევ ამანში იყო. ხანდახან მაკვირვებდა მისი გაუთავებელი მოძრაობა და სულ დაძაბულ მდგომარეობაში ყოფნა, ერთი რომ არ მოეშვებოდა და მოდუნდებოდა. მთელ დროს კვლევა-ძიებასა და ძველი გაზეთების ნაკუნების შეკრებაში ატარებდა, რომლებსაც ამერიკული უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში ნახულობდა. ყველაფრის გაგება უნდოდა ოჯახის ისტორიისა და იმ ქონების შესახებ, რომელიც, სჯეროდა, რომ ჯერაც არსებობდა და ბებიაშის, დედის დედას, ეკუთვნოდა, ვისთვისაც დედამისი ერთადერთი შვილი იყო.

დღეს 1996 წლის 12 იანვარია. უკვე ხუთი თვეა, რაც აქ ვარ. თექვსმეტი წლის წინ სწორედ ამ დღეს გავემგზავრეთ ლიბანიდან. იოლი არ იყო ჩვენი იმ დღეს გამგზავრება. დამასკომდე მანქანით უნდა ჩავსულიყავით და იქაური აეროპორტიდან ლონდონში უნდა გავფრენილიყავით, იქიდან კი ავსტრალიაში. თოვდა და *დჰურ ელ-ბაიდარის*¹ წინ საათობით უნდა გვეცადა, რომ პოლიციას გავლის ნებართვა მოეცა იმ ქარბუქში, რომელიც მაშინ ლიბანს დასტყდომოდა თავს. მოგზაურობა სალამას ძალიან გაუჭირდა. ნადიას, რომელსაც ბაჰას გარდაცვალების შემდეგ ცხოვრებიდან განდგომა, პასუხისმგებლობის მოხსნა და ლაპრაკისთვის თავის დანებება გადაეწყვიტა, აღარც სალამა აინტერესებდა, აღარც მისი სიგიჟე და არც მისი მუდმივი დაძაბულობა. შეხედავდა მას და მერე მე ისე გადმომხედავდა, თითქოს მეუბ-

¹ დჰურ ელ-ბაიდარი – ლიბანის დასავლეთის მთიან უღელტეხილზე გადასასვლელი, რომელსაც ბეროთ-დამასკოს გზაზე გაჰყავს მგზავრი.

ნებოდა: „მორჩა!.. მე დავამთავრე. მისი ატანა აღარ შემიძლია!.. ახლა შენი ჯერია!..“ ნადია ბაჰას მკვლევლობის შემდეგ აღარ ლაპარაკობდა. ალბათ აღარაფრის თქმა არ სურდა. ხანდახან თავში გამივლევებდა აზრი, რომ მას უკვე გადაწყვეტილი ჰქონდა, აღარ ელაპარაკა და რაც დაემართა, ეს მისი შეგნებულად, გაცნობიერებულად მიღებული გადაწყვეტილება იყო და არა – შოკი. თითქოს ჩემი ძმის სიკვდილმა გაუადვილა დადუმება.

ვიცი, რომ დედაჩემს მამაჩემი არ უყვარდა, როცა დაქორწინდნენ. ისიც ვიცი, რომ მამამისმა აიძულა სალამაზე გათხოვება მას მერე, რაც იმ კაცზე იყო დანიშნული, ვინც უყვარდა. ნადია ყოველთვის ფიქრობდა, რომ მამამისმა სწორედ ამ სიყვარულის გამო მიატოვებინა დანიშნული. ვიცი ასევე, რომ ჰამზა დედაჩემის სოფელში, ჰასბაიაში¹, გაემგზავრა მამამისისგან მისი ხელის სათხოვნელად. ბაბუაჩემსაც აღარაფერი დარჩენოდა, თანხმობის მიცემის გარდა ისე, რომ ნადიამ არაფერი იცოდა ამის შესახებ. მამაჩემისა და დედაჩემის ოჯახებს შორის შორეული ნათესაობა ავადებულვებდათ ამ ქორწინებას. ბებიაჩემი ნაჰილი ამბობს, რომ ნადიას ქორწილის ღამეს გონება დაუკარგავს და მის გულის წასვლას შიშით ხსნის, ასევე იმით, რომ სალამა მომთმენი არ ყოფილა მასთან; სინამდვილეში, დედაჩემის გონების დაკარგვის მიზეზი იმ კაცთან დაშორება იყო, ვინც მას უყვარდა – უნდა მიეღო ის ფაქტი, რომ ის, ვინც ქორწილის ღამეს ზემოდან ეწვა, სხვა კაცი იყო, რომელიც არ უყვარდა და ვერც მის სუნს იტანდა. თავისი პირველი კაცი სულ რამდენჯერმე ჰყავდა ნანახი, თუმცა ესეც საკმარისი იყო, მის სუნს მიჯაჭვოდა. უკვე სუნით სცნობდა. მამამისთან მის მოსვლას მანამდე იგებდა, ვიდრე ის სახლის ზღურბლს გადმოაბიჯებდა.

თითქოს მის სუნს ხმა ჰქონდა, შორიდანვე რომ ისმოდა.

ნადიას, როცა ის ჯერ კიდევ ლაპარაკობდა, არ მახსოვს, ერთ წინადადებაზე მეტი ეთქვას ჩვენთვის, რასაც გვიმეორებდა ხოლმე – ერთი კაცის მეტი მას არავინ ჰყვარებია და ის კაცი მან სალამაზე დაქორწინების დღეს დაკარგა.

ვაჟის, ბაჰას, სიკვდილილა აკლდა ნადიას, რომ თავადაც ცოცხლად, ზეზეურად მომკვდარიყო. ჩემთვის ბაჰას სიკვდილით გამოწვეული ტრაგედია ნადიას დადუმებაზე დიდი საშინელება როდი იყო!.. დუმდა მაშინაც, როცა კნუტი მის მახლობლად კნავილით ითხოვდა ჭამას. წამოდგებოდა და სამზარეულოსკენ ნავიდოდა, რომ ფუსი დაეპურებინა, ისიც ჩუმად მიჰყვებოდა უკან, თითქოს მათ შორის ურთიერთგაგებას დედაჩემის დუმილი სულ არ უშლიდა ხელს.

ჩემი ძმა დედაჩემს ჰგავდა – სახის ფორმით, თვალებით, კანის ფერით, ყურზე დიდი ხალიც კი მისგან ჰქონდა მემკვიდრეობით მიღებული, ოღონდ ტანი და სიმაღლე მამაჩემისა ჰქონდა. მე კი ნაჰილის სახე და მუქი კანი მერგო წილად, მისივე ფართო, შავი თვალები. დედისგან მხოლოდ თხელი, ზომიერი აღნაგობის ტანი მქონდა. ბაჰა გამორჩეულად ნადიას შვილი გახლდათ, თითქოს მისი ნაწილი იყო. მამაჩემი, რომელსაც ცხოვრებაში ჩემი ძმის მიმართ თბილი გრძნობები არ გამოუმჟღავნებია, მის დაკრძალვაზე ხმით ტიროდა, შემდეგ კი გაგიჟდა. შესაძლოა, მისი სიგიჟის მიზეზი ჭურვის ნამსხვრევი კი არ იყო, რომელიც თავში შეეჭრა და იქ დარჩა, არამედ ის, რომ ჩემი ძმა მანამდე გარდაიცვალა, სანამ მამას მის მიმართ სიყვარულის გამომხატველი სიტყვა დასცდებოდა.

ხმაამოუღებელი, უტყვი დედაჩემი, ვხედავდი, როგორ დუმდა, როცა ჩემი

¹ ჰასბაია – ლიბანში, ჰერმონის მთის ძირში მდებარე პატარა დასახლება.

ძმა მოკლეს. მე კი ნუთუ ჩემი ძმის სიკვდილს ველოდი დედაჩემის დუმილის გასაპროტესტებლად?!.. სალამამ ჰამზასაგან სახლი მიიღო მემკვიდრეობით; ბაჰა, ცოცხალი რომ დარჩენილიყო, სალამასგან იმემკვიდრებდა სახლს; მე კი ნუთუ დუმილი უნდა მიმელო ნადიასგან მემკვიდრეობად?!.. ახლა, ბაჰას სიკვდილით მე სახლიც მერგება მემკვიდრეობით, მაგრამ როგორ შეიძლება ქალმა, რომელსაც ქალისაგან ლაპარაკი არ უსწავლია, სახლი მიიღოს მემკვიდრეობით?!.. მხოლოდ ახლა ვხვდები, როგორ ვგავარ ნადიას. ამდენი უნდა მემოგზაურა, ეს რომ გამეგო. ამ მსგავსებას ვერ ვაცნობიერებდი ვერც ჯორჯთან ყოფნისას, ვერც კრისტან და ვერც ჩემს ინდოელ ექიმთან. ეს მხოლოდ მაშინ დავინახე, როცა კალამი და ფურცელი ავიღე ხელში და წერა დავიწყე – დავიწყე იმის წერა, რაზეც წლებია, ვდუმდი.

„დღეის იქით აღარ მეტკინება!“ – დამინერია მაშინ. თითქოს ტკივილი ჩემში ფარაონივით მუმიად იქცა. არადა, ტკივილი გარდაუვალია, ის ჰგავს ჰაერს, რომელსაც ვსუნთქავთ და რომელიც დიდი რაოდენობით გვჭირდება, რადგან ძაფივით წვრილი ჰაერის ნაკადით ვერ გავძლებთ, ვერ ვიცოცხლებთ.

ნადიას ავსტრალიაში ვურეკავ. ვეკითხები, სალამა როგორაა. სულ რამდენიმე სიტყვით მელაპარაკება, შემდეგ კვლავ დუმილს ეძლევა. კვლავ იწყებს ჩემთან საუბარს, ოღონდ ინგლისურად, – ენაზე, რომელიც სრულყოფილად მხოლოდ ავსტრალიაში ჩასვლის შემდეგ ისწავლა. დიდხანს მელაპარაკება. მისი ხმით ასე მგონია, თითქოს ქრონიკული დაავადებისგან განიკურნაო.

აქ ოლგას სხეულს კიბო ედება, იქ დედაჩემის ენა დუმილია – მშობლიური ენა დევნილობაში. საუბარი დაიწყო, მაგრამ სხვა ენაზე. ტელეფონს მომ-

სკდარი მისი სიტყვები ხელს არ მიშლის, ვიფიქრო, რომ დუმილი დედაჩემის სულის კიბოა. მისი დუმილი არ არის უბრალოდ დუმილი, არამედ მშობლიური ენის ამპუტაცია და უქონლობაა. აი, ასე ვხედავ არაბულ ენაზე დედაჩემის დუმილს – ამპუტირებული, ნაკლოვანი ქალის დუმილს. რამდენჯერ დამსიზმრებია! ჩემს საოცნებო სიზმრებში ის ძლიერი ქალი იყო, რომელიც სამყაროს აუჯანყდა, ველოსიპედს მოახტა და გაბრაზებული სწრაფად მიაქროლებს მას ფართო ქუჩაში. ეს ჩემი სიზმარი მაშინ გამახსენდა, როცა ბოლოს დავურეკე. ჩემი სიზმარი თითქოს რეალობად ქცეულიყო.

ნადიამ ადელაიდაში თავის სამუშაოსა და ბაჰას ასაკის ახალ ემიგრანტებზე მიაბო. ბოლოს და ბოლოს, შეძლო ბაჰაზე რამე ეთქვა თავის ახალ ენაზე. ამ სიტყვებში იმედიც იმდენივე იყო, რამდენიც მწუხარება. პირველად ვიტყვით ერთად – მე და დედაჩემმა.

ჰამზას სენტენციებში სულ ბრძანებითი კილოს ზმნები იყო. ქვებზე წერდა, ამოატვიფრინებდა ხოლმე. არ მესმოდა ის შეგონებები, კარებზე რომ იყო გრავირებული. ნადიასაც არ ესმოდა. ჰამზა ამბობდა, რომ ეს სახლისა და ოჯახის დამცავი წარწერები იყო და ხუთშაბათობით, სალამოს თავყრილობებზე ხალხის წინაშე იმეორებდა ხოლმე. კითხვა ჰამზას უფრო ძლიერს წარმოაჩენდა, ვიდრე სინამდვილეში იყო. ეს სიტყვები დედაჩემს კიდევ უფრო მდუმარეს ხდიდა. ალბათ ამიტომაც ბევრმა ირწმუნა, რომ სიტყვით გამოსვლები მხოლოდ კაცებისთვის იყო – სიტყვის წარმოთქმა და წერა კაცების საქმე იყო! ქალებს კი ამის უფლება არ ჰქონდათ.

ნუთუ ნადიას დუმილი აქედან დაიწყო?!.. თუ კიდევ უფრო ადრე, მის დაბადებამდე... მას მერე, რაც ეს სენტენ-

ციები ქვაზე წარუშლელად ამოიკვეთა?.. გრავიურა, ამოჭრილი არაბულ ენაზე, ამოტვიფრული ქვაზე, სხეულზე, მის სხეულზე, შემდეგ უკვე ჩემს სხეულზე... როგორ წავშალო ეს სიტყვები, როგორ შევცვალო, როგორ გავხადო ისინი ჩემს წარწერებად, დედაჩემის წარწერებად?!..

* * *

იმ უბანში, სადაც ჩვენი სახლია ზოკაკ ალ-ბლატზე, ვერავინ ვიპოვე ნაცნობი... აღარც ანქინეა აქ, სომეხი ქალი, ვისაც მებრძოლები შეუცვივდნენ სახლში, მის ქმარს სცემეს და ორივეს თვალწინ გაუძარცვეს სახლი ხალიჩებისა და ანტიკვარული ნივთებისგან. ანქინეს იმ დროს არაფერი უთქვამს, მიუშვა ისინი ეძარცვათ, იმ იმედით, რომ, როგორც თავად თქვა, ეგებ გამძლარიყვნენ. „ჯიბრაილის ბანდამ გაძარცვაო ჩემი სახლი და ხალიჩები,“ – გაუთავებლად იმეორებდა. რაღაც დროის შემდეგ, როცა ჯიბრაილის ვაჟი მოკლეს ბეირუთში დანალმული მანქანის აფეთქებისას, ანქინე ამბობდა: „ღმერთმანი!.. სხვისი უბედურება არ მახარებს, მაგრამ ნახეთ, რა დაემართა მის ვაჟს!“ დიდი ჭაღები, რომელთა გატანა მძარცველებმა ბინის საკმაოდ ფართო კარიდანაც კი ვერ მოახერხეს, აივანზე გაიტანეს და მეორე სართულიდან ძირს გადაყარეს. ბროლის პატარა ნამსხვრევები მზის სხივებისგან გაიბნა და მიმოიფანტა. როცა ერთ-ერთმა მეზობელმა მათი შეჩერება სცადა და უთხრა: „რა აზრი აქვს ასეთ წაღებას, თუკი ჭაღებს აივნიდან გადაყრით და დაამსხვრევთ, ხეირი ხომ მაინც არაფერი გექნებათ“, მძარცველებმა პასუხად ისიც ასწიეს და აივნიდან ძირს მოისროლეს. კაცმა ფეხი მოიტეხა.

ბაყალმა, რომელსაც იმ შენობის ქვეშ მიუთვისებია მალაზია, სადაც ანქინე ცხოვრობდა, თქვა, რომ არც გაუგია

ეს სახელი და გაკვირვება გამოთქვა იმის გამო, რომ ქალს შეიძლებოდა სახელად ანქინე რქმეოდა. ბაყალი ომის დროს დაბადებულთა თაობას ეკუთვნოდა და მისთვის ნაცნობ და ჩვეულ სახელთა სია მოკლე იყო, მხოლოდ ერთი რელიგიური აღმსარებლობის მიმდევარი ხალხის სახელებს არ სცდებოდა.

ანქინე ბებიაჩემის მეგობარი იყო და ხშირად სტუმრობდა მას მთაში, კვირები რჩებოდა იქ, განსაკუთრებით, ბეირუთში მწველი სიცხეების დროს. „არაფრის კეთება თქვენ არ იცით. მოვედით, რომ გასწავლოთ,“ – იტყოდა ხოლმე ანქინე და ამ სიტყვებს მაშინ იმეორებდა, როცა ხედავდა, ოღვა როგორ აკეთებდა მაკარონს, დესერტს, რომლითაც ის იყო სახელგანთქმული. „თქვენ მხოლოდ პურის ცხობა იცით!“ ხანდაზმული ასაკის მიუხედავად, ანქინე მესხიერებას არ უჩიოდა და მოგონებები ცოცხლად ჰქონდა შემონახული. ყოველთვის, როცა წინ ჩამოვუჯდებოდი, ვთხოვდი, მისი ლიბანში ჩამოსვლის ამბავი მოეყოლა იმ მასობრივი ხოცვა-ჟლეტის შემდეგ, რომელსაც უამრავი სომეხი შეენირა თურქეთში.

ანქინე ლიბანში 1921 წელს ჩამოსულა, როცა პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ მთელი მსოფლიო ხელახლა ლაგდებოდა. ანქინე თხუთმეტი წლისა იყო, როცა მშობლებთან ერთად ლიბანში მოხვდა. ოჯახს იერუსალიმში სდომებია წასვლა და იქ საბოლოო ადგილსამყოფლის დამკვიდრება, რადგან ნათესავები ჰყოლიათ იქ, მაგრამ ლიბანში დაფუძნებულან და ლიბანელებად ქცეულან. ოჯახს თურქეთში ყველაფერი დაუკარგავს. თურქეთის ჯარმა წაართვა მათ ყველაფერი, რაც კი სახლის დატოვებისას თან წამოუღიათ. ანქინე ყოველ ჯერზე ჰმადლობდა უფალს, რომ მამამისმა ოჯახი იერუსალიმში არ წაიყვანა,

რადგან 1948 წელს, არაბ-ისრაელის პირველი ომის დროს, ბევრმა სომეხმა პალესტინიდან ლიბანს შეაფარა თავი, მათ შორის, ანქინეს ნათესავებმაც, რომლებიც ანქინეს ოჯახთან, იმავე სახლში დასახლდნენ. ძალიან ცოტა სომეხი დარჩა საცხოვრებლად იერუსალიმში. უმრავლესობა ამერიკაში ან კანადაში წავიდა ემიგრაციაში, ან წასასვლელად ემზადებოდა.

ჩვენს მეზობლად მდებარე სახლი მეხუთე სახლია, რომელიც ანქინემ ბეირუთში ცხოვრების პერიოდში გამოიცვალა. როდესაც ოჯახთან ერთად ლიბანში ჩამოვიდა, თავდაპირველად ბეირუთის ცენტრში, დიდი თეატრის მახლობლად დასახლდნენ, შემდეგ კორნიშ ალ-მაზრა¹ გადავიდნენ, სადაც მამამისმა საიუველირო მაღაზია გახსნა. ანქინეს მამა თურქეთში, კონიაში ოქრომჭედელი იყო. წამოსვლისას ძვირფასეულობა იმ გადასაფარებლებში ჩაანყო, რომლებშიც ბავშვები იყვნენ გახვეულები – ანქინეს დედამ ორი სომეხი ბავშვი იშვილა, რომელთაც ოჯახები დაკარგეს; იშვილა იმიტომ, რომ ჯერ მატარებელში, შემდეგ კი გემზე მათი აყვანა შეძლებოდა და თურქეთის ჯარისთვის მათი ჩამორთმევა არ დაენებებინა. შვილად აყვანა სწრაფად მოხდა – ანქინეს დედამ ბავშვებს უთხრა: „მე ვარ დედათქვენი!.. იცოდეთ, ეს ერთადერთი პასუხია, რაც უნდა უპასუხოთ, თუ ვინმე ვინაობას შეგეკითხებათ“. როცა მატარებლით მერსინამდე² ჩააღწიეს, საიდანაც გემს უნდა გაჰყოლოდნენ ჯერ ლატაკიისა³ და შემდეგ ბეირუთისკენ, თურქეთის ჯარმა ნება არ მისცა, საბნები გემზე აეტანათ და ყველაფრის დატოვება აიძულეს, ამრიგად, ძვირფასეულობისაც, რომელიც

ამ საბნების გულში ჰქონდათ გამოკრული. სომხების ნაწილმა თავდაპირველად ბეირუთს შეაფარა თავი, შემდეგ კი ემიგრაციაში წავიდნენ, რადგან „ბეირუთი მეტისმეტად პატარაა,“ – როგორც ანქინე იტყოდა ხოლმე; ჩიკაგოში, ნიუ-იორკსა და მონრეალში ამჯობინეს გამგზავრება. „ბეირუთი მეტისმეტად პატარაა,“ – იმეორებდა ანქინე, თან მომუჭულ ხელს ამოატრიალებდა და გახსნიდა, ტურქებსა და თვალელებში კი თან შემწყნარებლური და თანაც ქედმაღლური ღიმილი ჩაუდგებოდა. ამ ნათქვამით იმას გულისხმობდა, რომ ბეირუთი მუჭში ჩაეტეოდა, ისეთი პატარა იყო. სიტყვა „პატარა“ მისთვის ორ რამეს ნიშნავდა: პირველ ყოვლისა, იმას, რომ ყველა ყველას იცნობდა აქ და მას ყველა ისე უყურებდა, როგორც უცხოს, ემიგრანტს, „მუჰაჯირს“⁴ – როგორც თავად ამბობდა; მეორეც, იმას, რომ ბეირუთი, როგორც სამრეწველო და კომერციული დედაქალაქი, ეპატარავებოდათ სტამბოლში დაბადებულ და ნაცხოვრებ სომეხ ბიზნესმენებს, რომლებიც ისეთ კოსმოპოლიტურ ცხოვრებას იყვნენ შეჩვეულნი, მსგავსს იმ დროს ბეირუთი რომ ვერ შესთავაზებდა მათ, ამიტომაც მიდიოდნენ ემიგრაციაში დასავლეთის ქალაქებში.

ანქინე ალბათ იმ უმცირესობათაგანი იყო, ვინც თურქეთში სომეხთა ხოცვა-ჟლეტას ცოცხლად გადარჩენილი, ბეირუთში ჩამოვიდა და აქ დარჩა მეოცე საუკუნის ბოლომდე. ის მასზე თექვსმეტი წლით უფროს სომეხ კაცს გაჰყვა ცოლად და შვილები არ გასჩენია. როდესაც თურქეთიდან თავისი გადმოსახლების ისტორიას ყვებოდა ხოლმე, ანქინე ამბობდა, რომ სმენია, მისი წამოს-

¹ კორნიშ ალ-მაზრა‘ა – ბეირუთის სანაპირო უბანი.

² მერსინი – თურქეთის საპორტო ქალაქი ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე.

³ ლატაკია (არაბ. ლაზიკია) – სირიის საპორტო ქალაქი ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე.

⁴ მუჰაჯირი (არაბ.) – გადასახლებული, ემიგრანტი.

ვლის შემდეგ სტამბოლი, – თუ „კონსტანტინოპოლი“, როგორც მას უყვარდა ამ ქალაქის მოხსენიება, – ათიოდეჯერ გადაინვა. ანქინეს ბოლომდე სჯეროდა, რომ ეს ხანძრები უფალმა მოუვლინა მისი და მისი ოჯახის გამო შურის საძიებლად. „ეს, ჩემო ძვირფასო, ღვთის რისხვაა!“ – მეტყოდა ხოლმე დამტკრეული სომხური აქცენტით, მაგრამ თვითონ სრულიად დარწმუნებული იმაში, რომ უნაკლოდ ფლობდა არაბულს და თავისი ნათქვამის ჩემთვის გასაგებინებლად რამის ახსნაზე თავის შენუხება საერთოდ არ სჭირდებოდა.

მოპირდაპირე შენობაში ხალხს ვერც სახეზე ვცნობ და არც სახელებით ვიცნობ. არც ისინი მიცნობენ. სახლები შეიცვალა როგორც გარედან, ისე შიგნიდან. მხოლოდ ერთი ქალიღა, ივეტი, დარჩენილა ჩვენი სახლის მოპირდაპირე კორპუსის მეორე სართულზე, მისი ძმა კი კანადაში წასულა ემიგრაციაში ჩვენი გამგზავრებიდან ერთ წელიწადში. „ადგილი აღარ დაგვრჩაო აქ,“ – ამბობდა ხოლმე ივეტი ჩემს გამგზავრებამდე. ახლა რომ დამინახა, აღარ გაუმეორებია, რასაც ადრე მეუბნებოდა ხოლმე აქედან წასვლისა და ემიგრაციის სურვილზე. გაოგნებისგან პირი დაალო. „მემო, საყვარელო, ეს შენა ხარ?!.. ხალხი აქედან მიემგზავრება და შენ უკან რამ დაგაბრუნა?!..“ – შემდეგ კიცხვის გამომხატველი ღიმილით განაგრძო: „ეს იმას ჰგავს, ვილაც საპილიგრიმოდ რომ მიდის, ამ დროს კი ხალხი უკან ბრუნდება“.

შენობის უკანა მხარეს ფორთოხლისა და ლეღვის ხეები გადამხმარიყო. მხოლოდ ბებერი ბრონეული იდგა ისევ, შენობის სხვადასხვა ზომის ხვრელებით დამსკდარ კედელს ოდნავ მიყრდნობოდა. ივეტი ამბობს, რომ ახალგაზრდა მილიციელებმა მწვანე ტოტის ნასახი არ

დატოვეს სამეზობლოში. ცეცხლის შეწყვეტის პერიოდებში ისინი იარაღს ხეთა ტანებს უმიზნებდნენ და ისე ცელავდნენ, როგორც ადამიანთა სხეულებს. ხე რომ აღარ დატოვეს, გარშემო კედლებს მიადგნენ და ხანდახან ქუჩაში გამვლელებსაც კი ამოიღებდნენ ხოლმე მიზანში, ვისაც კი დაინახავდნენ ქალაქის აღმოსავლეთ ნაწილში.

კი მაგრამ, სად გაქრა ის ხალხი, ვისზეც ივეტი ყვება?!.. სად არიან?!.. რატომ არ ჩანან და არაფერს ამბობენ?!.. რატომ არ მაგებინებენ, რა მოხდა?!.. სად გაქრა ის, ვინც დაიკარგა და ვინც მოკლეს, რატომ და როგორ მოკლეს?!.. სად არიან ისინი, ვინც ომის სასაკლაოებს აწყობდა?!..

თითქოს მიწამ უყოთ პირი – დედამიწამ შთანთქა დამნაშავეც, მოწმეცა და მტკიცებულებაც. „ყველანი ისევ აქ არიან!“ – ამბობს ივეტი გაფიცხებით, – „მაგრამ შენ მათ ველარ იცნობ, სახე იცვალეს, სხვანი გახდნენ და აკრძალულია, გავიხსენოთ ან თუნდაც გავახსენოთ მათი ძველი სახეები!“

თითქოს აქ აღარაა მათი ადგილი, ვინც მდუმარედ შეესწრო ბეირუთის გარდაცვალებას... არც მათი ადგილია, ვინც ბეირუთში სიკვდილს გაექცა... არც მათი, ვინც დაბრუნდა დაკარგული ხსოვნის მოსაძებნად... ბეირუთმა სევდიანად მიუხურა მათ კარები. მაშ, როგორ შევიდე ბეირუთში, როგორ დავუბრუნდე მას, როცა მე სულ ერთი ადგილიდან მეორეზე გადავდივარ?!..

* * *

ნური დაბრუნდა ამანიდან. სალამო დგებოდა და წამონოლილი წიგნს ვკითხულობდი. ჩანს, ჩამთვლიმა, რადგან მას კართან მოუწია ცოტა ხანს ლოდინი, სანამ ზარის ხმას გავიგონებდი და საწოლიდან წამოვდგებოდი. კარი რომ გავა-

ლე, დავინახე, როგორ იდგა კედელს მიყრდნობილი, ლამის ჩემი ნახვის იმედი დაეკარგა. თან ჰქონდა მკვდარი ზღვის მარილის პაკეტები, რომლის ჩამოტანაც მე ვთხოვე. მითხრა, რომ შეწყვეტდა ფესვების ძიებას. ეს ისე თქვა, თითქოს გული ყელში ებჯინებოდა და ტირილს აპირებდა. ხელმოცარული და იმედაკარგული ჩანდა, რომ მისი ოჯახის რომელიმე წევრს ცოცხალს იპოვიდა. ჩანს, იმის გაცნობიერებაც დაეწყო, რომ საშიში იყო იმედის ქონა ბეირუთში და მისი ძებნაც ამაო იყო.

ჯერ ისევ ნახევრად მეძინა და ცუდ ხასიათზე ვიყავი, როდესაც ერთად გამოვედით. არც მისი მოსვლისთვის და არც ასე მოულოდნელად მისი ნახვისთვის მზად არ ვიყავი. არც ფესვების საძებნელად მოგზაურობით მისი იმედგაცრუების მოსასმენად ვიყავი მზად, რაც იმ კონკრეტულ მომენტში ჩემთვის დიდს არაფერს ნიშნავდა. კარი ისე გავადე, სარკეშიც კი არ ჩამიხედავს, რომ დამენახა, როგორ გამოვიყურებოდი იმ მომენტში, ის რომ შემომხედავდა. ისეთი გრძნობა ამეკვიატა, თითქოს ამ სტუმრობით მან დამალა და ჩემი ინტიმური სივრცე დაარღვია, ძალით შემოვიდა იქ, სადაც არ მსურდა მისი შეშვება. ფეხით გავუყვით ზღვის სანაპიროს შუქურისკენ. მან ლაპარაკი დაიწყო, მე კი არ მინდოდა საუბარი. მოულოდნელად, თითქოს ჩემს განზრახვასაბრაზებლად, მითხრა, რომ დუმილი დედაჩემისგან მქონდა მემკვიდრეობით მიღებული, – დედაჩემისგან, რომელსაც ცხოვრებაში არ შეხვედროდა და მხოლოდ ჩემი მონაყოლით იცნობდა! ეს მითხრა და იქვე, ზღვის პირას, კორნიშზე მდებარე ყავახანაში მიმიპატიჟა, რადგან ჟინჟღვლა დაიწყო.

ნურმა მოინდომა, ღამით ჩემთან დარჩენილიყო. ამანში ხელმოცარული ვიზიტის შემდეგ შინ წასვლა და ღამის

მარტო გატარება არ სურდა. მაისური მივეცი, რომ ჩაეცვა. თავდაპირველად ის კრისის მაისური იყო, რომელსაც, ჩვეულებრივ, ძილისას ვიცვამდი, რადგან მოხერხებული იყო და მისი ბამბის ქსოვილი შეხებისას სასიამოვნო გრძნობას ტოვებდა. ჩანდა, ზუსტად ჰქონდა, ისევე, როგორც კრისს – ისინი დაახლოებით ერთი ზომისანი იყვნენ, ერთი ეგაა, ნური ოდნავ დაბალი იყო. დიდი ყურადღება არ მიმიქცევია იმ ფაქტისთვის, რომ მას იმ კაცის მაისური ეცვა, რომელსაც იმ მომენტში ჯერაც ჩემი ქმარი ერქვა. ეს ამბავი მარტივად და ბუნებრივად მეჩვენებოდა.

„მინდა, ჩემს ქვეყანაში დავბრუნდე!“ – მითხრა იმ მომენტში, როცა ასანთს ვეძებდი სიგარეტისთვის მოსაკიდებლად. ის კი კვლავ იმეორებდა, რომ თავის ქვეყანაში უნდოდა წასვლა. ამ სულელმა არ იცოდა, რომ მე მინდოდა, ვყოფილიყავი მისი ქვეყანა...

დილით, როდესაც ქუჩაში შემხვდა, ჩემი ბინის დატოვებიდან სულ რამდენიმე საათში, ვერც კი დავიჯერე, რომ ეს იგივე კაცი იყო! ის ნური, რომელიც ჩემს სანოლში იწვა მთელი ღამე. მძიმედ მიაბიჯებდა, მთელი სამყაროს მიმართ უნდობლად განწყობილი. ისე შეშფოთებით იყურებოდა გარშემო, თითქოს დაკარგულ იმედს ეძებო. „ნურ!.. სალამი!..“ – დავუძახე მოპირდაპირე ტროტუარიდან. ხმა კი გაიგონა, მაგრამ მალევე არ გამოუხედავს. წამები დასჭირდა, სანამ ყურადღებას მომაქცევდა და თავს ჩემკენ ოდნავ მოატრიალებდა. მსუბუქი გაკვირვება გამოესახა და უცებ შორიდან, სახეზე ღიმილგადაფენილმა მითხრა: „ოჰ, სალამი!.. ეს შენ ხარ?!“ შემდეგ მიხვდა, რომ მისი ეს ფრაზა მთლად შესაფერი არ იყო იმ წყვილისთვის, რომელიც სულ რამდენიმე საათის წინ სიყვარულის სარეცელს იყოფდა და

ტუჩების გამოკვეთილი მოძრაობით, უფრო დაბალი ხმით დაამატა: „შენ ჩემი სიყვარული ხარ!..“ უცნაურად მომეჩვენა მისი ასე, ქუჩის მოპირდაპირე მხარეს დგომა.

მის ჩრდილს ვერ ვხედავდი. რამდენიმე წუთი გავიდა და მე ისევ მის ჩრდილს ვეძებდი მის ზურგსუკან.

ზუსტად შუადღე იყო. ის ჩემს მოპირდაპირე მხარეს იდგა შუადღისას საათის ისრებივით ასწორებული. ვფიქრობდი ყველაფერზე, რაც კი ერთად გვიკეთებია – საწოლზე, რომელიც გვაერთიანებდა; სექსზე, რომელსაც დიდხანს სიამოვნებით ვეძლეოდით და ის არც ღმერთთან ზეცად ასვლას ჰგავდა და არც ჯოჯოხეთის ქვესკნელში ჩაშვებას, არამედ რაღაც სხვა იყო, შესაძლოა, რაღაც შუა ამ ორ მდგომარეობას შორის... ვფიქრობდი ვნებისაღმძვრელ, ცეცხლოვან, აგრესიულ, პირველყოფილ ცხოველურ სიტყვებზე, ერთმანეთს რომ ვუცვლიდით... დაუსრულებლად ბევრ მოქმედებაზე... იმ წუთას კი საერთოდ აღარ ვიცოდი, ეს მომენტი ჩვენ შორის როგორ აღმენერა – თითქოს რაც ჩვენ შორის მოხდა, სიზმრად ქცეულიყო, არარეალურ ამბად, დროის მიღმა მომენტებად, მეხსიერებასაც კი რომ გაუჭირდებოდა მათი აღდგენა.

ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვები გავცვალეთ ქუჩის აქეთ-იქით მხარეს მდგომებმა, თითქოს იმ მძიმე ტვირთს ვიყოფდით, რომ არ ვიცოდით, სად წავველო – მძიმე ტვირთს, რომლის მოშორებაც ორივეს გვინდოდა. უცნაურმა გრძნობამ წამომიარა იმ წამს – მისი სიტყვები, შესაძლოა, მის შინაგან მდგომარეობას ასახავდნენ, მაგრამ მის გულშივე რჩებოდნენ, იქ რჩებოდნენ და საშუაარაოზე არ გამოდიოდნენ. ეს სიტყვები კი უნდა ყოფილიყო: „რა მძიმე და

რთული გასატანია ეს ცხოვრება!“

ბეირუთში ვერაფერი ვიპოვე, – გავიფიქრე, – მხოლოდ თანამგზავრი აღმოვაჩინე დაკარგულობაში სამოგზაუროდ.

* * *

ჩემი ძმა ბაჰა მოკლეს და მისი ტრაგიკული დაღუპვიდან ორ წელიწადზე ნაკლებში გამოვნახეთ გზა ლიბანიდან გასაღწევად. ამ ორ ამბავს შორის კი ბევრი რამ მოხდა. მათში უპირველესი ბებიაჩემ ნაჰილის მცდელობა იყო, თავისი ვაჟი სალამა მეორედ დაექორწინებინა ოჯახისა და მემკვიდრეობის სახელით, რომ „სახლი ღია დარჩენილიყო და არ გამოკეტილიყო,“ – როგორც გამუდმებით იმეორებდა. ნაჰილს რამე ფორმა უნდა გამოეძებნა, რითაც პირველ რიგში ნადიას დაიყოლიებდა თავის გეგმაზე. მამაჩემის ხელმეორედ დაქორწინება ჯერ ნადიასთან გაყრას ნიშნავდა, რადგან ჩვენს რელიგიაში, მიუხედავად იმისა, რომ საქორწინო კანონი თეორიულად ჰანაფიტურ მოძღვრებას¹ მისდევს, დაუშვებელია ერთ ქალზე მეტთან ქორწინებაში ყოფნა.

ნადიას არანაირი წინააღმდეგობა არ გამოუხატავს. არც დიდი სახლი დაუტოვებია და თავისი ერთადერთი ძმის, იუსუფის, ავსტრალიაში გამგზავრების შემდეგ გამოკეტილ ოჯახურ სახლს არ დაბრუნებია. თავისი ქმრის ქორწინება თითქოს თამაში იყო მისთვის და სხვა არაფერი. ხელი ისე აიქნია, თითქოს ეს ამბავი სულერთი იყო მისთვის. სამაგიეროდ, ბებიაჩემი გაუთავებლად ლაპარაკობდა, თითქოს ნადიას დარწმუნებას ცდილობდა ყველა იმ მიზეზში, რამაც ამ საქმისკენ უბიძგა. დედაჩემს კი ალბათ არავინ და აღარაფერი აღარ სურდა – ის თავის თავში ჩაკეტილ და დაგმანულ

¹ ჰანაფიტური მოძღვრება – ისლამური სამართალმცოდნეობის სუნიტური მიმდინარეობის ერთ-ერთი მთავარი სკოლა.

ადამიან-სკივრად გადაიქცა. მისთვის საკმარისი იყო, მთელი დღე ჩემი ძმის სანოლზე მჯდარიყო და მისი უამრავი ფოტოსურათი თვალმოუცილებლად ეთვალეებინა. ასევე კმაყოფილდებოდა იმით, რომ თავის ძველ წიგნებს მიბრუნებოდა, მზითევთან ერთად რომ მოიტანა ახალ სახლში მამაჩემზე ქორწინების შემდეგ. სალამასა და ნადიას განქორწინება არ შედგა – მამაჩემი სუნიტური წესით დაქორწინდა. ყველაფერი თვალის დახამხამებაში მოხდა. ნაჰილი იძულებული გახდა, ეს გამოსავალი აერჩია, მიუხედავად იმისა, რომ მორწმუნე იყო, – გამოსავალი, რომელმაც დიდი მითქმამოთქმა გამოიწვია ჩვენს დიდ სანათესაოში, განსაკუთრებით, კაცებში.

ნაჰილმა ოცდაათს ოდნავ გადაცილებული ქალი ჩამოიყვანა იორდანიიდან, სადაც ბებიაჩემის ნათესაობის უმეტესობა ცხოვრობდა. ქალი ქვრივი იყო, რომელსაც ქმარი იორდანიის 1970 წლის მოვლენებში დაეკარგა პალესტინელი ფედა'ინებისა¹ და იორდანიის ჯარის შეტაკებისას. ბებიაჩემმა სალამა და ეს ქალი პატარძლის ჩამოსვლის დღესვე დააქორწინა. შიშობდა, ქალს არ გადაეფიქრებინა, როცა სალამას ახლოდან ნახავდა და გაიგებდა, თუ როგორ ავად იყო. მოუწია ყველასთვის, ვინც იმ დღეს სასამართლოში იყო, ფული ჩაეჩარა, რომ ეს საქმე სწრაფად დაესრულებინა. ასე უთხრა ოლგას.

როდესაც შეიხმა წყვილის ქორწინება გააფორმა, ნაჰილმა პატარძალი შინ წამოიყვანა, მისაღებ ოთახში შეიყვანა, ხელი ჩაავლო და მამაჩემზე ანიშნა, რომელიც მათზე ადრე შესულიყო ოთახში, იდგა და თვალმოუშორებლად მიშტერებოდა ჩემოდანს, მის ახალ ცოლს რომ მოეტანა და დივანთან მიედ-

გა. ბებიაჩემმა ახალ რძალს მიმართა: „მიდი!.. ეს შენი ქმარია!.. იცოდე, ბიჭი გვინდა ცხრა თვის შემდეგ!“ ეს ყველაფერი ნადიას იქ ყოფნაში და მის თვალწინ ხდებოდა. ჩვენი დიდი ოჯახიდან არავინ დასწრებია სალამას ქორწინებას, მხოლოდ ოლგა იყო და პატარძლის ძმა, რომელიც იორდანიიდან ჩამოჰყოლოდა, მიუხედავად აშკარა კოჭლობისა და ფეხის ტკივილისა, რაც აიძულებდა, მუდმივად მჯდარიყო.

ოჯახის ვერცერთმა კაცმა ვერ აიტანა ნაჰილის საქციელი. ისინი ამბობდნენ, რომ „ის იმდენს იღებდა საკუთარ თავზე და ისე ამცირებდა მათ თავისი თვითნებური საქციელით“, თითქოს ოჯახში კაცი აღარ იყო დარჩენილი. ისიც თქვეს, რომ ჰამზამ ვერაფრით შეძლო, ეს ქალი დისციპლინისთვის მიეჩვია და რომ სალამაც ალბათ სწორედ მისი მიზეზით გაგიჟდა და არა თავში ჭურვის ნამსხვრევის მოხვედრის გამო.

ოჯახის ქალებმა თქვეს, რომ ეს დღე უბედურებას მოიტანდა და ნაჰილმა დააშავა, ეს რომ გააკეთა. ისიც თქვეს, რომ ამ გამომწვევი საქციელით მან შემოქმედის ნებას გადააბიჯა – ჩვენს სახლს რომ სწერებოდა ოჯახის სახელის მატარებელი და გვარის გამგრძელებელი მემკვიდრე კაცის დარჩენა, ჩემი ძმა არ მოკვდებოდა; თუმცა ნაჰილს არავისი აზრისთვის ყური არ უთხოვებია, ის არც არასოდეს უსმენდა მათ. წყვილი ოთახში შეიყვანა და კარი გამოუხურა. ოჯახის კაცებიდან ვერავინ გაბედა, ნაჰილისთვის ჩადენილისთვის ანგარიში მოეთხოვა – ეს იმიტომ, რომ ყველას ეშინოდა მისი წყევლისა, რომელიც ყოველთვის ახდებოდა ხოლმე.

ოთახში შესული სალამა, რომელიც ვერ მიმხვდარიყო, მის თავს რა ხდებო-

¹ პალესტინელი ფედა'ინები (არაბ. პარტიზანები, თავის მსხვერპლად შემწირავები) – პალესტინის ოკუპაციის წინააღმდეგ მებრძოლი პალესტინელთა შეიარაღებული დაჯგუფება, პალესტინელები მათ თავისუფალ მებრძოლებად მიიჩნევენ.

და, ჩამოვდა, ქალმა კი ამ დროს ტანსაცმელი გაიძრო, მამაჩემი სანოლზე დააგდო, თვითონ ზემოდან შემოაჯდა და უთხრა: „დედაშენს ბიჭი უნდა და მეც აქ ამისთვის ვარ!.. მიდი!..“ ქალი მამაჩემთან სამი დღე დარჩა ოთახში და თვალი არავის მოუკრავს მათთვის, გარდა იმ წუთებისა, როცა რომელიმე მათგანი საპირფარეოში გამოვიდოდა. ნაჰილი ოლგას ხელით გამუდმებით უგზავნიდათ სინით აფროდიზიაკებს – საჭმელს, საუზმეულს, უმ ლორსა და ტკბილეულს. თვითონ კი ამ დროს აივნის მახლობლად დარბაზში იჯდა და გაურკვევლად, ბუტბუტით ლოცულობდა, *სიბრძნის წიგნის*¹ გარეშე. უფალს ხან სალამას განკურნებასა და საღ აზრზე მოსვლას შესთხოვდა, ხანაც ბაჰას სულისთვის ლოცულობდა, ბაჰასი, რომელიც ძლიერ სწამდა, რომ მეორედ დაიბადა აქვე, ჩვენგან არცთუ ძალიან მოშორებით. ხანდახან *სიბრძნის წიგნს* გადაშლიდა და ალაჰს მიტევებას ევედრებოდა, ამბობდა, რომ დიდი ცოდვები აქვს და სალამას უბედურებების მიზეზიც სწორედ ისაა. ნაჰილს სჯეროდა, რომ მის წყევლას გარშემომყოფთა ბედზე დიდი გავლენა ჰქონდა. ვინც მას იცნობდა, მათაც ასე სჯეროდათ. ლოცულობდა სალამასთვის, რომ მას კვლავ ჰყოლოდა შვილი, თუმცა ისიც სწამდა, რომ წარსულში ჰამზას მისამართით მის მრავალ წყევლას თავისი ნაყოფი გამოელო.

„ალაჰიმც ამონყვეტს შენს შთამომავლობასო“, – უთქვამს ჰამზასთვის, როცა მისი ღალატის ამბავი შეუტყვია. ცოლქმრული ღალატის ამბავი კი მისი შეცვლილი სუნით გაუგია, რომელიც ჰამზას უწინდელ სუნს აღარ ჰგავდა.

„რა ამბავშია?!.. ჯერ იყო და ბაბუაშენს წყევლიდა და გვარის გამგრძელების ამონყვეტას უსურვებდა, როცა

ახდა, რაც უნდოდა, ახლა მამაშენს აქორწინებს, რომ ვაჟი გააჩენინოს?“ – მეუბნება ოლგა ჩუმი ხმით. ნაჰილის საქციელს აპროტესტებს, მაგრამ მხოლოდ ჩურჩულით. თავს ურწმუნოდ აქნევს აქეთ-იქით, არ სჯერა, რაც ხდება.

მაგრამ არც ნაჰილის ლოცვებმა და არც მამაჩემის განმარტოებამ იმ ქალთან არანაირი შედეგი არ გამოიღო. ვერაფერმა უშველა, ქალი არ დაორსულებულა. ნაჰილი მთელი წელი განუწყვეტილად ოხრავდა და ყველას გასაგონად იმეორებდა თავის ცნობილ ანდაზურ გამონათქვამს, რომლითაც სახელი გაითქვა: „კურთხეულია სახლი, რომელსაც ჰყავს გვარის გამგრძელებელი შთამომავლობა!“ თითქოს ბაჰას სიკვდილმა უეცრად გამოაფხიზლა და გააცნობიერებინა, რომ ის ერთადერთი მემკვიდრე იყო და მისმა სიკვდილმა ჩვენი სახლის კარი სამუდამოდ გამოკეტა.

ნაჰილს ვერაფრით დაეჯერებინა, რომ მამრობითი სქესის მემკვიდრე ჩვენს ოჯახს აღარ ჰყავდა. ვერ უშვებდა იმ აზრს, რომ საბოლოოდ მხოლოდ მე მივიღებდი ყველაფერს მემკვიდრეობით. ბუნებრივია, იცოდა, რომ კრისტან ქორწინებაში ვაჟი არ მეძლეოდა, თუმცა არაფერი იცოდა იმ ემბრიონზე, ჩემს გამგზავრებამდე დოქტორ ადამის კლინიკაში რომ გამომიღეს შიგანიდან და იქვე გადააგდეს.

„ჩემო გოგონა, გინდა, ინგლისელებს დარჩეთ ჩვენი მემკვიდრეობა?“ – მეკითხებოდა ჩემი დაბრუნების შემდეგ და თან ოლგას დახმარებით სანოლიდან გადმოსვლას და კარადის მიმართულებით გავლას ცდილობდა. კრისტან და წინა ორი ქორწინებიდან მის შვილებს გულისხმობდა. ამას მეუბნებოდა და მირჩევდა, სახლი მამაჩემის მამრობითი ნათესავებიდან რომელიმეს სახელზე დამენერა. იმ ჩიხმაც კი, რომელშიც ნაჰი-

¹ სიბრძნის წიგნი – დრუზების საღვთო წიგნი.

ლი იყო მოქცეული მამრობითი მემკვიდრის ძებნაში, – როცა სურვილის მიუხედავად, შეუძლებელი იყო ასეთი მემკვიდრის პოვნა, – ვერ დააბრკოლა, მოეცა ჩემთვის ის, რაც ჩემი იყო.

კარადის უჯრა გამოხსნა და იქიდან ბრინჯაოსფერი გასაღებების საკიდი ამოიღო, ზედ დაკიდებული ხუთი გასაღებით. ხელწერილები და საბუთებიც ამოაწყო. გადმომცა და დიდი მწუხარებით მითხრა, რომ ერთადერთი მემკვიდრის, ბაჰას, სიკვდილისა და სალამას გაგიჟების შემდეგ ზოკაკ ალ-ბლატის სახლი ახლა ჩემი საკუთრება იყო. მითხრა, რომ კვლავაც სალამას დაბრუნებას ელოდება. როცა მოვუყევი, როგორ იყო მამაჩემი ავსტრალიაში, მითხრა, რომ მე სიტუაციას ვართულებ და მისი გონებრივი მდგომარეობის აღწერისას ვაჭარბებ, ხოლო თუ ის აქ დაბრუნდება, აუცილებლად განიკურნება. აქ უკეთესი ექიმები არიანო, – ამბობდა, – როგორც კი აეროპორტის მიწაზე ფეხს დადგამს, მაშინვე გამოკეთდებაო. ნაჰილს არ უკითხავს ჩემთვის, რის გაკეთებას ვაპირებდი, მინდოდა თუ არა ეს მემკვიდრეობა და რამეს ნიშნავდა თუ არა ის ჩემთვის. ბუნებრივია, თავში აზრადაც არ გაუვლია, მეუღლე მოეყვანა ჩემთვის, როგორც ეს მამაჩემს გაუკეთა და დავექორწინებინე, რათა ბიჭი შემძენოდა, ოჯახის გვარს რომ ატარებდა და სახლს უპატრონებდა. ათასი ბიჭიც რომ გამჩენოდა, ეს მაინც ვერასდროს მოხდებოდა!.. ჩემი ვაჟი ჩემს გვარს ვერ ატარებდა – ჩემი გვარი მისთვის თავიდანვე დაკარგული იქნებოდა, როგორც თავად მე დავკარგე ის ქორწინების შემდეგ. მე და ნაჰილს ნამდვილად მრავალი წელი გვეყოფდა ერთმანეთისგან, თუმცა გვარისა და მემკვიდრეობის საკითხი ჩვენს განსხვავებულ დროებში კვლავაც ერთნაირი იყო – ახალგაზრდა ქალი ოჯა-

ხის სახლიდან ქმრის სახლში ისევ ცარიელ-ტარიელი მიდის, ყველაფერს მოკლებული, გვარსაც კი!.. ამრიგად, მემკვიდრეობის გადასაცემად ვაჟია საჭირო. შვილი ბიჭი უნდა იყოს, გოგოს ყოლა, თუნდაც ასის, არას გარგებს. ეს მხოლოდ ჩემს დროში კი არა, ყველა დროშია!.. მაგრამ ნაჰილი რატომ იყო ასე ვაჟი მემკვიდრით დაინტერესებული?!.. განა თავად ქალი არ იყო?!.. ქალი საკუთარ ცოცხლად დამარხვას როგორ უნდა ემხრობოდეს და იცავდეს?!..

ნაჰილის ურთიერთგამომრიცხავი თვისებები მაცბუნებდა და მაბნევდა, თუმცა მის მიმართ გულში მაინც დიდ სიყვარულს ვინახავდი. განა ის არ იყო, მთელი სოფლის გოგოებს წერა-კითხვას რომ ასწავლიდა?!.. და ეს მაშინ, როცა თავადაც ყმაწვილი ქალი იყო და ქალთა ფრანგულ სკოლაში პედაგოგობდა?! ჩაკეტილ საზოგადოებაში, სადაც მამისთვის ქალიშვილის სიკვდილი უფრო ადვილი გადასატანი იყო, ვიდრე მისთვის იმის თქმა, რომ მისი გოგო წერა-კითხვას სწავლობდა, სასურველის მისაღწევად გონივრული ხერხი მოიფიქრა და სამკერვალო სკოლა გახსნა, არადა, ნემსი და ძაფი ცხოვრებაში არ სჭერია ხელში. თქვა, რომ სოფლის გოგოებისთვის სახლის საქმეები და საყოფაცხოვრებო საკითხები უნდოდა ესწავლებინა, მათ შორის, კერვაც. კერვა ერთ-ერთი იმ პირობათაგანი იყო, რაც ახალგაზრდა ქალს სასურველ საპატარძლოდ ხდიდა იმ დროს. ნაჰილმა იხმო მკერავი ქალი, რომელიც თავისი საქმის პროფესიონალი იყო და მოსთხოვა, რომ გოგოებისთვის დღეში ორი საათი ესწავლებინა მამამისის სახლში. კერვის გაკვეთილებისთვის კი დიდი დარბაზი გამოუყო, გზას რომ გადაჰყურებდა.

მშობლები გადარეულან, როცა ერთ დღეს გოგოებისთვის მოუთხოვია, საწე-

რი დაფებით მოსულიყვნენ. ნაჰილის მამას მისდგომიან საჩივლელად და მათი ქალიშვილებისთვის წერა-კითხვის სწავლების საქმის მოსაკითხად. მამას ნაჰილისთვის მოუხმია და ამბავი უკითხავს. ნაჰილი შესულა მათთან, სეზონური მოსავალი და მათი სანათესაო მოუკითხავს, შემდეგ უფრო დიდხანს დასარჩენად მიუწვევია და მათთვის თავისი ხელით მომზადებული ტკბილეული შეუთავაზებია. მშობლებისთვის უთქვამს, რომ მათ გოგონებს მხოლოდ იმ ასოებს ასწავლიდა, ჭრა-კერვასთან და საშინაო საქმეებთან რომ იყო დაკავშირებული და მათთვის აუცილებელი იყო, ხოლო სიყვარულთან და ადათ-წესების დარღვევასთან დაკავშირებული ასოებისგან კი ღმერთმა დაიფაროს და აშოროს ისინი! ამ საკითხში ის მშობლების პოზიციებზე იყო და გოგონებისთვის მათ სწავლებას არასოდეს დაუშვებდა!

ბეზიაჩემი ძლიერი ქალი იყო, თუმცა, მისი ძალის მიუხედავად, ჰამზამ, მისმა ქმარმა, მაინც შეძლო, თავისი ფარული ურთიერთობა ერთ ზაჰლელ¹ ქალთან ოცდაათ წელზე მეტხანს შეენარჩუნებინა ისე, რომ ბეზიაჩემს ვერ გაეგო. როცა ჰამზა მოკვდა, ნაჰილმა ყველა მისი ცუდი დაიფიქრა. იგლოვა და დაიტირა, მის გვამზე დამხობილი პატიებას ითხოვდა. ბაბუაჩემის სიკვდილის მომენტში სიმართლე გაუჩინარდა, თითქოს წამში წაიშალა და ისე გაქრა, ვითომც არ ყოფილა და თავიდანვე არ არსებულაო. როცა შევეცდებოდი, ჰამზას ამბები და სასიყვარულო ისტორიები გამეხსენებინა, თავადაც რომ კარგად მოეხსენებოდა, თავს ისე იჭერდა, ვითომ არ იცოდა და იწყებდა გამეორებას: „ო,

ბუ იბრაჰიმი!.. ბუ იბრაჰიმი!.. ეს რა სალაპარაკოა!..“ – თან ცდილობდა, წამომდგარიყო სკამიდან, რომელიც წლითი წლობით სულ უფრო ფართო ხდებოდა მისი დაღეული სხეულისთვის.

ბეზიაჩემის მაგიური ძალა სულაც არ ნიშნავდა იმას, რომ მან რამე იცოდა ჰამზას წასვლა-მოსვლის შესახებ. ქმარი ეუბნებოდა, რომ *სოფარში*² სურდა წასვლა ყინულის მოსამარაგებლად და ზაფხულში მის ბითუმად გასაყიდად ვაჭრებსა და *სოფარში* გაჩერებულ ბეირუთ-დამასკოს მატარებლის მგზავრებზე. ყინულით ვაჭრობა *სოფარში* მაცივრების საყოველთაო გავრცელების შემდეგ შეწყდა. მატარებელიც გაჩერდა, აღარც სადგური იყო *სოფარში*, თუმცა ჰამზა კვლავ იმას ამბობდა, რომ იქ სამუშაო ჰქონდა და ნაჰილიც ჯიუტად თავს იკატუნებდა, რომ სჯეროდა. ბაბუას სიკვდილის შემდეგ ბევრი წერილი იპოვა მის ქალაქებში; სალექსო სტრიქონებიც და *ლაზალებიც*³, ალბათ მათ გაგზავნას საყვარელი ქალისთვის აპირებდა და ტყავის ჩემოდანში ჩაეტოვებინა, გულდასმით რომ ჰქონდა შენახული კარის თავზე ხის კარადაში. ქმრის ამგვარ ცხოვრებას ხელი არ შეუშლია ნაჰილისთვის, ჰამზას სიკვდილის შემდეგ ფოტოსტუდიაში მისი ფერადი სურათი დაემზადებინა და კედელზე დაეკიდებინა.

ჩვენი ავსტრალიაში გამგზავრებისას ჰამზას ფერადი სურათი ჯერ ისევ ეკიდა მისაღები ოთახის ცენტრში. ნაჰილი ჰამზაზე საუბრებით მის ჩვენ შორის გამუდმებულ ყოფნას გვაგრძნობინებდა. ხანდახან ვფიქრობ ხოლმე, რომ მან ჰამზასგან კაცის ლეგენდა შექმნა – ყველას შემამინებელი კაცისა, განსაკუთრებით

¹ ზაჰლე – ლიბანის ბიკა'ის ადმინისტრაციული ოლქის მთავარი ქალაქი, სიდიდით მესამე ქალაქი ბეირუთისა და ტრიპოლის შემდეგ.

² სოფარი – მთიანი ლიბანის დრუზებით დასახლებული სოფელი, მდებარეობს დამასკო-ბეირუთის მთავარ გზასთან ახლოს.

³ ლაზალი (არაბ.) – სატრფიალო ლექსი.

კი – მამაჩემის. ნაჰილმა ჰამზას ჩვენ შორის დატოვება იმით მოახერხა, რომ ქმრის სურათი მისაღებ ოთახში ჩამოკიდა და მის ამბებს გვიყვებოდა.

ჰამზას სიკვდილის შემდეგ ნაჰილმა მისი შავ-თეთრი სურათი ზოკაკ ალ-ბლატზე ჩვენი სახლის მახლობლად ფოტოგრაფ ჰარუთის სტუდიაში წაიღო და მისი გაფერადება მოსთხოვა. ჰარუთი თავდაპირველად ნაჰილის თხოვნამ გააცოცხლა და უპასუხა, რომ კაცები არასოდეს ითხოვენ ხოლმე თავიანთი სურათების გაფერადებას, ამას მხოლოდ ქალები აკეთებენო, მაგრამ ნაჰილმა დაიჟინა და ლამის მოთმინებადაკარგულმა უთხრა: ჰამზამ მე დამიბარა ანდერძად და მოკვდა, მაშ, შენ საიდან იცი, მას რა უნდოდაო?! ჩანთიდან პატარა ნაჭერში გამოკრული ფული ამოიღო, ჰარუთს მისი შიგთავსი გაუქნ-გამოუქნია და უთხრა: „აბა, იცი, როგორ გააფერადო თუ წაფულო ვიკენს?“ ვიკენი ამერიკული უნივერსიტეტის მიმდებარე ფოტოსტუდიის მენეჯერია იყო.

ნაჰილმა არ მოინდომა, ჰარუთს შეერჩია ჰამზას სამოსის ფერები, თავად ჩაერია ყველა ფერის არჩევაში. წინ დაუდგა ჰარუთს ფოტოთი ხელში და აღუწერა პერანგის ფერი, რომელიც ფოტოზე ეცვა ჰამზას, შარვლისა და ტარბუშის ფერიც კი, მიუხედავად იმისა, რომ საყოველთაოდ ერთი და იმავე ფერის ტარბუშები იყო ხმარებაში. უნდოდა, სანამ სტუდიას დატოვებდა, ყველაფერში დარწმუნებულიყო. რამდენიც აჩვენებდა ჰარუთი ფარდის უკან მდგარი შავი ყუთიდან ამოღებულ ფერად სურათს, ნაჰილი თავს უკმაყოფილოდ გადააქნევდა და მოითხოვდა, ხელახლა გაეკეთებინა. ჰარუთმა ლოყები და ტუჩები წითლად შეუ-

ღება ბაბუაჩემს და ის მებრძოლის ტანსაცმელში გამოწყობილ ჯამბაზს დაამსგავსა. მისი შემაშინებელი შავ-თეთრი იარაღი კი ახალ სურათზე პლასტმასისას დაემგვანა – აი, ისეთს, ომობანას თამაშისას ბავშვები რომ აისხამენ ხოლმე.

ჩემი ძმის სიკვდილით ჩვენს ოჯახში მამრობითი საგვარეულო ხაზი დასრულდა. აღარაფრის მაქნისი იყო ნაჰილის საყვედურები, გამუდმებით რომ იმეორებდა – რომ მას ბევრი შვილი სურდა მამაჩემისთვის, მაგრამ ნადიამ არ ინდომა ორზე მეტი შვილის გაჩენა: ჩემი და ჩემი ძმის, ბაჰასი. ეშინოდა, რომ მისი ორსულობა ბავშვის სიკვდილით არ დასრულდებოდა. უარს იყო დიდი ოჯახის გამრავლებაზე. ორსულობის შიში ბავშვობიდან ჰქონდა გამოყოფილი – თავისი დაბადებიდან სალამაზე გათხოვებამდე.

ნადია ერთადერთი ცოცხლად გადარჩენილი ბავშვი იყო ოჯახში, სადაც დედამ ხუთზე მეტი ბიჭი გააჩინა და ყველა მათგანი დაბადებისთანავე ეხოცებოდა. ბებიაჩემი, ნადიას დედა, გააჩენდა თუ არა ბავშვს, ან გაჩენისთანავე ელუპებოდა, ან სულ რამდენიმე დღეში. ჯერ ორსულობის ტანჯვა და მშობიარობის ტკივილები, შემდეგ ბავშვის დაკარგვით გამოწვეული მწუხარება არ კმაროდა, რომ ზედ ქმრის ბრალდებებიც არ დამატებოდა, რომ ის ძილში გადაბრუნდა, ბავშვს დაანვა და მოკლა. სუსტი აღნაგობისა და უსუსურობის მიუხედავად, ნადია ერთადერთი იყო, ვინც ცოცხალი გადარჩა. იმისათვის, რომ დედამისს შეძლებოდა, ამქვეყნად ბიჭები მოევლინა, რომლებიც ცოცხლები დარჩებოდნენ და არ დაილუპებოდნენ, ნადია, ჯერ კიდევ მთლად ბავშვი, შეიხთან ნაიყვანეს ბიკა'იში¹. სანამ იქ ჩაიყვან-

¹ ბიკა'ი – ლიბანის ადმინისტრაციული ოლქი, წარმოადგენს ვრცელ ნაყოფიერ დაბლობს ლიბანის ორ – აღმოსავლეთისა და დასავლეთის მთაგრეხილებს შორის, სადაც ლიბანის ორი დიდი მდინარე – ალ-ლიტანი და ალ-ასი (ორონტესი) მიედინება.

დნენ, ჯერ ნაბი აიუბის¹ აკლდამის მოსანახულებლად მიიყვანეს, აჭამეს ტკბილეული და ხილი. შემდეგ ისევ მანქანაში ჩასვეს და შეიხის სახლიდან ახლომდებარე ადგილას მიიყვანეს, სადაც დიდ კალათში ჩასვეს. ცივი ამინდი იყო. კალათი გრძელი თოკებით დააბეს და დამშრალ ქაში ჩაუშვეს. ნადია იმდენად პატარა იყო, ჭის ყელიდან ისე ჩანდა, თითქოს კალათში დავინწყებული, გახვეული ტანსაცმლის ფუთა იდო. როცა კალათმა ჭის შუამდე ჩააღწია, შეიხმა მოსთხოვა, ხმამალა ენატრა სასურველი და ალაჰი აუცილებლად აუსრულებდა ყველა თხოვნას. სახლშივე დარიგებული იყო, რომ ძმა ეთხოვა და არა სათამაშოები, ტკბილეული ან ტანსაცმელი. ყველამ წინასწარ მოამზადა ბავშვი, რომ მას სასურველი სიტყვა ეთქვა. „ძმა მოითხოვე და იუსუფი დაუძახე!“ – უთხრეს და ბევრჯერ გაუმეორეს, რომ სახელი დაეხეპირებინა. შეიხმა კითხვა ხელახლა დაუსვა: „რა გსურს, რას ითხოვო?“ ნადიამ ვერ შეძლო ლაპარაკი; ვერ შეძლო, ეპასუხა; ეს იმიტომ, რომ ფიქრს გაჰყვა – რა მოხდებოდა, რომ ეთხოვა, ალაჰს ძმა მოეყვანა მისთვის და შემდეგ ის დაბადებისთანავე მომკვდარიყო, როგორც დანარჩენი მისი პატარა ძმები... რა მოხდებოდა, დედამისი რომ ორსულად დარჩენილიყო სხვა ბავშვზე და

ისიც დაბადებისთანავე დაღუპულიყო... შემდეგ სხვა ბავშვზე, რომელიც დაიბადებოდა და მერე მოკვდებოდა... თვალწინ წარმოუდგა დედის სახე, როცა მინაზე ეგდო, იკლაკნებოდა და ტკივილისგან გოდებდა... თითქოს მისი ტირილიც შემოესმა... უეცრად ჭის ყელიდან ჩამოვავალი შეიხის ხმა გაიგონა, რომელიც ყვირილში გადაიზარდა, რაკი ნადია კვლავ არაფერს პასუხობდა. ბავშვს შიშისა და სიცივისგან კბილები უკანკანებდა, მაგრამ არაფერს ითხოვდა, ისევ ჩუმად იყო. შეიხმა ყვირილით ხმას აუწია. ამ დროს ნადიას მოეჩვენა, რომ ეს მამამისი ყვიროდა. ორივეს ხმა, – შეიხისა და მამამისის, – ერთნაირად ჟღერდა. უეცრად ჭის ფსკერიდან ხმა ამოუშვა, სუსტად, გაუბედავად, მფრთხალად. მისი სიტყვები კვნესას ჰგავდა. მხოლოდ ერთ რამეს ითხოვდა ყოყმანითა და შიშით – ალაჰს მამამისი მოეკლა და დედამისი მისგან დაესვენებინა. შემდეგ ნანყვეტ-ნანყვეტი, მოგუდული ტირილით ლამის დაიხრჩო.

როცა იუსუფი დაიბადა, დედაჩემის ერთადერთი ძმა, ბებიარჩემმა, დედაჩემის დედამ, პატარა გოგოს ტანსაცმელში გამოწყობილი ატარა ოთხი წელი. ამბობდა, რომ ეს ერთადერთი გზა იყო, სიკვდილის თვალი აერიდებინა მისთვის.

არაბულიდან თარგმნა
დარეჯან გარდავაძემ

¹ ნაბი აიუბი (არაბ.) – წინასწარმეტყველი აიუბი, ბიბლიური იობი, ის აბრაამული რელიგიების: იუდაიზმის, ქრისტიანობისა და ისლამის წინასწარმეტყველად მიიჩნევა და მუსლიმთა საღვთო წიგნში – ყურანში მოიხსენიება.

ლიბანის დრუზების მთიანეთში მდებარე საიდ აბდალლას, დრუზი თეოლოგისა და კომენტატორის და ნაბი აიუბის აკლდამები დრუზების სინმინდეებად და საპოლიგრიმო ადგილებად მიიჩნევა.

სინან ანტუნი (დაიბ. 1967 წ.)

ერაყელი პოეტი, რომანისტი და მკვლევარი სინან ანტუნი ბალდადში დაიბადა. იზრდებოდა სადამ ჰუსეინის დიქტატორული რეჟიმის რეპრესიულ პირობებში. საბაკალავრო საფეხური ბალდადის უნივერსიტეტში დაასრულა 1990 წელს, თუმცა ე.წ. ყურის ომისა და დედაქალაქის სასტიკად დაბომბვის გამო იძულებული გახდა, 1991 წელს დაეტოვებინა ერაყი და აშშ-ში გამგზავრებულიყო. ანტუნმა სწავლა ჯორჯთაუნის უნივერსიტეტში განაგრძო. 2006 წელს სადოქტორო სიდერტაცია ჰარვარდში დაიცვა. ამჟამად ნიუ იორკის უნივერსიტეტში მოღვაწეობს. 2003 წელს ანტუნმა ერაყში გადაიღო დოკუმენტური ფილმი „ბალდადის შესახებ“, სადაც მოთხრობილია, თუ რა მოხდა ამ ისტორიულ ქალაქში სადამ ჰუსეინის რეჟიმის დაცემისა და ამერიკული ჯარების შემოსვლის შემდეგ. მილიონობით მოქალაქე შეინირა ირან-ერაყის ომმა, შემდეგ განადგურდა დედაქალაქის ინფრასტრუქტურა, ისტორიული ძეგლები და მუზეუმები. ყოველივე ამას კი მოგვიანებით იმ ინსტიტუციების განადგურებაც მოჰყვა, თანამედროვე ერაყი რომ უნდა აეშენებინა. ეს არის ანტუნის რომანების მთავარი თემაც და მისი, როგორც პოეტის, მთავარი სატკივარიც.

ტკივილის სანარმო

მთელი ეს ტკივილი,
გამუდმებით რომ მრავლდება
უფასოდ,
ყველგან,
უსამართლოდ დარიგებული,
საიდან მოდის?

არ მახსოვს, სკოლებში ესწავლებინოთ რამე
ბუნებაში ტკივილის მიმოქცევის შესახებ.
„გუგლში“ ვეძებე ჩემი ტკივილის განმარტება,
მაგრამ ვერ ვნახე...
რას გვარგებს ცოდნა,
ან თუნდაც ყველა ნობელის პრემია, ერთად აღებული?
რატომ გვიმალავენ ასეთ რამეებს?
ნუთუ იმისთვის, ყოველდღიური მარათონი
კვლავ რომ გაგრძელდეს?
იმედის ყლუპებით გვაბრუნებენ
გზაზე გამართულ მოსასვენებელ სადგურებში
ჩვენი ტკივილის გადასატანად...

საიდან მოდის ეს ტკივილი?
 მას დღედაღამ სანარმოები ამუშავებენ?
 უზარმაზარი დანადგარები უშვებენ ტკივილს?
 მერე ფუთავენ, საიმედოდ აფასობენ
 და სამყაროში ავრცელებენ?!
 და მაინც, როგორ მოიპოვებენ?
 ვინმეს ართმევენ?
 იქნებ საპატენტოში წამებულთა
 სხეულებიდან იღებენ ტკივილს,
 დედებისა და მოშიშპილეთა მწარე მოთქმიდან,
 დაქცეული ქალაქების ნანგრევებიდან,
 თუ მას მინაში ჩამარხული გოდებიდან იმარაგებენ?
 ეს ის ტკივილია, ჩვენამდე რომ იყო
 თუ ხელახლა შემობრუნებული ჩვენივე ტკივილია?
 მყარია? თხევადია? თუ რაღაც მათ შორის?

ნუთუ მუშები, სანარმოებში რომ მუშაობენ
 და ამ ტკივილს ანარმოებენ, მას თავად გრძნობენ?
 თუ მათ ნიღბები უკეთიათ,
 დამცავი სამოსი აცვიათ?
 როგორ ავიღო ერთი მათგანი?

სწორედ დღეს
 მივიღებ ტკივილს, როცა ის მოვა,
 როგორც სჩვევია...

დასაწყისში

სულ დასაწყისში იყო ჩხვლეტა –
 ხანჯლის ჩასობა...
 ხანჯალმა დაჭრა მისი ფოტო,
 შემდეგ გაშორდა
 სხვა სხეულების ძიებაში.
 ორმოცი დღე ტიროდა
 ჭრილობა...
 მოშუშდა,
 გულად გადაიქცა,
 ისევ გაცოცდა
 სხვა სხეულის მოსაძიებლად.

სედი

მზე მშვიდად ასრულებს თავის სამუშაოს,
 ცაა გარინდული...
 ღრუბლები გაექცნენ
 დალილ, დაქანცულ ქარებს,
 ხეები ითვლიან
 სუდარაგადაფარებულ გვამებს.

მონამეები სამოთხეში კი არ მიდიან,
 ზეციურ წიგნში სახლდებიან –
 სწორედ მის ფურცლებს აირჩევენ საცხოვრებლებად...
 თითოეული თავისებურად აკეთებს ამას –
 თუ ზოგი ჩიტად გადაიქცევა,
 ზოგი ვარსკვლავად,
 ზოგი ჩვენ თავზე
 თხელ ღრუბლებად იწყებს გაქრობას...
 სულ დაგვტირიან, გამუდმებით
 ჯერ კიდევ აქ მყოფთ
 და თავიანთი სისხლით ცდილობენ
 ამ ჯოჯოხეთის ალის ჩაქრობას.

ჩურჩული

კაცმა, რომელიც მე მამშვიდებდა
 მთელი ეს წლები,
 გარდაცვალების წინ ჩამჩურჩულა:
 „შენთან მინდაო, აქ მსურს დარჩენა.“
 აჰა, მეც დამაქვს მისი სხეული
 და ყოველ დილით
 ახალ სამოსელს ერთად ვიცვამთ
 გადასარჩენად.

მომავალ ცხოვრებაში

მომავალ ცხოვრებაში მე ვიქნები
 მინდვრის ყვავილი,
 შორეულ ბორცვის ერთ კალთაზე წამონოლილი...
 მასზე პეპლები დაისვენებენ,
 მას მონყვეტს ბავშვი,
 რომელსაც ომი არ უნახავს,
 დედას მიართმევს...
 დედა უბეში ჩაიდებს ყვავილს,
 აკოცებს...
 დამყნოსავს,
 მერე მეც დავყნოსავ...
 ...
 და ჩემს მომავალ ცხოვრებაშიც
 აღარ ვიქნები.

ახალი ღმერთი

შევხედეთ რუკას –
 ყველა ეს მდინარე
 ახალი ღმერთის ძიებაში გადავიარეთ.
 ღვთისმსახურმა თქვა, ის ღვთაება ჩვენთვის იშვაო.
 სწორ გზას ვადექით
 და შობის ადგილს რომ მივადექით,
 ჩვენისთანები დავინახეთ –
 ღმერთს საპატიო პროცესიით მიაცილებდნენ...
 მათ ავედევნეთ
 და გვიამბეს მდინარეებზე,
 სწორედ იმ ღმერთის საძიებლად რომ გადმოლახეს,
 რომელზედაც თქვა ღვთისმსახურმა,
 მოკვდაო მათთვის.

შავი პეპელა

შავი პეპელა – სულ ერთი ნუთი,
 მკვდარი ღამიდან გამოქცეული,
 ერთ ვარდს დაექებს
 საკუთარი სასაფლაოს გასამშვენებლად,
 თუმც მას თითები არ აბია,
 ხოლო ვარდი მეტად მძიმეა...

შემოდგომა

ბოლო ფოთოლიც რომ ჩამოვარდა,
ხემ მას მიმართა:
შენთვის დავასრულე შენი შემოდგომა,
მე დღეს გავეცი ყველაფერი,
რაც კი მეზადა.

ბანმარტივა

ცა ვარსკვლავების სამუშაო ადგილია,
ანგელოზები დაფრინავენ თაროებს შორის.

ბამოსვლათა წიგნი

ანგელოზებმა თავიანთი მისია შეასრულეს –
ბოლო სარკმელი დაიგმანა ზეცაში ქვევით!
წყვდიადში ისმის ყვირილის ხმები:
როგორ გავიდეთ აქედან, როგორ?
ო, ხალხო, ეს ხომ სახლია ღმერთის!
აქ მოციქულებს აქვთ სანათები
მხოლოდ და მხოლოდ...

სამი შროშანი

სამი შროშანი
თუ სამი დედა?

პირველი ისე გაიშალა,
თითქოსდა მისი თეთრი ფურცლები
ერთ-ერთ ღვთაებას
წყალობას სთხოვენ პირმშოებისთვის.

მეორე
ჯერ გამოჩენილი არ იყო, რომ
გადატყდა
თითქოს მინაში თავის დამლას,
ნიშანს ეძებდა.

მესამე
 ისევ სახეს იფარავს –
 საკუთარ სახეს ეფარება!
 იცი ასეთი? სადმე გინახავს?

მინის ლარნაკში
 წყალი აკლია
 წელში მოტეხილ ამ სამ-სამ შროშანს,
 მინის მიღმა კი ეკრანია
 და იმ ეკრანზე
 სამი სირიელი დედა მოჩანს.

ბრმა სიმღერები

ყოველი დილიდან
 ჩემს სიჩუმეს
 ბრმა სიმღერები არღვევს;
 გუშინ ის ჩიტმა მოიტანა,
 პეპელას გადასცა,
 დღეს ამ სიმღერამ ღრუბლის მკლავებს შეახო ხელი...
 სად მიდის?
 როდის დაბრუნდება?
 ყოველთვის, როცა მასთან ერთად წასვლა მინდება,
 ხელს მკრავს შორიდან და მეუბნება:
 არა, არ არის ჯერ შენი ჯერი.

ნადირობა

მდინარე ხუჭავს
 მის ბოლო თვალებს,
 დაღლილ მკლავებით მოვუსვამ ნიჩბებს,
 სანოლისაკენ წავათრევ ბადეს,
 მკვდარი თევზებით დავითვლი წუთებს.

არაბულიდან თარგმნა
ნინო დოლიძემ

თურქული ლიტერატურა

რეფიქ ჰალით ქარაი (1888-1965)

მწერალი და ჟურნალისტი რეფიქ ჰალით ქარაი თურქული ნოველის გამორჩეულ ოსტატად მიიჩნევა. „ბებერი ხარი“ რეფიქ ჰალით ქარაის პირველი კრებულიდანაა, რომელსაც „მოთხრობები სამშობლოზე“ ჰქვია. ეს წიგნი მაშინ დაინერა, როდესაც ხელისუფლებისთვის არასასურველი შინაარსის თარგმანების გამო მწერალი სტამბოლიდან გადაასახლეს და თურქეთის სხვადასხვა რეგიონში მოუწია ცხოვრება. კრებული საკმაოდ კრიტიკული და იუმორით გაჯერებულია. მისსავე კალამს ეკუთვნის მეორე კრებული „მოთხრობები უცხოეთზე“, რომელიც უკვე მაშინ შეიქმნა, როდესაც მწერალს განსხვავებული პოლიტიკური შეხედულებების გამო ქვეყნის დატოვება მოუხდა.

ბებერი ხარი

მწუხრის ლოცვიდან გამოსულმა მოხუცებმა დაინახეს, რომ შორიდან სოფელს რამდენიმე სილუეტი უხმაუროდ უახლოვდებოდა. ნათელი ღამე ივნისის მთვარიან შებინდებულებას მოგაგონებდათ. ცა თითქოს მზისგან ან მთვარისგან კი არა, რალაცნაირად, თავისთავად, მშვიდად და ტკბილად განათებულიყო. ასეთ ღამეში ვარსკვლავებიც მკრთალი და უღიმღამო ჩანდა, თითქოს სადაცაა გათენდებო. ძილშეპარულ ნახევრად სიბნელეში თვალი შორს განჭვრეტას ღამობდა. ჯერ კიდევ განირჩეოდა ერთმანეთისგან წყაროს ტირიფები და ღობის სიმაღლე, ველური ფშატები. ანატოლიის ზეგნისთვის დამახასიათებელი ჩუმი, უნისლო, ნაცრისფერი ღამე იყო. სოფლები მომავლებს მიაშტერდნენ და გაისუსნენ, ახლა უკვე მათი ფეხის ხმაც მოესმათ. შუაში განიერი, ვეებერთელა ჩრდილი იკვეთებოდა. ხარი უნდა ყოფილიყო. ორივე მხრიდან თითო კაცი მოჰყვებოდა. უცებ ამოიციხეს – ჰაჯი მუსტაფა აღას, როგორც ყოველ წელს, ახლაც ბაზარში პირუტყვი ეყიდა და შვილთან ერთად სოფლისკენ მოერეკებოდა. ასეთი

ჩვევა ჰქონდა – მოსავლის აღებამდე მიდიოდა, ბებერ, ჯაგლაგ ხარს ყიდულობდა, მოსავალს აიღებდა, კალოს გალენავდა, მარცვალს ამბარში დააბინავებდა, პირუტყვს კარგად ამუშავებდა და შემოდგომის პირას ისევ გაყიდდა ხოლმე. ხშირად ისეთ მუშტარს შოულობდა, რომელიც, რაც თავის დროზე დაუჯდა, იმდენივეს უხდიდა და, თუ ზაფხულში ხარს მაძლარს ამუშავებდა, ზამთრის უქმე დღეებში მისი ტყუილად გამოკვება აღარ უწევდა. მუსტაფას წინათ სტამბოლში ჟანდარმად უმუშავია. ერთი პერიოდი ჰიჯაზშიც კი გაჰყოლია ემინს¹, ჰაჯი გამხდარა. მოხერხებული და ეშმაკი იყო. ქონების მმართველს, გადასახადების აღმრიცხველს, ხაზინადარს – ვისაც კი სიტყვა ეთქმოდა და ჭკუა მოეკითხებოდა, ყველას შენობით ელაპარაკებოდა. როდესაც მათთან სტუმრობდა, დიდი ამბით იღებდნენ და საპატიო ადგილას წამოსვამდნენ ხოლმე. ამას თავისი მიზეზი ჰქონდა. მუსტაფა კვირაში ერთხელ, ქალაქის ბაზარში მდებარე შენობაში, უეჭველად რომელიმე მათგანის კარს შეაღებდა, ერთი მსუქან თხას ან შავკუდა, თეთრ

¹ ჰაჯის (მექის მოლოცვის) დროს ჰიჯაზში (მხარე, სადაც მექა მდებარეობს) გაგზავნილი ფულისა და საჩუქრების უსაფრთხოების ზედამხედველი.

ბატკანს დატოვებდა და დააყოლებდა: შებრანული დიდებული იქნება, გემრიელად მიირთვითო, ანდაც, ჩვენი პატარა ფაშა გაერთოს, ძალიან სასაცილო რამააო. ის კი არა და, ზოგჯერ, შუა ზამთარში, საგულდაგულოდ შენახული, ფერშერჩენილი და კანგადატკეცილი გარგართა და ჯერ კიდევ წვნიანი და თვალმახარა მსხლით სავსე კალათსაც კი არ იშურებდა ხოლმე. ყველა საქმეში ჩახედული და ყველგან შინაური იყო. მიდიოდა და ქაისერელი მომთაბარეებისგან სუჯუკისა და ბასტურმის კეთებას სწავლობდა, ჩერქეზების სოფლებში ყველის დამზადებას ეუფლებოდა. ამას თავისთვის კი არა, უფრო იმიტომ სჩადიოდა, რომ შემდგომში ძღვნად გაეცა. სოფლელები, სავსე სათლით ქალაქისკენ მიმავალს რომ დაინახავდნენ, ამბობდნენ, ჰაჯი მუსტაფა ქვას ნაილებს და რუმბს მოიტანსო. მართლაც ასე იყო. იმ კართა მფარველობის წყალობით, რომლებიც კვირაში ერთხელ იღებოდა და შიგ სულიერი და უსულო ძღვენი შედიოდა, მუსტაფას ყანები სხვების ხარჯზე ფართოვდებოდა, მისი ძველი ვალები ჩამოინერებოდა, წყალი მის განკარგულებაში იყო და მის კარს ჟანდარმი და გადასახადის ამკრები არ მოადგებოდა. ყველა, ისიც კი, ვინც ვერ იტანდა, პატივისცემით, ჰაჯი აღას ეძახდა.

მინგრეულ-მონგრეული, უბადრუკი, მინური სოფლის ცენტრში წითელი კრამიტით გადახურული, ფიჭვის ხის, ახლად აშენებული სახლი ედგა. ხშირი, გაბუჩქულფოთლებიანი ხეებით სავსე ბალი ჰქონდა, რომელიც წისქვილებიდან მიტაცებულ მინაზე გაემენებინა და ზამთარზაფხულ მოჩხრიალე წყლით ირწყვებოდა. სახლს წინ, მთელ სიგრძეზე, ღია ტერასა ჰქონდა მიდგმული. ზაფხულის ღამეებში, ვარსკვლავების შუქზე და ქრიჭინების ქრიჭინში იქ ყოფნას არაფერი სჯობდა.

ჰაჯი აღა თავის ცხოვრებას აქ ატარებდა. ქალაქის ყველაზე სახელგანთქმული კახა, ჩიჩქე ემინე, ერთ ღამეს ცხენზე შემოუსვამს და სოფელში მოუყვანია. ნამდვილი ცოლი აკვანთან, კერასთან, ნეხვს, ხარებსა და კამეჩებს შორის ცხოვრობდა და ყველა მძიმე საქმეს აკეთებდა. ჩიჩქე ემინე კი, ჰაჯის მუხლებთან მოკალათებული, ბებერ კატასავით ძილსა და მთქნარებაში ატარებდა დროს. თავზე ოქრომკედით ნაქარგი, მარგალიტებით განწყობილი ფესი ეხურა, ფეხზე კვიპაროსებით და მიხაკებით მოხატული წინდები ეცვა, ბეჭებზე ორმხრივი მოსასხამი მოეგდო, რომელიც ცალ მხარეს ყვითელი, მეორე მხარეს კი ვარდისფერი იყო. პატარძალივით ცხოვრობდა, რაზეც ვერც სოფლის ხალხი და ვერც ჰაჯის ვაჟი ხმას ვერ იღებდნენ.

ჰაჯი აღა თავისი ხარით ჩარდახს რომ მოუახლოვდა, მოხუცებმა, გეგონება ერთხმად ლოცულობენო, სიკეთეში მოგახმაროსო, მიაგებეს. ღამის სიბნელეში ცხოველის გარჩევას ცდილობდნენ. გამხმართავიანი, დიდრქებიანი, ძვლებგამოყრილი ხარი იყო. სიბერე შორიდანვე ეტყობოდა. დაღლილი და ღონემიხდილი ჩანდა, ჩასამუხლად ადგილს ეძებდა. მომსვლელები შეჩერდნენ, ისაუბრეს, დამხვდურებმა ქალაქის ამბები გამოიკითხეს. ერთ-ერთმა სოფელმა მუჭით მიწა აიღო და ჰაჯის საამებლად ხარს ყურებზე შეაზილა, ვითომ მოასულიერა, მაგრამ ცხოველს თავი უკიდევანო დაბლობისკენ გაემვირა, შორს, შორს იყურებოდა და ღრმად, ღრმად ჩაფიქრებულიყო.

სოფლელი ჰაჯის მაამებლობას არ მოეშვა:

– ჯიშინი ხარი ჩანს, კარგად აჭამე და ნახე, რა დადგეს...

სიჩუმე ჩამოვარდა. შორეული ბაკებიდან თხის ზანზალაკის ხმის ნალვლიანმა, ყრუ ექომ მოაღწია, მიძინებულ სივ-

რცეებზე ყველას და ყველაფერს შეეხო და შორს ტალღებად გაიფანტა.

დაიშალნენ.

* * *

ხარი ორ დღეს ამუშავეს, მესამე დღეს კი ბოსელში გვერდზე მიწოლილი და ჩაფიქრებული დაუხვდათ. სამუშაოდ წასვლის პირი არ უჩანდა. მოსამსახურემ გვერდში ხელი წაჰკრა, დაარტყა, ნიხლი უთავაზა, პირუტყვი არც კი შეინძრა. ყელზე მობმულ, სქელ თოკს ორი კაცი ექაჩებოდა, ერთიც ნიჩბის ტარს ურტყამდა. ხარი მის გარშემო ატეხილ ხმაურს, თოკს, ნიჩაბს, ძალას და ტკივილს არად დაგიდევდათ, თითქოს მარტო და მოსვენებაშიაო, იმავე პოზაში დინჯად იწვა. თვალებში არც გაოგნება ეტყობოდა და არც სიბრაზე. მსახური შიგადაშიგ ვიშვიშებდა:

– ავად ხომ არ გახდა?

ჰაჯიმ დაუყვირა:

– შე კახპის შვილო, რას ბოდავ? რატომ უნდა გამხდარიყო ავად? რაც წინ ედგა, შვრია და ბზე, ერთიანად გაათავა. მაგ ლაყბობას, ნიჩაბი ამუშავე!

მართალი იყო. ხარი მადას არ უჩიოდა. ვერაფერს გახდნენ. ბოლოს გადანყვიტეს, ცოტა ხნით თავი დაენებებინათ, შუადღეს მსახური უკან ამობრუნებულიყო და მერე წაეყვანა. სხვა ხარები გაირეკეს და წავიდნენ. ახლად ამოსული მზის საამო შუქზე მძიმედ და უხალისოდ მიემართებოდნენ. ჰაჯი შიგადაშიგ ლულულულებდა, გაგონილა, ჭამოს, დალიოს და არ იმუშაოს, დავკლავ მაგ ღორსო.

შუადღისას მსახური შინ გაუშვეს. მამა-შვილი ყანაში დარჩა.

აქაურობა შემოსული, სავსე თავთავებისგან მთლად გადაყვითლებული, სწორი, უბორცვო, უგორაკო, მოშიშველებული დაბლობი იყო. მწველი ნათების ქვეშ ისე ბრწყინავდა, თითქოს სპილენძის თეფში მზეს ირეკლავსო. დაღლილ თავა-

ლებს ისე ეჩვენებოდა, თითოს ციდან დამწვარი ქალღმერთის ნაწილაკების მსგავსი, ათასგვარი ფორმის ჩრდილები ცვივაო. თავდახრილნი, ჩაფიქრებულნი იდგნენ და ელოდნენ. ცხელ მიწაზე დიდი, სწრაფი ჭიანჭველები დარბოდნენ, მათ შორის – ფრთიანებიც. ჰაჯიმ ვერ მოითმინა და ჰიჯაზისკენ მგზავრობა გაიხსენა:

– ეს რა არის, უდაბნოში ჭიანჭველები კუს მოათრევდნენ.

ტყუილს იგონებდა და შვილს აყლაპებდა. უცებ, დაბლობის ბოლოს, იქ, სადაც ცა და გზა ერთიანდებოდა, რალაც შეინძრა:

– აჰა, ალი მოდის.

მაგრამ ალი მარტო მოდიოდა. მამა-შვილი შეშფოთდა, ხარი ხომ არ მოკვდაო. ხმის ამოღება არ აცალეს, ისე ჰკითხეს:

– ჩაძალდა?

არა, ხარი ცოცხალი იყო და დილანდელ ადგილას ისევ ისე, ჩაფიქრებული იწვა. ალიმ ბევრი ურტყა, მაგრამ ვერ ააყენა. დეიდა ფატმას, ემინეს დაუძახა, ერთად ეცადნენ, სცემეს, ურტყეს, ის კი არა და, ფერდებში ლურსმნებიც კი ურტყეს, მაგრამ ვერ გაანძრიეს.

ჰაჯი მუსტაფა აყვირდა. ცხოვრებაში საქმე ასე არ გამართულებიაო, ამბობდა. მისი ზეზეურად მძინარე, ჭორფლიანი და ტუჩის კუთხეებში მუდამ დუჟამდგარი ვაჟიშვილი, რომელიც არასდროს არაფერში ერეოდა, ახლაც მონყენილი ღუმედა. დაბალი პანტის ხის ჩრდილი, რომლის ქვეშაც ესენი ისხდნენ, აღმოსავლეთისკენ იწვერებოდა. რას ელოდნენ? ბოლოს მამამ ამოიხარა, ოი, ღმერთოო, შვილს დაეყრდნო და ძლივს წამოდგა. ფეხები ძალიან აწუხებდა. რაც ჩიჩქე ემინე შინ მოიყვანა, მას მერე მთლად მოტყდა. შიგადაშიგ მარცხენა მუხლს იტკიებდა. ფეხის თითი კარტოფილივით უსივდებოდა. კვირიდან კვირამდე იწვა და კვნესოდა.

ცოტა დაინდე თავი, დაეცემი, მოკვდებიო, არიგებდა ექიმი, ვისთანაც მისგან პატივინაცემი ჩინოვნიკების რჩევითა და დაჟინებით მკურნალობდა. მოკლას ხარი თივამ, ასეც მოკვდებით და ისეც, თქვენ არ იდარდოთო, პასუხობდა. თუ ჰკითხავდით, ეგრე რად ამბობო, გიპასუხებდათ, ურჯულოს დამზადებულმა წამალმა მუსლიმი როგორ უნდა მოარჩინოსო. გამონერილ რეცეპტს ჩალმაში ინახავდა, მაგრამ აფთიაქში ფეხსაც კი არ შეადგამდა. სამაგიეროდ, სამკურნალო ბალახების გამყიდველ ბუხარელ ბექირ ეფენდის სტუმრობდა ხშირად, ოპიუმის სასწორის გვერდით, კუთხეში რომ ვაჭრობდა. კოლოფობით ყიდულობდა სხვადასხვა ნარევებისგან დამზადებულ პიკანტურ აბებს, რომელსაც ბექირ ეფენდი პატარა მარმარილოს როდინში ნაყავდა და რომელიც ქარვის საკმევლის სურნელს აფრქვევდა. სწორედ ამ წამლების წყალობით იყო, ჩიჩქე ემინე რომ აულურტულდებოდა ხოლმე, გეყო ახლა, ჰაჯი, რამ გაგაცოფაო.

სალამოს ბოსელში რომ შევიდნენ, პირუტყვი იმავე ადგილას, იმავე მდგომარეობაში დახვდათ. გადანყდა, ამ სალამოს თივას აღარ დაუყრიდნენ, იქნებ მოშიებოდა, ჭკუას მოგებულებო და სამუშაოდ წასულიყო. ამანაც არ გამოილო შედეგი. ცხოველი მთელი ღამე მშიერი იყო, მაგრამ არც კი განძრეულა. ყანაში ისევ მის გარეშე წავიდნენ.

შუადღისას ამბის გასაგებად ალი გააგზავნეს. უკან დაბრუნებულმა უცნაური რამ მოჰყვა. სანამ ბოსელში შევიდოდა, ალის თურმე კარის ჭუჭრუტანიდან ჩუმად შეუხედავს. ხარი ამდგარიყო და ბოსლის მეორე მხარეს ნარჩენ თივას ფეხდგომელა მიირთმევდა. ცოტა ხანში, საკეტის ხმის და კარის ჭრიალის გაგონებაზე, ეგრევე გამობრუნებულა, თავის ადგილას დაწოლი-

ლა და გატრუნულა. ალის ქალები დაუხმარებია, მაგრამ ვერ წამოუყენებია.

– ეს რა ეშმაკი ხარია, დამლუპავს, კაცო!

შვილმა დასტურის ნიშნად თავი დაუკრა. სხვა გზა არ იყო, უნდა გაეყიდათ, მაგრამ ვინ იყიდდა ხარს, რომელიც ფეხზე ვერ დგებოდა? ქალაქამდე როგორმე ხომ უნდა ჩაეყვანათ?! ნეტავ, რამდენიმე დღე კარგად რომ გამოკვებონ, რამენაირად გამოაძღონ, ადგომას შეძლებს?

ბოლოს ასე გადაწყდა. იმ ღამით ნახევარი ფუთი შვრია და ორი ცხაურა თივა დაუყარეს.

სოფლებს უკვირდათ და კითხულობდნენ:

– ჰაჯი ალა ახალ ხარს არ ამუშავებს, მარტო აჭმევს და, ნეტავ, საბასტურმედ ხომ არ უნდაო?

მუსტაფა არ იმჩნევდა, თორემ დარდისაგან დნებოდა. ბებერი ხარისთვის მთელი ამბარი რომ დაეყარათ, ათავებდა, მადას არ უჩიოდა, მუშაობა არ სურდა, თორემ... ეს აგიჟებდა მუსტაფას, შიგადაშიგ ბოსელში რომ შეივლიდა, ნახევრად ბნელ სადგომში თვალებიდან სიბრაზის ნაპერწკლებს ყრიდა და შეჰყვირებდა ხოლმე, გამიცლის მთელ ამბარს, რა ვქნათ, როგორ წამოვადგოთო. არც მშიერი დატოვება ივარგებდა, ცხოველს ძალა გამოეცლებოდა და საბოლოოდ ბოსელს მიეჯაჭვებოდა. ბოლოს, ერთ დილას, ჰაჯი ადრე ადგა და ქალაქში ჩავიდა. ერთი მოსულელო ყასაბი იყო, ჩავგა რიზას ეძახდნენ, ის მოძებნა და უთხრა:

– ამას წინათ ხარი ვიყიდე, უვარგისი გამომადგა, საქმეში არ მარგია, რაც დამიჯდა, იმ ფასში მოგყიდიო.

ჩავგა რიზა (ჩავგას იმ მხარეში ერთ-ერთი სახეობის, ცერცეც ყვავს ეძახდნენ)

¹ ვერცხლის ფულის ერთეული ოსმალურ პერიოდში, რომელიც ოც ქურუმს უდრიდა.

ორ მეჯიდიეზე¹ ცოტა ნაკლებზე დაითან-ხმა. ოლონდ, ერთი პირობა იყო: ვერც ჰაჯი, ვერც მისი ვაჟი და ვერც მოჯამაგირე ყანას თავს ვერ დაანებებდნენ, რიზა თავად უნდა მოსულიყო და ხარი ბოსლიდან წაეყვანა.

- მე ხარი მოგყიდე და დანარჩენი შენ იცი!

ყასაბი დაჰყაბულდა და ფულიც ჩაუთვალა.

ჰაჯი სოფელში ფრენით დაბრუნდა, რას დავეძებ, გინდა ურმით წაიყვანოს, გინდა იქვე გამოსჭრას ყელი, მე თავი დამანებონო, ამბობდა.

მეორე დღეს ჩავგა რიზა, დამპალი თოკით ხელში, სოფელში გამოცხადდა. მის დანახვაზე ჰაჯი გაოცდა:

- ბიჭო, რა თავში იხლი ამ თოკს, ხარი ადგილიდან არ იძვრისო.

არ დარიდებია, რადგან წინასწარ გაფრთხილებული ჰყავდა. რიზამ ხუმრობა მიიღო, არ სწყენია. ბოსელში შევიდა. ხარი თავის ადგილზე იწვა, ზუსტად ისე, როგორც პირველ დღეს, გადაქანცული, მინავლული და ღრმად ჩაფიქრებული. ადგომა არც უცდია, ყასაბისთვის არც კი შემოუხედავს... ჩავგა რიზამ პირუტყვი შეათვალა.

- ერთი, შეხედე, ხაჯიმ რა მიქნა, ამის რა ნაწილი იჭმევა? ცარიელი ძვალი და ტყავია!

ჭუჭყიანი ქალამნის ცხვირი ხარს ბარძაყში მისცხო. მუსტაფას გაეცინა:

- ეგრე ნაზად არ ესმის, მაგრად მიარტყი!

მოხალისებული მუსტაფა თავისთვის ფიქრობდა, ეგრე წიხლით და ჯოხით რომ დგებოდეს, ისე კი არ გაეყიდდი, რომ მეზარალაო, მაგრამ უცბად გაოცდა, თვალები დაჭყიტა. ბებერმა ხარმა თავი მოატრიალა, ყასაბის ჭუჭყიანი ტანსაცმე-

ლი ღრმად და ხმაურით შეიყნოსა, შემდეგ შეინძრა, ძალა მოიკრიბა და ნელ-ნელა წამოდგა, ბოსლიდან გამოვიდა, ეზო გამოიარა, მტვრიან გზაზე გავიდა და ქალაქისკენ გაემურა, ყოველ ნაბიჯზე მისი სილუეტი სულ უფრო მცირდებოდა და ფერმკრთალდებოდა, უკან ჩავგა რიზა მისდევდა.

თითქოს ძარღვებში დარჩენილი ბოლო ღონე მოეკრიბა, უკანასკნელი ძალა თითქოს ამ კაცისთვის გადაენახა, რომელიც ამდენი წლის დაღლილს, დანის ერთი გამოსმით საუკუნო შევებას მოჰგვრიდა. სამუშაოდ არ მიდიოდა, მაგრამ სიკვდილისთვის მზად იყო. დიდი ფილოსოფოსივით თავდახრილი, მძიმე-მძიმედ, გულგრილი გამომეტყველებით მიაბიჯებდა. შიგადაშიგ კუდს მარაოსავით ისე ნაზად გადაავლებდა ხოლმე ჩრდილის მაძიებელ, მბრწყინავფრთებიან, პატარა, აბეზარ ბუზებს, რომლებიც ბარკლებს შორის ესეოდნენ, თითქოს ფრთხილობდა, არაფერი ვატკინოო.

ჰაჯი მუსტაფა გადაირია. რომ სცოდნოდა, ხარი სიარულს შეძლებდა, ორ მეჯიდიეს ხომ არ დაკარგავდა? რა ქნა, როგორ აზარალა ამ პირუტყვმა, ერთი კვირა ბლომად ჭამა, ძალა მოიკრიბა და ახლა სასიკვდილოდ მიდიოდა. ჰაჯი, რომელიც ქვეყანას ატრიალებდა, ამ ცხოველის ოინს წამოეგო. ბრაზისაგან მოჯამაგირეს უმიზეზოდ სილა უთავაზა. ცოლს დიდი, მოსევადებული ლანგარი გაუქანა, ბიჭი ღამით ყანაში დატოვა, ჩიჩქე ემინესაც კი არ უჩვენა სახე.

მუსტაფა ასეთ განცდებში რომ იყო, დალალი ბაზარში დადიოდა და ხალხს მოუხმობდა, ჰეი, დღეს, ნაშუადღევს, ჩავგა რიზას დუქანში ხარი იკვლევდა, მსურველები მობრძანდნენო.

აზიზ ნესინი (1915 – 1995)

თურქული პროზის თვალსაჩინო წარმომადგენელი, აზიზ ნესინი, ცნობილია, როგორც იუმორისტული ჟანრის ფუძემდებელი თანამედროვე თურქულ ლიტერატურაში. წერდა მოთხრობებს, რომანებს, ლექსებს, ზღაპრებს, პიესებს. აქტიურად თანამშრომლობდა ჟურნალ-გაზეთებთან; ხშირად აქვეყნებდა პუბლიცისტურ წერილებს, სადაც ყურადღებას ამახვილებდა საზოგადოების მტკივნეულ საკითხებზე.

აზიზ ნესინის ნაწარმოებები თავმოყრილია 120-მდე წიგნში. იგი არის მწერალი, რომელსაც ყველაზე მეტი მკითხველი ჰყავს თურქეთში. მისი რომანები და იუმორისტული მოთხრობები თარგმნილია მრავალ ენაზე. მიღებული აქვს ორმოცზე მეტი ჯილდო.

თქვენს ქვეყანაში ვირი არ არის?

ოთახში ისე შემოვიდა, არ მომსალმებია; აღელვებული ჩანდა... თავს აქეთ-იქით აქნევდა, ლოყაზე ხელს იტყაპუნებდა:

– შევრცხვით, შევრცხვით... ფუუ-უუ!.. თავი მოგვეჭრა!..

ცოტა არ იყოს, მეუცნაურა დახვეწილი ინტელიგენტის ასეთი საქციელი.

– კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება; დაბრძანდით. ხომ კარგად ხართ?

– კარგად როგორ ვიქნები, შევრცხვით. საშინლად შევრცხვით...

ვიფიქრე, რაღაც უბედურება დაატყდა თავს...

რა იყო, რა მოხდა-მეთქი, ვკითხე.

– მეტი რაღა უნდა მოხდეს?! ერთი ბებერი, ქეციანი ვირი კაცს ორი ათას ხუთას ლირად მიჰყიდეს.

გაოცებისგან ნაბიჯი უკან გადავდგი:

– ეგ როგორ, გაგიჟდა?!

ცოლის დასაძახებლად მიზეზი მექნება-მეთქი, ვიფიქრე; ყავა შევთავაზე.

– რა დროს ყავაა, შენ ეს მითხარი, ბებერი, გაძვალტყავებული ვირი ორი ათას ხუთასი ლირა ეღირება?

– რა ვიცი... ვირი არასოდეს მიყიდა... არც გამიყიდა; ვერ ვერკვევი...

– ვირების ბიზნესი არც მე მქონია, მაგრამ ორი ათას ხუთასი ლირა რომ არ ღირს, ვიცი...

– რატომ ნერვიულობთ?

– მე თუ არ ვინერვიულე, ვინ უნდა ინერვიულოს... გინახავთ ვირი, რომელიც ასე ძვირად ფასობს?!

– ოცი წელი იქნება, ვირი თვალით არ მინახავს...

– მე თქვენ გეკითხებით, ღირს თუ არა ერთი ვირი ორი ათას ხუთასი ლირა?

– რა ვიცი, რა გითხრათ... თუ მარიფათიანია, შეიძლება ღირდეს კიდევც...

– რა მარიფათი, ბატონო, ვირია; სიტყვას ხომ არ წარმოთქვამს... ერთი ჩვეულებრივი ვირია; თანაც – ბებერი და ქეციანი... ადამიანს ორი ათას ხუთას ლირად მიჰყიდეს!.. ყველაზე ცუდი კი ის არის, რომ ამ საქმეში მე გამომიყენეს...

– ააა... ეგ როგორ მოხდა?

– სწორედ ამის მოსაყოლად მოვედი... მე და ჩემი მეუღლე სტამბოლის უნივერსიტეტიდან ამერიკაში მიგვიწვიეს. იქ ერთი წელი ვიცხოვრეთ.

– ეგ ვიცი.

– ამერიკაში ერთი პროფესორი გავიცანი; დავმეგობრდით... ძალიან დამეხმარა; ბევრი სიკეთე გამიკეთა. თურქეთში

რომ დავბრუნდი, ურთიერთობა მიმოწერით გავაგრძელებ. თურქების მიმართ ძალიან კეთილგანწყობილი პიროვნებაა. მომწერა, რომ მის ერთ მეგობარს, რომელიც ანტიკვარული ხალიჩების კოლექციას აგროვებდა, თურქეთში ჩამოსვლა სურდა. მთხოვა, შეძლებისდაგვარად დავხმარებოდი. შევპირდი, სიამოვნებით დავხმარებოდი, თუკი მისი ვიზიტი არ დადგების პერიოდს დაემთხვეოდა. ასეც მოხდა; ხალიჩების სპეციალისტმა ჯერ ინდოეთში და ირანში იმოგზაურა; იქაური ხალიჩები შეისწავლა. ჩვენს ქვეყანაში ივლისში ჩამოვიდა. სასტუმროდან დამირეკა; მივაკითხე... გერმანული წარმოშობის ამერიკელია. მგონი, ებრაული სისხლიც ურევია. შესაძლოა, საცხოვრებლად ამერიკაში გადასული გერმანელი ებრაელია...

ინდოეთიდან და ირანიდან ნავაჭრით სავსე ოთხი დიდი ჩანთა ჩამოეტანა... ანტიკვარული ნივთები მაჩვენა. ეს იყო ძალიან ძველი ხალიჩების, ნოხებისა და ხურჯინების ნაგლეჯები. შენაძენით ძალიან კმაყოფილი ჩანდა. მისი თქმით, ეს ნივთები ფასდაუდებელი განძი იყო. ერთი პატარა ხალიჩა მაჩვენა; მისი სიგანე ხუთი, სიგრძე – ათი მეტრის იქნებოდა. ეს ნივთი, თურმე, ოცდაათი ათასი დოლარი ღირდა; ტრაბახობდა, ერთი ირანელი გლეხისგან ერთ დოლარად შევიძინეო. ერთი დოლარის ეკვივალენტი დინარები რომ მივეცი, ისეთი კმაყოფილი დარჩა, ღმერთს მადლობა შესწირაო. ძალიან დამაინტერესა, რატომ ღირდა ასე ძვირი ხალიჩის პატარა ნაჭერი. ამ ხალიჩის ყოველ ერთ სანტიმეტრ ნაქსოვში ოთხმოცი თვალიაო, ამიხსნა. ეს ნამდვილი შედევერიაო, იმეორებდა. დიდი მონდომებით მანვდიდა ინფორმაციას ანტიკვარული ხალიჩების შესახებ; მსოფლიოში ერთადერთი ხალიჩა ყოფილა, რომლის ერთ სანტიმეტრ ნაქსოვში ასე თვალია;

ისიც რომელიღაც მუზეუმში ყოფილა დაცული... ერთი ქეჩა მაჩვენა; ორმოცდაათ ცენტად ვიყიდეო, თქვა კმაყოფილი ღიმილით, სულ მცირე, ხუთი ათასი დოლარი ღირსო. ფასებმა გამაოცა:

– ასე იაფად როგორ ყიდულობთ ძვირფას ნივთებს? – ვკითხე.

– ორმოცი წელია, ამ საქმით ვარ დაკავებული. თანაც ყიდვის საკუთარი მეთოდი მაქვს...

ხალიჩების შესახებ სამი წიგნი და ალბომი გამოუცია. მსოფლიოში ხალიჩების ყველაზე მდიდარი რამდენიმე კოლექციიდან ერთ-ერთი, თურმე, მას ეკუთვნის.

ჯიპი დავიქირავეთ და ანატოლიაში სამოგზაუროდ წავედით; სოფელ-სოფელ დავდიოდით. მეჩეთებში მის მიერ ძვირფასად მიჩნეულ ხალიჩებს ფერად სურათებს უღებდა; ჩანანერებს აკეთებდა... რამდენიმე სოფელში ძველი ხურჯინები, ხალიჩები, ნოხები და ქეჩები შეიძინა. როგორც აღნიშნა, ეს ნივთები ინდოეთში, ჩინეთში, ირანსა და ავღანეთში შექმნილს ვერ შეედრებოდა... ძვირფასი თურქული ხალიჩებიც არსებობს, მაგრამ ჩვენ ვერ შევხვდითო, თქვა სინანულით.

ანატოლიის ერთ რეგიონში არქეოლოგიური გათხრები ტარდებოდა. გათხრებს არქეოლოგთა ერთი ამერიკული და ერთი გერმანული ჯგუფი აწარმოებდა. ერთმანეთისგან ხუთი-ათი კილომეტრის დაშორებით მუშაობდნენ. ირგვლივ ყველაფერი გადათხრილი იყო; კარვები გაეშალათ... მინის ქვეშ ჩვ.წ-მდე მეათე საუკუნიდან მოყოლებული რამდენიმე ცივილიზაციის ნაშთი აღმოაჩინეს; ქალაქები, სასახლეები, სამარხები...

გათხრების სიახლოვეს ისტორიითა და არქეოლოგიით დაინტერესებული ტურისტებიც ირეოდნენ... სოფლელები მინაში ნაპოვნი ჯამების, ქოთნების, დოქების ნატყებებს ტურისტებს სთავაზობ-

დნენ... ვიფიქრე, რადგან აქამდე მოვსულვარ, სამახსოვროდ მეც რამეს შევიძენ-მეთქი; ერთ ქერათმიან გოგონას ხელში ლარნაკის სახელური ეჭირა; მის გვერდით მდგომ ბიჭუნას – ადამიანის თავის ფორმის პატარა, ლურჯი ქვა. ეს ქვა შეიძლება ბეჭდის თვალი ყოფილიყო... ფასი ვკითხე; ლარნაკის სახელურში ორმოცი ლირა მოითხოვეს, ლურჯ ქვაში – თხუთმეტი; ძვირია-მეთქი, ვუთხარი. პატარები დიდი ადამიანივით მიმტკიცებდნენ, რომ სულაც არ იყო ძვირი... რომ ეს ძალიან ძველი ნივთები ხუთი მეტრის სიღრმიდან იყო ამოღებული...

ყიდვა დავაპირე; ჩემმა ამერიკელმა თანამგზავრმა გადამაფიქრებინა; ამიხსნა, რომ ამ ნივთებს არავითარი ისტორიული ღირებულება არ გააჩნდა. აღმოსავლეთში მოგზაურობისას ხშირად შეხვედრია ასეთ რამეს. ტურისტულ ადგილებში სოფლელები ფალსიფიცირებულ ნივთებს ანტიკვარებად ასაღებენ... ისე მოხერხებულად აძლევენ სიძველის სახეს, ზოგჯერ არქეოლოგებიც კი ტყუვდებიანო. ერთი ამერიკელი ტურისტისთვის მეცხვარე ძაღლის გაპარსული ლეშიც კი მიუყიდიათ, მეფის მუმიც... სოფლელების ამ ოინებზე რომ მიყვებოდა, ეშმაკურად ეცინებოდა.

– თუმცა, უბრალო ნივთი რომ ანტიკვარს დაამსგავსო, ადვილი არ არის; დიდი ნიჭი და ოსტატობაა საჭირო... თუნდაც ის პატარა ლურჯი ქვა, ბავშვს რომ ეჭირა... მასში დიდი შრომაა ჩადებული; ქვისთვის სასურველი ფორმის მიცემა... მერე ძველი იერსახის მინიჭება...

გზა ჯიპით გავაგრძელეთ; საშინლად ცხელოდა... ერთ ადგილზე რამდენიმე ალვის ხე შევნიშნეთ; იქვე ჭაც მოჩანდა... მანქანა გავაჩერეთ; გადმოვედით... ჩრდილში ასაკოვანი კაცი გამოტილიყო... ცოტა მოშორებით ვირი ინვა; კაცს გამოველაპარაკეთ:

– ამ სოფლებში რას თესავენ?

– არაფერსაც არ თესავენ; ადრე მარცვლეული მოჰყავდათ. ახლა, ოცი წელია, რაც ეს გათხრები დაიწყო, გლეხი გაზარმაცდა... მინას აღარავინ ამუშავებს.

– სხვაგანაც ასეა, – თქვა ამერიკელმა.

– კი, მაგრამ ხალხი თავს რით ირჩენს? – გავაგრძელე მე.

– მინას თხრიან; ჯამის, ქოთნის, ნარნერიანი ქვების ნატეხებს იღებენ და აქ ჩამოსულ უცხოელებზე ყიდიან.

– ისევე, როგორც სხვა ქვეყნებში, – ჩაილაპარაკა ამერიკელმა.

– აქაურმა ხალხმა სულ დაკარგა სინდისი, – გააგრძელა სოფელმა კაცმა, – ქვეყნის განძი ჩალის ფასად მიჰყიდეს უცხოელებს... მინის ქვეშ ისეთი სვეტები და სამარხები აღმოჩნდა, შესაბამის ფასად რომ გაგვეყიდა, ასეთ ათ თურქეთს ავაშენებდით.

– ვინ არიან ის უცხოელები?

– ვინც თხრიდა, ყველა ქურდია... მინის ქვეშ ნაპოვნი ანტიკვარული ნივთები მოიპარეს და გაზიდეს; აქედან წაღებული განძით თავის ქვეყნებში დიდი ქალაქები ააშენეს... ზოგმა თვითონ ამოთხარა, ზოგმა სოფლელების ნაპოვნი მოტყუებით, მუქთად ჩაიგდო ხელში...

– სხვაგანაც ასეა, – აღნიშნა ამერიკელმა.

– ამოსათხრელი უკვე აღარაფერი დარჩა... მთავრობამაც გაახილა თვალი... მინის ქვეშ თუ კიდევ რამე დარჩა, თვითონ დაეპატრონა; შესაძლოა, ყიდის კიდევ უცხოელებზე...

– თუ ასეა, სოფლელები რითი ირჩენენ თავს?

– აქ ექვსი სოფელია; სახლებში რომ შეხვიდე, ძონძის ნაგლეჯს ვერ იპოვი... ვერ ნახავ ჭიქას, დოქს, ჯამს... ყველაფერს ტურისტებზე ყიდიან, როგორც ან-

ტიკვარს... მიწაში მარხავენ, აობებენ, და-ზიანებულ ანტიკვარს ამსგავსებენ... ამას წინათ დავინახე, ერთი პატარა ბიჭი ჩემი ვირის კისრიდან მძივების მოხსნას ცდილობდა... წაიღებდა, მიწაში ჩაფლავდა, ძველის სახეს მისცემდა... მერე ვილაცას მიჰყიდდა, ანტიკვარიო. გასათხოვარი გოგოები სულ ამ საქმით არიან დაკავებული; პატარა, ფერად ქვას იპოვიან, სასურველ ფორმას მისცემენ, ძველს დაამსგავსებენ და ანტიკვარიო... ვირის ნალისგან მედლებს და ძველებური ფულის მსგავს მონეტებს აკეთებენ...

– ხომ გითხარით, სხვაგანაც ასეა, – დაამატა ამერიკელმა.

– შენ რითი ცხოვრობ? – ვკითხე სოფელს.

– ვირებით ვვაჭრობ... ხუთი წელია, ამ საქმით ვირჩენ თავს.

ჩვენ რომ ვსაუბრობდით, ამერიკელი ვირს მიუახლოვდა; მის ზურგზე დაფენილ ქეჩას დააკვირდა...

– ვირების ყიდვა-გაყიდვით განა რამდენს შოულობ..

– როდის როგორ...

– ერთ ვირს რამდენ ხანში ყიდი?

– ზოგჯერ სამ-ხუთ თვეში ერთი ვირი ძლივს იყიდება, ზოგჯერ კი დღეში შეიძლება ხუთი ვირიც გაყიდო...

ამერიკელი მომიახლოვდა:

– ვირს ზურგზე ხალიჩის ნაჭერი რომ აფენია, ნახე? – მკითხა გაოცებულმა.

ვირს შევხედე; ზურგზე რალაც ბინძური, გახეხილი, სქელი ნაჭერი ეფარა...

– ის ძონძი? – შევუბრუნე კითხვა.

– არაჩვეულებრივი ნამუშევარია, ნამდვილი შედევი... წელან, თქვენ რომ საუბრობდით, მე ხალიჩის ნაჭერს დავაკვირდი... ფერები, ორნამენტი, ნამუშევარი... არაჩვეულებრივია! ნაქსოვის ყოველ სანტიმეტრში ას ოცი თვალია; მსგავსი არასოდეს არავის უნახავს, შეუდარებელია!.. ნამდვილი შედევი...

იმის გამო, რომ ინგლისურად ვსაუბრობდით, ვირის პატრონს არაფერი ესმოდა.

– იყიდით? – ვკითხე კოლექციონერს.

– ვიყიდი, მაგრამ ამ კაცმა არ უნდა გაიგოს, რომ ხალიჩით დავინტერესდი... ამათ კარგად ვიცნობ; თუ რაიმე ძველი ნივთის ყიდვას დააპირებ, ფიქრობენ, ანტიკვარიო და ძალიან ძვირს აფასებენ.

– რაზე ლაპარაკობს ეს უცხოელი? – იკითხა გლახმა.

– აქაურობა ძალიან მოეწონა... შთაბეჭდილებას მიზიარებს...

– რა ნახა აქ მოსაწონი, ამ ხრიოკი ადგილით მოიხიბლა?! – გაუკვირდა სოფელს.

ამერიკელმა საუბარი გააგრძელა:

– ხომ გითხარით, იაფად ყიდვის ჩემი მეთოდები მაქვს-მეთქი; ახლა ერთ ხერხს მივმართავ: ხალიჩას ყურადღებას არ მივაქცევთ, ვირს ვიყიდით... კაცმა, რა თქმა უნდა, ხალიჩის ფასი არ იცის; ვირს ხალიჩის იმ ძველ, ჭუჭყიან ნაჭერსაც გამოაყოლებს... ჩვენ ვირს წავიყვანთ, ცოტას გავივლით; მერე ხალიჩას მოვხსნით, ვირს დავტოვებთ და წავალთ... ახლა ამ კაცს უთხარი, რომ ვირის ყიდვა მინდა.

– ამ ვირს ყიდი, არა? – ვკითხე გლახს.

– ვყიდი...

– რამდენად გინდა გაყიდო?

– მყიდველს გააჩნია...

– ჩვენ რომ ვიყიდოთ?

– დამცინით, თქვენნაირ ბატონებს ვირი რაში სჭირდება?!

– ვიყიდით; რამდენად მოგვცემ?

– ხომ გითხარით, მყიდველს გააჩნია – მეთქი, შენ გინდა, თუ ამ გიაურს?

– ის იყიდის.

– რა ეროვნების კაცია?

– ამერიკელი...

– ჰმმმ... უცხო არ ყოფილა, ჩვენი-

ნად ითვლება... ვერ მოვატყუებ... უთხარი, რომ ეს ვირი ბებერია, არ გამოადგება.

ჩემს თანამგზავრს გადავუთარგმნე; გაუხარდა:

– ძალიან კარგი, ალბათ, იაფად მოგვცემს...

– ბებერი იყოს, თანახმაა, – ვუთხარი ვირის პატრონს.

– სირცხვილია, ბატონო... კაცი წავა და თავის ქვეყანაში იტყვის, თურქებმა მომატყუესო...

ამერიკელს გადავუთარგმნე. ესიამოვნა...

– თურქი გლეხი სუფთა გულის, მართალი ადამიანია... სხვაგან რომ ყოფილიყო, მაშინვე მომყიდდნენ...

– ეს კაცი თანახმაა, – ვუთხარი გლეხს.

– კი მაგრამ, ბატონო, ეს ვირი ამერიკამდე ვერ ჩააღწევს, გზაში მოკვდება; თანაც ქეციანია...

– შენ რა გენაღწელება, ეს თანახმაა, იყიდოს... რამდენად აძლევ?

– ერთი მაგ ამერიკელ ბატონს ჰკითხე, მის ქვეყანაში ვირი არ არის?..

ამერიკელს გადავუთარგმნე... ცოტა ფიქრის შემდეგ:

– უთხარით, რომ არის, მაგრამ ასეთი არა...

– ჰმმმ... ე.ი. ამერიკული ვირი არ მოსწონს და თურქული ვირით დაინტერესდა... რას ვიზამთ, ამ ქეციანი ვირის გამო ხომ ვერ ვაწყენინებთ... ათი ათასად მივყიდი.

– გაგიჟდი, კაცო? სუფთა სისხლის არაბული ჯიშის ცხენი ორ-სამ ათას ლირაზე მეტი არ ღირს...

– თუ ასეა, არაბული ჯიშის ცხენი იყიდოს...

ამერიკელს რომ გადავუთარგმნე:

– ხომ გითხარით, ყიდვას რომ დააპირებ, ფიქრობენ ძვირფასიაო... ხალიჩის

ყიდვა რომ მოგვენდომებინა, ასი ათას ლირას მოგვთხოვდა; ამ ვირში ათი ათას ლირას მივცემდი, მაგრამ ფასს კიდევ მოუმატებს; შეიძლება ორმოცდაათი ათასიც მოითხოვოს... ამიტომ შევევაჭროთ...

– სიმართლე მითხარი, ეს ვირი რამდენად იყიდვ? – ვკითხე სოფელ კაცს.

– მე ტყუილი არ მჩვევია... ხუთ ლირად ვიყიდვ... ვიფიქრე, ერთ-ორ დღეში მოკვდება, გავატყავებ, ტყავს მაინც გამოვიყენებ-მეთქი...

– ნამუსი არა გაქვს?... ხუთ ლირად ნაყიდ ვირს ათი ათასად როგორ ყიდი?

– მე არ შემომითავაზებია, ბატონო, თქვენ მოინდომეთ ყიდვა... გითხარით, ბებერია-მეთქი, იყოსო, ... ქეციანია-მეთქი, თანახმანი ვართო, ... დღეს-ხვალ მოკვდება-მეთქი, არა უშავსო... ჰო, მართლა, კინაღამ დამავინწყდა, კოჭლიც არის ეს ვირი...

– იყოს...

– ხედავ?! ამ ვირს რაღაც ისეთი ღირსება აქვს, რასაც მე ვერ ვხვდები; ასე რომ არ იყოს, ამერიკელი რატომ დაინტერესდებოდა ბებერი, ქეციანი, გაძვალტყავებული ვირით?!. ათი ათას ლირას არ დააკლდება!..

– არ უკლებს, მივცეთ ათი ათასი? – ვკითხე კოლექციონერს.

ორი საათი ვივაჭრეთ; მერე, ვითომ ყიდვა გადავიფიქრეთ, მანქანისკენ წავედით... კაცმა ყურადღება არ მოგვაქცია. უკან მივბრუნდით...

– ვიცოდი, მობრუნდებოდით...

– საიდან იცოდი?

– ვირი ჩალის ფასად იშოვეთ... ამ შანსს ხომ არ გაუშვებდით ხელიდან...

როგორც იქნა, ორი ათას ხუთას ლირაზე შევთანხმდით, ვირის გამყიდველს ფული ჩავუთვალეთ; მძლოლს ვთხოვეთ, ნასულიყო და მანქანა ცოტა მოშორებით, გზაზე გაეჩრებინა.

სოფელმა ვირს ხალიჩა მოხსნა...

– აბა, ხეირი ნახეთ! იაფად კი გავყიდე ჩემი ბებერი, ქეციანი ვირი...

ამერიკელმა ხალიჩის ნაჭერს თვალი გააყოლა...

– არ შევიმჩნიოთ... ვირი ნავიყვანოთ, ცოტა ხნის შემდეგ უკან მოვბრუნდეთ. ვუთხრათ, რომ ვირი გაცივდება, თუ ზურგზე არ დავაფარეთ. ხალიჩის ნაჭერი ვთხოვოთ... ამ კაცმა არ უნდა გაიგოს, ხალიჩით რომ ვართ დაინტერესებულები...

აღვირს ხელი მოვკიდეთ; გზაზე გავედით... ვირს სიარული უჭირდა... ძლივს მიგვყავდა; მე წინიდან ვექაჩებოდი, ამერიკელი უკანიდან აწვებოდა... ოცი-ოცდაათი ნაბიჯი რომ გავიარეთ, გამყიდველმა მოგვაძახა:

– მოიცადეთ, მოიცადეთ, რაღაც დაგრჩათ!..

– კაცს ხალიჩა თვითონ მოაქვს, გაუხარდა ჩემს თანამგზავს.

ვირის პატრონმა მორბინა, ხელში რაღაც რკინისმაგვარი ეჭირა:

– ვირის დასაბმელი მარგილი დაგავინყდათ; ამერიკაში რომ ჩაიყვანთ, ამ ვირს დაბმა ხომ უნდა...

რკინის მარგილს ბოლოში რგოლი ჰქონდა მიმაგრებული.

– მიდი, ხალიჩაც გამოართვი, – მთხოვა ამერიკელმა, – უთხარი, ბარემ ეგ ჭუჭყიანი ჩულიც მოგვეცი, ვირს ზურგზე დავაფარებთ, რომ არ გაცივდეს-თქო...

კაცს ამერიკელის ნათქვამი გადავუთარგმნე.

– არაა... ჩულს ვერ მოგცემთ! – კატეგორიული უარი გამოგვიცხადა კაცმა, – თქვენ ჩემგან ვირი იყიდეთ და არა ქეჩა...

– მართალია, ვირი ვიყიდეთ... მაგრამ ცოდოა, გაცივდება... სუსტია, ავადმყოფი... თანაც ეგ გახეხილი ქეჩა ძვე-

ლია, ჭუჭყიანი... რაში გამოიყენებ.

– კი, ბატონო, ძველია, გახეხილი, ჭუჭყიანი, მაგრამ ვერ მოგცემთ... მამის სახსოვარია, წინაპრებისგან შემონახული...

ამერიკელს გადავუთარგმნე; ერთი ჰკითხე, რაში სჭირდებაო, მითხრა.

– როგორ თუ რაში მჭირდება?! ახლა სხვა ქეციან ვირს ვიყიდი, ზურგზე დავაფარებ; გამოჩნდება თქვენნაირი მუშტარი და კარგ ფასად გავყიდი... ამ ჩულს ჩემთვის ბედნიერება მოაქვს, ბედნიერება!.. მე თქვენ მარგილიც მუქთად მოგეცით...

– რამდენიმე ყურუმს მაგ ჩულშიც გადაგიხდით... დავაფარებთ სანყალ ცხოველს...

– მერე ვირები როგორ გავყიდო?... ხუთი წელია, ბებერ, გაძვალტყავებულ ვირებს ამ ჩულის წყალობით ვყიდი... აბა, კარგად იყავით... შენაძენი ღმერთმა სიკეთეში მოგახმაროთ!..

გლენმა რამდენიმე ნაბიჯი რომ გაიარა, შემობრუნდა:

– ვირის დატოვებას თუ აპირებთ, ნუ ინვალებთ, შორს ნუ წაიყვანთ... ჩემთვისაც კარგია, არ დავიღლებიო, – მოგვაძახა.

ვირი იქვე დავტოვეთ; ჯიპამდე ფეხით მივედით...

– სხვაგან ასეთი რამ არ მინახავს, – ჩაილაპარაკა იმედგაცრუებულმა ამერიკელმა.

მანქანაში ჩავსხედით; რკინის მარგილი ხელში ეჭირა.

– რაში გამოიყენებთ ამ მარგილს-მეთქი, ვკითხე.

– ხალიჩების კოლექციას დავამატებ... ძვირფასი ნივთია, ორი ათას ხუთასად ვიყიდეთ...

– ფუუუ!.. როგორ შევრცხვით, თავი მოგვეჭრა!..

თურქულიდან თარგმნა
მერი ნიკლაურმა

მუჯელა ულჯაი (კოშიშვილი)

(დაიბ. 1958 წ.)

ჟურნალ „არმაღანის“ ფურცლებზე მკითხველი უკვე გაეცნო თურქეთში, დუზჯეს პროვინციაში მცხოვრები ქართული წარმოშობის პოეტის, აბდულაჰ ჩელებიოღლუს (ჩელებადის), ლექსს „შენ იცი, რა არის მუჰაჯირობა?!“

ვაგრძელებთ ტრადიციას და დუზჯეს ქართული დიასპორიდან მკითხველს ვაცნობთ ქართველ პოეტ ქალს, მუჯელა ულჯაის (კოშიშვილი).

სიყვარული

სიყვარული ისეთი ხელობაა, ოსტატო,
ყველა ნაქსოვს და ნაქარგს უნდა თვალი მოსტაცო,
უნდა შეძლო, გინდ დარდით იყო გულდანრეტილი,
გულის ძარღვით განასკვო ყველა მძიმე-წერტილი...

ხან ტკივილის სიმწარე მთელ სხეულში დაგივლის,
ხანაც ჟრჟოლა აგიტანს საამური და გელის
გზა ციცაბო, ზეცისას შეეხები როს ტატნობს,
სიყვარული ისეთი ხელობაა, ოსტატო...

იმედი

ჩემი სევდა წყალს მივეცი,
ალბათ ახლა გულში ალტობს,
ქარს ნალველი გავატანე,
სადმე შორს, შორს მიმოფანტოს.

იმედი კი ღრუბელს ვანდე,
ჩამოწვიმოს მთა-მთა ნებად,
მინას გულში ჩაეკრას და
იქცეს მწვანე თავთავებად.

თარგმნეს ია ხასაიამ
და ნანა კაჭარავამ

ლექსები მოგიძღვენი,
 ქარს გამოვატანე,
 შენი ამბავი ვკითხე
 ჩემი სტრიქონებით,
 მიიღე?..
 სახეზე მოგელამუნა
 ჩემი პნკარები?
 თვალეში ჩაგედვარა?
 ლექსები დაგინერე, ქარს გამოვატანე...
 ყურში ჩაგჩურჩულა, რომ მიყვარხარ,
 რომ მენატრები?
 ლექსები მოგიძღვენი,
 ქარს გამოვატანე,
 მიიღე?..

სიყვარული მარტო „მიყვარხარ“ თქმით არ თავდება,
 სიყვარული გულის ფართხალია,
 ხან კი ლოდინია მავანისა, რომელიც არასოდეს მოვა.

წელიწადის ოთხი დრო

წელიწადის ოთხ დროს ვგავარ,
 უცებ თვალეში მეღრუბლება,
 კოკისპირულად წვიმს სულში;
 მერე შავდება ღრუბლები,
 ქარიშხალი ამოვარდება
 და სუსხიანი ზამთარი დგება.
 მცივა,
 ვიყინები, ვითოშები...
 შემდეგ მზე ამოდის,
 ვიცი, რომ ყოველ ზამთარს გაზაფხული,
 ყოველ გაზაფხულს კი ზაფხული მოსდევს.
 ყოველი ღამის შემდეგ დილა დგება
 და ყოველ ღამეს სინათლე მოსდევს.

წასვლა

წასვლა თუ დარჩენა,
რომელია ძნელი?
დარჩი,
რაგინდ რთული იყოს ცხოვრება,
თუ ხელისჩამკიდებელი გყავს.
წასვლა გაქცევაა,
მაშინ, როცა
ცხოვრება მედგრად დგომაა
იმათთან ერთად, ვინც გიყვარს
და ვისაც უყვარხარ.
არ გაბედო წასვლა,
დარჩი იმათთან,
ვინც ხელს ჩაგკიდებს!
დარჩი!

შენ და მე

ერთ სულ და ერთ ხორც ვართ,
სული მე ვარ,
ხორცი – შენ.
ჩემი მზერა შენ ხარ,
შენი ღიმილი – მე.
წასვლა შენ ხარ,
მოსვლა – მე.
ერთ სულ და ხორც ვართ,
მე – შენ,
შენ კი – მე.

სუფრა

ამაღამ სუფრა გავანწყვე სასმელით,
 სუფრა, რა სუფრა – საუკეთესო,
 ერთ კუთხეში
 ცრემლი,
 ცოტა ბედნიერება,
 ცოტაც მონატრება დავდე;
 ტკივილიც და
 სიცილიც დავანწყვე;
 განშორებებიც და
 შეხვედრებიც;
 ავადმყოფობებიც მივჩურთე ერთ კუთხეში
 და ჯანმრთელობაც.
 სუფრის ზუსტად შუაგულში კი
 მთელი მისი დიდებულებით
 იმედი დავაბრძანე.
 ამაღამდელ სუფრაზე
 ყველაფერი გვერდიგვერდ ეწყო
 და ავნიეთ სასმისები
 იმედთან ერთად...
 ეს იმედის სადღეგრძელო იყოს!

თურქულიდან თარგმნა
 ნანა კაჭარავამ

სვარსული ლიტერატურა

ადურბანდ მაჰრასპანდანის ძის დარიგებანი¹
(ფალაური რელიგიური ძეგლი „სნავლანი, შეგონებანი და დარიგებანი:
იხილე მართალთა გზები“
(გაგრძელება)

როგორც ჟურნალის წინა ნომრებში აღინიშნა, ე. წ. „ანდერძთა წიგნი“ (პირობითი დასახელება) წარმოადგენს სხვადასხვა ცალკეული დოკუმენტური თხზულების გაერთიანებას, რომლისთვისაც საერთოა ძირითადი შინაარსი და მიმართულება: რჩევა-დარიგებანი, ანდერძები, შეგონებანი (ჰანდარზები), ჟურნალის წინა ნომერში დაიბეჭდა ადურბანდის დარიგებანი, ხოლო ამჯერად წარმოგიდგენთ მამამისის, მასჰრასპანდის, ბრძნულ სნავლათა ტექსტს, მიმართულს ვაჟიშვილის აღსაზრდელად. თვით ტექსტის ჩანერა მიენერება შაჰურ მეორის ქურუმს. აღნიშნული ტექსტი, ისევე, როგორც მისი წინა ფრაგმენტები, ქართულად პირველად ითარგმნა და პირველადვე ქვეყნდება. ძეგლის დარჩენილი ნაკვეთების თარგმანებიც „არმაღანის“ მომდევნო ნომრებში დაიბეჭდება.

ღმერთთა სახელით

როგორც ცნობილია, ადურბანდს საკუთარი ვაჟიშვილი არ ჰყავდა. მას შემდეგ, რაც მან სასოებით აღსავსე ვედრებით მიმართა ღმერთებს, დიდი ხანი აღარ გასულა, რომ ვაჟი შეეძინა. ზარათუშტრა სპიტამას სამახსოვროდ დაარქვა მას სახელად ზარათუშტრა; თან წარმოთქვა: „იდლეგრძელე, შვილო ჩემო, რათა სიბრძნე შეგასწავლო!“

„ჩემო ბიჭუნავ, მომართე გონება კეთილ საქმეებზე, არ გაივლო აზრად ცოდვილობა, რამეთუ ადამიანები მარად როდი ცოცხლობენ, ხოლო სულიერება უფრო ფასეულია. გარდასული დაივინყე, აღუსრულებელ ვერმომხდარზე კი არ იწუხო და არ იდარდო. ხელმწიფესთან და უფროსებთან ნუ იქნები ჯიუტი და თავნება. რაც შენი თავისთვის არ მოგნონს, ნურც სხვას შეამთხვევ. იყავ ერთგული ხელმწიფეთა და მეგობართა მიმართ, მაგრამ ნურავის დაემონები.

განშორდი ყოველ მძულვარეს, ვინც ბოღმით და მტრობით მოიწვეს შენზე. მუდამ და ყველგან სასოობდე ღმერთებს. დაიმეგობრე ისეთები, ვინც შენთვის უფრო მარგია. საღვთო საქმეში და ამაჰრასპანდთა³ მსახურებაში გულმოდგინება და თავგანწირვა გამოიჩინე. ნუ გაანდობ ქალებს საიდუმლოს. ყველა გაგონილ ნათქვამს ყურადღებით დაუკვირდი, სისულელეს ნუ იტყვი. შენს ცოლ-შვილს ნუ დატოვებ განათლების გარეშე, რათა მწუხარებას არ ეწიო, უარესი მძიმე განსაცდელი არ დაგატყდეს თავს და მწარედ სანანებლად არ გაგიხედეს. არ დაუშვა უჯერო, უადგილო სიცილი. კითხვა-პასუხში ზომიერება დაცავი. ნუვის დასცინებ სხვას.

ბრიყვს ნუ გაიხდი თანამესაიდუმლედ, ავზნიან კაცს ნუ დაემგზავრები. ჩერჩეტს რჩევას ნუ ჰკითხავ, ნურც თანამეინახეობ ფრიად მდიდართან, ნურც

¹ ამ პიროვნების შეგონებათა ტექსტების ჩანერა მიენერება შაჰურ მეორის ქურუმს.

² ზარათუშტრა სპიტამას გვარისაა; ავესტაში ხშირად სპიტამად იხსენიება.

³ ღვთის სასუფეველის მკვიდრნი, წმინდა სულები, ანგელოზები („უკვდავი წმინდანნი“). ისინი შექმნა ოჰრმაზდმა უწინარეს ხილული სამყაროსი და ადამიანის.

დაჯდები სუფრასთან მთვრალთან. ნუ აიღებ ვალს უჯიშო, უგვარო, სულმდაბალ მდაბიოსგან, ნურც მას მისცემ სესხად, რადგან დანამატი გადასახადი მაღალი ექნება, განუწყვეტლივ შენს კართან იდგება, ანდა წარამარა შიკრიკს მოგიგზავნის და დიდად გაზარალებს. შურიან კაცს დახმარებას ნუ სთხოვ, ნურც შენს ქონებას აჩვენებ ბოროტ შურიანს. არ დაუსვა ბეჭედი ყალბ, ცრუ ხელშეკრულებას. ნუ დაუგდებ ყურს ბოროტებს და მატყუარებს. ზედმეტად ნუ მიისწრაფვი შურისგებით კაცთ დასასჯელად. ქეიფში არ იჩხუბო. ადამიანებს არ სცემო. თანამედებობებს ნუ დახარბდები. იურთიერთე და იმეგობრე კეთილშობილ, გამოცდილ, მცოდნე, გამჭრიახ, მახვილგონიერ და კარგზნიან ხალხთან. გეშინოდეს, ბრძოლაში მძიმე ტვირთად არ დაგანვეს დიდი პასუხისმგებლობა.

შურისმაძიებელ მძლავრ ხელისუფალთაგან თავი შორს დაიჭირე. გადამწერს ნუ ეკამათები. ლაქლაქა, ყბედ, ენაჭარტალა ადამიანს შენი საიდუმლო არ გაანდო. ცოდნით დანინაურებულ ბრძენ-კაცს თავყვანი ეცი, მას ჰკითხე რჩევა, მას მოუსმინე. არავისთან იცროუო! ნურაფერს გამოართმევ ქონებიდან ურცხვ ადამიანს. ღიად დასანახად თავდებით თუ ნაძლევიტ არაფერზე გამოიდო თავი. არ დაიფიცო და ფიცი არ დადო არც სიმართლის, არც სიცრუის გამო.

როცა სახლის აშენება გინდა, ჯერ უპირველესად ხარჯების თანხა დაითვალე წინასწარ. ცოლი შენთვის თავად ეძებე. ქონებას თუ ეძიებ, პირველ რიგში, წყალი, სახნავ-სათესი და მიწები, რაც შეიძლება, მეტი შეიძინე, რადგან კიდევაც რომ მოგება, მოსავალი და შემოსავალი არ მოგიტანოს, მისი საწყისი ფუძე და ფასი უცვლელად დარჩება სა-

მომავლოდაც. რამდენადაც შესაძლებელია, ხალხი სიტყვით არ დათრგუნო. ნუ გაუკეთებ ხალხს ბოროტებას და ზიანს ნუ მიაყენებ. შენი შეძლების შესაბამისად, იყავ გულუხვი და ხელგაშლილი. ნუვის მოატყუებ, თორემ შენც არ მოგატყუონ მერე მწარედ. უფროსს, ხელმძღვანელს კრძალვით პატივი ეც, მიიჩნიე იგი წინამძღოლად, მთავარ მეგობრად და დაუჯერე მის ნათქვამს. ვალი აიღე მხოლოდ ახლობელ ნათესავთაგან და მეგობართაგან. მოკრძალებულ სათნო ქალს მეგობრობა გაუწიე, გაათხოვე ჭკუადაძვდარ და გონიერ კაცზე, რადგან მცოდნე და ჭკვიანი კაცი მსგავსია კარგი ნაყოფიერი მიწისა, რომელშიც თესლი ჩაიყრება, ხოლო იქიდან ნაირ-ნაირი ნაყოფი აღმოცენდება. ნათლად, გასაგებად ილაპარაკე. დაუფიქრებლად ნურარას იტყვი. უპირობოდ ფულს ნუ გაასესხებ. ჭკვიან, განათლებულ და თავმდაბალ ქალს დაუმეგობრდი და ცოლად ითხოვე. ხოლო სიძედ აირჩიე კაცი კეთილზნინი, ჯანსაღი, მართალი და საქმის მცოდნე, თუნდაც ღარიბი იყოს; რამეთუ სიმდიდრე ხომ ოდენ ღმერთთა წყალობაა.

არ დასცინო ასაკოვანს, შენც ხომ დაბერდები, ეგებ, მასზე მეტადაც! ნუ დააყენებ მეციხოვნედ უმოწყალო კაცს! ციხეში პატიმართა ზედამხედველად დანიშნე კაცი ზნეობრივად გამორჩეული, მაღალი სულიერების და გონიერი დიდებულთაგანი.

თუ ვაჟი გეყოლება, ბავშვობიდანვე სასწავლებელში გაამწესე, რამეთუ თვალის სინათლე სწავლაშია! მჭრელი სიტყვა თქვი განსჯის შედეგად, რადგან არსებობს სიტყვა, სათქმელად კარგი; იმავდროულად, არის დუმლიცი! და ეს მდუმარება შეიძლება ჯობდეს იმ სათქმელის თქმას!

დესპანად ყოველთვის მართლის-

მთქმელი კაცი იყოლიე. შეშლილს, შერე-
კილს ნუ მიენდობი, ხოლო სანდო და
მართალ კაცს, რითაც შეძლებ, ხელი გა-
უმართე. სათქმელი თავაზიანად თქვი.
ილაპარაკე ზრდილობიანად. იქონიე სალ-
ვთო აზრები. თავს ნუ შეიქებ, ვიდრე
მართლაც არ მიაღწევ ღვთიურ სათნო
სულიერებას. ხელისუფალთა და ხელმწი-
ფეთა მიმართ უმადური ნუ იქნები. რჩე-
ვა-დარიგება ეძიე დიდად კეთილმორწმუ-
ნე და წმინდა მამების სამართალსა და
მართლმსაჯულებაში. არაფერი გამოარ-
თვა ქურდებს, ნურც მისცემ რამეს
ქურდს, – გადაელობე და დააბრკოლე
ქურდობის დანაშაული. ჯოჯოხეთის ში-
შით, ხალხს სასჯელი დაფიქრებით დაუ-
წესე. ნურავის და ნურაფრის გამო ნუ
გამოიჩინ სიკერპესა და თვითდაჯერებუ-
ლობას. გაეცი კეთილი ბრძანებები, რათა
შენმა დადგენილებებმა კეთილი და სა-
სარგებლო შედეგი გამოიღოს. იყავ
უცოდველი, რომ იყო უშიშარი. იყავ მაღ-
ლიერი, რომ გახდეს სიკეთის ღირსი. იყავ
ერთგული, რათა სანდოდ მიგიჩნიონ. სი-
მართლე ილაპარაკე, რომ შენი ნათქვამი
ირწმუნონ. იყავი ბრძენი, რომ გყავდეს
ბევრი მეგობარი. იყოლიე მრავალი მოკე-
თე, რომ გაითქვა კარგი სახელი და გახ-
დეს სახელოვანი. დიდი სახელი მოიხვეჭე,
რომ სახელოვნად და ღირსეულად გან-
ვლო ცხოვრების გზა. ზრუნვით მოიხვე-
ჭე სოფლის სასარგებლო საქმენი, რათა
ახვიდე სულიერი სინმინდის და სათნოე-
ბის სიმალლეზე. ღვანლით იღვანე შენი
სულისთვის, რომ დაიმკვიდრო ცათა სა-

სუფეველი. იყავ სამართლიანი, რათა და-
იმკვიდრო ზესამოთხე გაროდმანი.

სხვისი ცოლები არ აცდუნო, რაც
სულისთვის მძიმე ცოდვაა. მდაბიო,
სულმდაბალ და უმადურ ხალხს ნუ შეე-
ხიდები, რადგან მადლიერნი არ დაგრჩე-
ბიან. ნუ დაილუპავ სულს მრისხანებითა
და შურისგებით. თუ რამის თქმა ან ას-
რულება გსურს, მონინებით მრავალჯერ
მოიდრიკე ქედი, რამეთუ ქედმოხრა
ხერხემალს არ გაგიტეხს, ხოლო მოკ-
რძალებულად წარმოთქმული თხოვნა
პირ-ბაგეს როდი შეგიბილწავს. პირველი
ნუ დაელაპარაკები მდაბიოს. საზოგადო-
ებაში ყოფნისას ნუ მიუჯდები გვერდში
უვიცთ, გაუნათლებელთ, რათა თავად
არ გამოჩნდე უცოდინარი გაუთვითცნო-
ბიერებელი. დღესასწაულზე საზეიმო
შეკრებაზე ადგილის შერჩევისას არ და-
იკავო საპატიო ადგილი, სუფრის თავში
არ დაჯდე, რომ ისე არ მოხდეს, იმ ად-
გილიდან გადმოგაბრძანონ და ერთობ
უგვანო ადგილას დაგსვან. ამქვეყნიურ
სიკეთეებს, ქონებას და სიმდიდრეს ნუ
დახარბდები, რადგან მინიერი საგან-
ძურნი ემსგავსება ფრინველს, რომელიც
ხიდან ხეზე გადაფრინდება, მაგრამ არც
ერთ ხეზე არ ჩერდება. პატივი ეცი მა-
მას და დედას, იყავი დამჯერი და სათ-
ნოებით მათი ნების შემსრულებელი;
ადამიანს როცა დედ-მამა ცოცხალი
ჰყავს, ყველასთან უშიშარია, ვითარცა
ლომი ტყეში; ხოლო ვისაც დედ-მამა
აღარ ჰყავს, ემსგავსება მარტოხელა
ქვრივს, რომელსაც ყველა ართმევს ყვე-

¹ ზესამოთხე: მაღალი და უმაღლესი სამოთხე, ზეამაღლებული სასუფეველი. სამოთხე დედამიწის
თავზე განლაგებულ სხვადასხვა სიმაღლის დონეებს მოიცავს (განსაზღვრულია ჩათვლით), – შესა-
ბამისად, სხვადასხვა დონის მართალთათვის. უმაღლესი დონის სამოთხე კი არის უზენაესად ამაღ-
ლებული ღვთის სასუფეველი, გაროდმანი, სადაც სუფევს ოჰრმაზდი და მასთან იმყოფებიან წმინ-
დანთა სულები. გაროდმანი აღვსილია ბრწყინვალე ნათლით, – მარადიული უსასრულო კაშკაშა სი-
ნათლით. სიხარული, ბედნიერება, ნეტარება, მხიარულება, ბრწყინვალე შესამოსელები, სიმშვიდე,
კეთილდღეობა, სურნელება, სიტუარფე, მოკაშკაშე ოქროს ტახტრევნები, ზემართალთა გაციკროვ-
ნებული სულები, სრული თვალისმომჭრელი ბრწყინვალეობა, ღვთიური ნათება, – ასე აღინერება გა-
როდმანი („დიდების სახლი“). სხვა დონეებზე ანათებს ვარსკვლავთა, მთვარისა და მზის შუქი; ამ-
დენად, გაროდმანის ბრწყინვალე ნათება ოჰრმაზდისეულია. (მდრ. წინა ნაკვეთი).

ლაფერს, ის ვერაფერს იღონებს, მას კი ყველა ჩაგრავს. ქალიშვილი შენი მიათხოვე შორსმჭვრეტელ და მცოდნე ადამიანს, რადგან გამოცდილი და განათლებული კაცი მსგავსია კეთილი ნიადაგისა, რომელშიც თესლს ჩაყრიან, მისგან კი თავთავები აღმოცენდება.

თუ არ გინდა შეურაცხგყონ, ნურც შენ შეურაცხყოფ სხვას. ნუ იქნები აბეზარი და ენაგრძელი, რადგან შემანუხებელი და ამოღმეტყველი ადამიანი ცეცხლივითაა, რომელიც ტყეში შევარდება და გადაბუგავს სრულად ფრინველს და თევზს, და მავნე ნადირსაც გადანავას¹. ნუ ემეგობრები ისეთებს, ვისზედაც მშობლები ნანწყენნი არიან, ვისითაც დედ-მამა უკმაყოფილოა; რათა სიმართლე ტყუილით არ ჩაგენაცვლოს და შედეგად არ დაკარგო ყველას მეგობრობა და სიყვარული. უტიფრობით და ურცხვით, საჩოთირო ქცევით არ ჩაიგდო სული ჯოჯოხეთში. ნუ ლაპარაკობ ორაზროვნად. თავყრილობებზე არ დაუჯდე გვერდით ცრუს, მატყუარას, რათა შენც არ შეგემთხვეს მისგან დიდი განსაცდელი. იარე ფეხმარდად და იმოძრავე ყოჩაღად, მაშინ იქნები მხიარული და გახარებული. უნდა ადგე სისხამ დილით, მაშინ იქნები საქმით მოსწრებული. ძველ მტერს ნუ დაისვამ ახალ მეგობრად, რადგან ძველი მტერი შავი გველია, რომელიც ას ნელინადს არ დაივიწყებს შურისძიებას. ახალ მეგობრად კვლავ ძველი მეგობარი იხმე, რამეთუ ძველი მეგობარი მსგავსია ძველი ღვინისა: რაც მეტად დაძველდება, სიკეთე ემატება და დიდებულთაგან შესმის ღირსია. უფალი ადიდე და გულით სიმშვიდეში გაიხარე, რამეთუ ყოველგვარ სიკეთეს ღმერთი გიმრავლებს წყალობით. ნუ დანყველი

ხელისუფალთ, რადგან ისინი ქვეყნის მცველები არიან და ეს დაცვა უზრუნველყოფს მოკვდავ მოქალაქეთა კეთილდღეობას.

და კვლავაც გეტყვი, შვილო ჩემო: ყველაზე დიდი სარგებლის მომტანია ადამიანისთვის სალი აზროვნება, რადგან თუ, ღმერთმა ნუ ქნას, ქონება განიავდება, საქონელი კი დაიხოცება, გონება მაინც შეგრჩება. რწმენის აღმსარებლობაში ღვანლი და მისწრაფება გამოავლინე, რადგან ცოდნა-განათლება უმაღლესი ნეტარებაა, მაგრამ უდიდებულესია სულის ცხონების იმედი. მუდამ გახსოვდეს სული შენი. არ მიატოვო შენი მოვალეობა სახელის გულისთვის. ხელები ქურდობისგან დაიცავი, ფეხები – ვაღებულების აცილებისგან, ხოლო ფიქრები კვლავ და კვლავ განწმინდე დაბალი, ბილნი, ქვენა ვნებებისგან; რამეთუ ღვანლით კეთილმოღვაწე დაჯილდოვდება, ხოლო ვნებებში ჩაფლული ცოდვილი დაისჯება. ყოველი, მეტოქეთათვის ორმოს მთხრელი, თავად ჩავარდება იმ ორმოში. კაცი კეთილი მოსვენებულია სიმშვიდით, ბოროტი ადამიანი კი იტანჯება მწვავე სევდისგან და დარდისგან.

ცოლად ახალგაზრდა ქალი შეირთე. ღვინო სვი ზომიერად, რადგან მას, ვინც უზომოდ სვამს, მრავალგვარი ცოდვა ეწვევა. გველის მრავალი ხრიკი თუ იცი, ნუ გაიწვდი მისკენ ჩქარ-ჩქარა ხელს, რომ არ გიკბინოს და ადგილზევე არ განუტევეო სული. კარგი მცურავიც რომ იყო, ძალიან ჩქარ მდინარეში ერთბაშად ნუ შეხვალ, წყალმა რომ არ წაგილოს და ადგილზევე არ დაგასამაროს. არავითარ შემთხვევაში არ დაარღვიო დათქმული ხელშეკრულებები და შეთანხმებები, საზღაური რომ არ გეწიოს.

¹ მავნე ცხოველები, მავნებლები აპრიმანის ქმნილებებია, განეკუთვნებიან აპრიმანის ჯარს ოპრმაზდთან ბრძოლაში. შესაბამისად, ისინი ადამიანის მტრებიც არიან. მათი ხოცვა ჩაითვლება აპრიმანის წინააღმდეგ წარმოებულ ბრძოლად და მისაღებია.

სხვის ქონებას ნუ მიიტაცებ და ნუ დაე-
პატრონები, ნუ აურევ შენს საკუთრება-
ში, თორემ საკუთარი სიმდიდრეც თავზე
ჩამოგექცევა და გაქრება, რამეთუ ვინც
სხვისას მიითვისებს, რაც თავად არ შე-
უქმნია, მის ქონებასაც ქარი წაიღებს.

ზედმეტად ნუ მხიარულობ, რადგან
ადამიანი ჰაერით სავსე გაბერილი ტიკი-
ვითაა: ჰაერი რომ განქარდება, ტიკი
დაცარიელდება. ადამიანი ძუძუთა ჩვი-
ლივითაა: ზნეს მოიკრებს და მასზე
დგას.

ოჰრმაზდის დღეს ღვინო სვი და
იმხიარულე. ბაჰმანის დღეს შეიმოსე
ახალ-ახალი ტანსაცმლითა და შესამო-
სელით. არდვაჰიშტის დღეს ეწვიე არ-
ტოშანს¹ – ცეცხლის ტაძარს. შაჰრივა-
რის დღეს სიხარულით აღივსე. სჰან-
დარმაზდის დღეს მიწა დაამუშავე. ჰორ-
დადის დღეს არხები გაიყვანე. ამურდა-
დის დღეს ხეები და ვაზი დარგე.

დეიჰადადურის დღეს დაიბანე თა-
ვი, თმა გაიკრიჭე და ფრჩხილები მოიჭე-
რი. ადურის დღეს გზას დაადექი და პუ-
რი არ გამოაცხო, თორემ დიდ ცოდვას
ჩაიდენ. აბანის დღეს წყალს მოერიდე
და წყალი არ გაანაწყენო. ხვარის დღეს
ბავშვი სკოლაში წაიყვანე, რომ გამოვი-
დეს ნასწავლი და განათლებული. მაჰის
თვეს დალიე ღვინო და მეგობრებთან

ერთად გაერთე და იმხიარულე, ხოლო
მთვარის ღვთაებას შესთხოვე წყალობა.
თირის დღეს შვილი გააგზავნე მშვილ-
დოსნობის და შებრძოლების სასწავლებ-
ლად, აგრეთვე ცხენოსნობაში დასაოს-
ტატებლად. გოშის დღეს საქონელს უნ-
და მოუარო და ხარებს ასწავლო მიწის
მოხვნა.

დეიჰადმიჰრის დღეს თავი დაიბანე,
თმა შეიჭერი და ფრჩხილები მოიჭერი,
ვაზის ნაყოფი, ყურძნის მტევნები ჩაყა-
რე საწნახელში, რომ დადგეს კარგი
ღვინო. მიჰრის დღეს, თუ ვინმემ უსა-
მართლოდ შეგავინროვა და დაგჩაგრა,
მიჰრის წინაშე დადექ, შესთხოვე მარ-
თლმსაჯულება ღვთაება მიჰრს და შეს-
ჩივლე მას.² სროშის³ დღეს საკუთარი
სულის ხსნა და ცხოვნება ინატრე, ამის-
თვის ილოცე და წმინდა სროშს წყალობა
შესთხოვე. რაშნის დღე მსუბუქია, –
რაც გნადია, ყოველივე აღასრულე მად-
ლიანად. ფრავარდინის დღეს ფიცი არ
დადო, ამ დღეს ლოცვით მიმართე ფრა-
ვაჰარებს⁴, რომ მათ მეტად უფრორე გა-
იხარონ. ბაჰრამის დღეს ჩაყარე და ამო-
იყვანე სახლის, საცხოვრებლის საძირ-
კველი და საფუძველი, – მაშინ ის სწრა-
ფად აშენდება; აგრეთვე, წადი საომრად,
საბრძოლველად გაემგზავრე და შინ გა-
მარჯვებული დაბრუნდები. რამის დღეს

¹ წინა თარგმანთა მსგავსად, აქაც ცეცხლის ტაძრის ხსენებისას ვიყენებთ ქართულ მწერლობაში და-
დასტურებულ ტერმინს, რომელიც მომდინარეობს სწორედ ამავე მნიშვნელობის ფალაური სიტყვი-
დან ატახშან (იხ. ძეგლი „მუშანიკის მარტვილობა“)

² მიჰრი, ძველსპ. მითრა, – ზოროასტრული პანთეონის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ღვთაება. მით-
რა ნახსენებია ბევრ აქემენიდურ წარწერაში, როგორც აჰურამაზდას თანმხლები ერთ-ერთი ღვთაე-
ბა. ითვლება, რომ ბოლო სასანიდი მეფენი არ უჭერდნენ მხარს „სხვა თანმხლებ ღმერთებს“, მაგრამ
ამ ტექსტიდან ნათლად ჩანს, რომ შაპურ მეორის ეპოქაში „ისინი სუფევდნენ“ (ბრჭყალებში ვსვამთ
აქემენიდთა ციტატებს). ტაძრებშიც დაშვებული იყო მათი გამოსახულებები, მით უფრო, თუ ტექ-
სტის ჩამწერი თავად მთავარი ქურუშია. მითრა-მიჰრის გამოსახულება ახლაც მოიპოვება ირანში
მზის სახით, სხივების გვირგვინით. საზოგადოდ, მითრა-მიჰრის კულტი სწორედ მზეს და სინათლეს
უკავშირდება. სიტყვა მეჰრ-ი კლასიკურ ახალსპარსულში მზის ერთ-ერთი დასახელებაა, ხოლო თა-
ნამედროვე სპარსულშიც შემონახულია ეს ლექსემა თუნდაც სიტყვაში მეჰრებუნ – რაც ნიშნავს
„მოსიყვარულეს, თბილს“. აქ პირველადი სემანტიკის აშკარა ასახვაა.

³ სროში – მართალთა ღვთაება, რომელიც დახვდება მათ სულებს საიქიოში.

⁴ ფრავაჰარები – მართალთა, წმინდანთა, ცხოვებულთა უკვდავი სულები.

ცოლი მოიყვანე, იშრომე და იმხიარულე; ასევე, წადი სასამართლოში და დაბრუნდი გამარჯვებული, მოსამართლეთაგან გამართლებული, გათავისუფლებული. ვადის დღეს ისაუბრე, იმასლაათე, ახალი საქმე კი არ წამოიწყო.

დღეობადდენის დღეს, რაც გინდა, აკეთე, ცოლი მოიყვანე ოჯახში, თმები შეიჭერი, ფრჩხილები მოიჭერი, გამოეწყვე, ტანისამოსით მოირთვე და მოიკაზმე. დენის დღეს დახოცე მავნე ცხოველები. არდის დღეს იყიდე ყველაფერი ახალ-ახალი, რაც კი გსურს და შინ წაიღე. აშთადის დღეს ცხენი, ძროხა და სხვა მსხვილი საქონელი თუ სატვირთო პირუტყვი გაუშვი იალალზე შესანყვილებლად, რათა დაბრუნდნენ ჯანმრთელნი. ასმანის დღეს გაემგზავრე სამოგზაუროდ და სამგზავროდ, რათა შინ მშვიდობით დაბრუნდე. ზამიადის დღეს წამალი არ დალიო. მარასპანდის დღეს ტანისამოსი ამრავლე, შეიკერე და ჩაიცვი; აგრეთვე იმავე დღეს ქალზე დაქორწინდი და გეყოლება სხარტი გონების მარჯვე ბიჭუნა. ანაგრანის დღეს თმა გაიკრიჭე, ფრჩხილები მოიჭერი და ცოლი შერთე, მაშინ დაგებადება განსაკუთრებული ბიჭი.

როცა ბედნიერება გეწვევა, ზედმეტად არ აჩვენო სიხარული; თუ უბედობა შეგემთხვევა, არც მაშინ დაიდარდო მეტისმეტად, რადგან გაბედნიერებას განსაცდელი მოსდევს, ხოლო გასაჭირის ჟამი

მი შეგეცვლება სიხარულად; და სადაა აღმასვლა, რომელსაც დაღმასვლა არ უძლოდა წინ, ან როდი არსებობს დაღმართი, რომელსაც აღმართი არ ჩაენაცვლება? ჭამა-ყლაპვაში ნუ იქნები ხარბი და ღორმუცელა. ნუ მიუჯდები ნებისმიერ სუფრას და ნურც ხშირ-ხშირად მიეძალები დიდებულთა ლხინსა და ქეიფებს, ვინძლო წყენა და დამცირება არ იგემო.

რა არის ის ოთხი ყველაზე უარესი რამ, რითაც გაუთვითცნობიერებელი ადამიანი საკუთარ თავს უფრიადესად აზიანებს? პირველია ძალის და ძალმომრეობის გამოვლინება; მეორეა უპირატესი მედიდურობისა და ქედმაღლობის გამოვლენა, რაც გამოიწვევს შეძლებულ ხალხთან ჩხუბსა და შეტაკებას; მესამეა, ბერიკაცი რომ ყმანვილობდეს და ნორჩ ყმანვილ ქალს ცოლად ირთავდეს; მეოთხეც, – პირიქით, ყმანვილი კაცი ბერიკაცობდეს და ასაკოვანი ქალბატონი შეერთოს ცოლად. ხალხის კეთილგანწყობას შეიცნობ კეთილი, სამართლიანი აზრებით; ხოლო კეთილზნინობა ტკბილმოუბარი კეთილმეტყველებითაა ღირსსაცნობი. და ბოლოს, კვლავაც გეტყვი, შვილო ჩემო: ადამიანისთვის ყველაზე დიდად მარგია მისი გონება.

უკვდავი იყოს ნათელში სული ცხონებული ადურბანდ მაჰრასპანდანისა, რომელმაც ზემოთქმული ანდერძი შეგვითხზა და ეგზომი რჩევა-დარიგება დაგვიტოვა ანდერძად. დაე, აგრემც იყოს!

სამუალოსპარსულიდან თარგმნა
მაია სახოკიამ

საადი შირაზელი (მე-13 ს.)

დიდი სპარსელი დიდაქტიკოსი და ლირიკოსი საადი დაიბადა ქალაქ შირაზში, დაახლოებით 40 წლის ასაკში პოეტი მომსწრე გახდა მონღოლთა შემოსევისა, რომელმაც ირანის უმეტესი ნაწილი გააპარტახა. საადი სამშობლოს განერიდა. მან აღმოსავლეთის ქვეყნებში მოგზაურობას ლამის სამი ათეული წელი მოანდომა. მეცამეტე საუკუნის 50-იან წლებში უკვე ჭარმაგი პოეტი დაუბრუნდა მშობლიურ შირაზს და მალევე შექმნა დიდაქტიკური ჟანრის ორი მშვენიება: ლექსნარევი პროზით (საჯით) დაწერილი „გოლესტანი“ და მესწვევის სალექსო ფორმით შეთხზული „ბუსტანი“.

პოეტი გარდაიცვალა ღრმად მოხუცი, მშობლიურ შირაზში. მისი მავზოლეუმი და მიმდებარე ბაღი შირაზის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნავ სანახაობად ითვლება.

ბუსტანიდან

* * *

სახელით ღვთისა, ვინაც შექმნა სული ცხოველი,
ვინც არს შთამდგმელი ენისა და მადლისმთოველი.
მპატიებელი მსასოვართა ოდით და ოდით,
მყოვარჟამიერ შემნდობელი ბრალის და ცოდვის.
ვინაც დააგდო მისი კარი, მისი სამანი,
სხვაგან ვერ ჰპოვა იმ დიდების ცრუ ნატამალიც.
თვით გულგოროზი მეფეებიც, მპყრობელნი ყოვლის,
მისი ზღურბლის წინ ქედს იდრეკენ რიდით და თრთოლვით.
გარდანქეშანთა¹ ქვედამხობას არ ჩქარობს სრულად,
არც მონანულებს განაძეგებს, არ დასჯის სრულად.
თუ განარისხე ცოდვა-ბრალის არდარიდებით,
ალარ მიგიღებს ნაავკაცარს ძველი დიდებით.
თუ მამას შვილი ნაემტრობა, უწყებს გინებას,
მამისგან თავზე რისხვის ღვარი დაედინება.
თუკი ძე თვისი ვერ შერაცხა მშობელმა სანდოდ,
საექსოროოდ განანესებს, უწყოდე, ამ დროს.
თუკი დღეყოველ გულმოდგინედ არ შრომობს მონა,
ბატონის თვალში არ ექნება ფასი და წონა.
მოყვასთა შორის თუ არ ძალგიძს ლხენა-ხარება,
შენ სათოფეზე აღარავინ გაგეკარება.
თუკი ლაშქარი ზეზეურად იქცა უდებად,
ასეთ ლაშქარზე გული შაჰსაც აუცრუვდება.
მაგრამ ამ ქვეყნად ღვთის წყალობა არ ქრება უქმად,

¹ გარდანქეში – (სპარს.) მუამბოხე, მოჯანყე, დაუმორჩილებელი.

არ წარუგვრია არასოდეს ურჩთათვის ლუკმა.
 მისი სიბრძნის ზღვის თითო წვეთი ორ სახეს ფარავს:
 ხედავს ჩვენს ცოდვებს, მაგრამ მაინც შეგვინდობს მარად.

* * *

სულთნის სპასალარს ასე უთხრა ცოლმა ნელიად:
 ადექ და სარჩო მოგვიტანე, გამოგველია.
 გასწიე, მეფის ქონდაქარი გიბოძებს საზრდოს,
 ჩვენს ბავშვებს უკვე ზეზეურად შიმშილი აზრობთ.
 თქვა: მეფის კარზე დღეს არც არის საჭმლის ხსენება,
 რადგანაც სულთანს მთელი ღამით მარხვა ენება.
 სასომიხდილ ქალს მოეჭუფრა სახე კრიალა,
 მწველმა ნესტარმა დაუსერა გული მთლიანად.
 „ღვთისმოსაობით რად დასჭირდა სულთანს ქადილი?!
 ჩვენთა შვილთათვის ლხენა არის მისი სადილი.
 მარხვის გამტეხი, ვინც ნიადაგ სიკეთეს სთესავს,
 სჯობს მმარხველს, ვისაც არც კი ესმის მოყვასის კვნესა.
 მარხვას ის იცავს, ღვთიურ შვებას იგი ეწევა,
 ვისაც არასდროს ავიწყდება მოძმის შეწევნა.
 აბა, რას აქნევ ისეთ მარხვას, არარა ჭამო,
 მაგრამ გული არ შეგიტოკდეს მოყვასის გამო“.

სპარსულიდან თარგმნა
გიორგი ხულორდავამ

2020 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში ფონდ „დიოგენეს“ ინიციატივით, ჯეოლაბთან თანამშრომლობით და სსიპ „შემოქმედებითი საქართველოს“ თანადგომით შედგა ონლაინ პროექტი „მთარგმნელთა კლუბი და შემოქმედებითი სახელოსნო“.

მთარგმნელობითი საქმიანობით დაინტერესებული ახალგაზრდები ერთი თვის განმავლობაში გამოცდილი მთარგმნელების ხელმძღვანელობით ეუფლებოდნენ თარგმანის ხელოვნების თეორიულ და პრაქტიკულ საფუძვლებს.

პროექტის დასრულების შემდეგ პრაქტიკული სამუშაოს შედეგი – დამწყები მთარგმნელების მიერ თარგმნილი მხატვრული ტექსტები – განთავსდა „მთარგმნელთა კლუბისა და შემოქმედებითი სახელოსნოს“ ვებ-გვერდზე.

მსურველებს შესაძლებლობა ექნებათ, გაეცნონ თარგმანებს ფრანგული, ინგლისური, გერმანული და სპარსული ენებიდან.

ვსარგებლობთ ფონდ „დიოგენეს“ ხელმძღვანელის, ქალბატონი თამარ ლებანიძის, ნებართვით და „არმაღანის“ მკითხველებს ვთავაზობთ პროექტის ფარგლებში თარგმნილ სპარსული მწერლობის ნიმუშებს.

მოჰამად ბაჰმანბეიგი

(1919– 2010)

მოჰამად ბაჰმანბეიგი ცნობილი ირანელი მწერალია ყაშყაელთა ტომიდან, რომელმაც ირანის მომთაბარეთათვის განათლება ხელმისაწვდომი გახადა. თეირანის უნივერსიტეტში იურიდიული ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ მცირე ხნით ამერიკაში გაემგზავრა. სამშობლოში დაბრუნებისთანავე თავდაუზოგავად შეუდგა შრომას, რათა ირანული ტომებისთვის სათემო სკოლები დაეარსებინა. მისი წყალობით, ამ სკოლებში გოგონებიც სწავლობდნენ. მან შექმნა სათემო სკოლის მასწავლებელთა მოსამზადებელი კურსები. მოჰამად ბაჰმანბეიგიმ თავისი საგანმანათლებლო გამოცდილება მოთხრობებში აღწერა. ირანის მაშინდელმა მთავრობამ მწერალს „მოჰამად რეზა ფაჰლავის“ პრემია გადასცა, რომლითაც იუნესკოს მხარდაჭერით წერა-კითხვის გავრცელებაში განსაკუთრებული წვლილის მქონე ადამიანები ჯილდოვდებოდნენ. 2019 წელს თეირანის ერთ-ერთ ქუჩას მოჰამად ბაჰმანბეიგის სახელი ეწოდა. ნოველა „ალი“ გამოქვეყნებულია კრებულში „ჩემი ბოხარა, ჩემი ტომი“ (1989).

ალი

საფდარის ოჯახი უცნაურ ფორიაქსა და მღელვარებას მოეცვა. ზოლეიხა, საფდარის ცოლი, ოჯახის ყველა წევრზე მეტად ღელავდა. იგი ბავშვს ელოდა. მთის ფერდობზე, ხშირი ტყის პირას, მანქანებისა და მათი სავალი გზებიდან შორს, წამლის და მკურნალისგან შორს – ბავშვს ელოდა. ფეხმძიმობის მეცხრე თვეში იყო. ძლივს სუნთქავდა, უღონოდ

და მძიმედ. გული სწრაფად უცემდა. მუცელი მეტისმეტად წამოზრდოდა. თვალებიდან ძლივს იხედებოდა, ყურში გაჭირვებით ესმოდა.

ყველა შიშსა და ძრწოლას აეტანა, ზოლეიხა – ყველაზე მეტად!

ზოლეიხას მშობიარობის ტკივილის არ ეშინოდა. ავსულების და მოჩვენებების არ ეშინოდა. ავსული ალის, მშობიარე ქა-

ლის შიგანით რომ იკვებება, არ ეშინოდა. სიკვდილის სისხლიანი ბრჭყალების და აღსასრულის უღმობელი კლანჭების არ ეშინოდა. ამ შიშებზე უფრო დიდი შიში ჰქონდა. ყველა შიშზე უფრო შემზარავი და მომაკვდინებელი შიში!

ეშინოდა, რომ ბიჭის ნაცვლად კვლავ გოგოს შობდა, ქმრისა და ახლობლების წინაშე კვლავ შერცხვებოდა. თოთხმეტწლიანი ქორწინების და შვიდი გოგონას შემდეგ მერვე ბავშვის დროს მოენია.

მის პირველ გოგონას გულნარი ერქვა. ზოლეიხას მხოლოდ ეს სახელი შეერჩია. დანარჩენი გოგონებისთვის, ისევ გოგო რომ არ დაბადებულყო, ასეთი სახელები დაერქმიათ: ბოლოქალა, ბოლოვარდო, ბოლომთვარისა, ბოლოდიბა, კმარია, საკმარია.

საფდარისა და ზოლეიხას ოჯახი მივარდნილ, მთიან ადგილას მოსახლე მამასანის ტომის პატარა განშტოების ნევრი იყო. ტომი ბიჭს მოითხოვდა. მხოლოდ ბიჭს შეეძლო კერიის გაცოცხლება. ტომისთვის გოგოების მამების კერია მიმქრალ-მინავლულად მიიჩნეოდა, გოგოს მშობელი დედის გასაჭირზე დარდობდნენ და წუხდნენ.

ტომი, რომელსაც ამდენი მამაცი ქალი ჰყავდა, გოგონას მდაბალ არსებად თვლიდა. ტომი, რომელსაც ამდენი ღირსეული ქალი ჰყავდა – ქალები, თავიანთი კაცების დამარცხების შემდეგ, მტრის ხელში ტყვედ ჩავარდნის შიშით, ნაწნავებით ერთმანეთს რომ გადაებმებოდნენ და მალალი ციხე-გალავნიდან ხტებოდნენ, გოგონას, დას, ქალს, დედას ამცრობდა და არაფრად მიიჩნევდა. გოგონას მემკვიდრეობას არ უტოვებდა. მზითევსა და მეჭრიეს¹ არ აძლევდა. მამაკაცთან ერთად სუფრას არ აკარებდა. ახალგახსნილ სკოლაში არ უშვებდა. დას ძმის სწორად

არ მიიჩნევდა. გათხოვებისას გოგონას სანაცვლოდ შირბაჰას² იღებდა. თითქოს ყიდდა და ზოგჯერ ისე ძვირად ყიდდა, რომ გოგონასა და მის ქმარს მშრალზე ტოვებდა.

ლურის ენაზე მოსაუბრე ეს პატარა საზოგადოება სიტყვაში „შვილი“ გოგონას არ მოიაზრებდა. შვილებად მხოლოდ ბიჭები იწოდებოდნენ. სტუმრებსა თუ გამვლელებს საფდარისთვის რამდენჯერმე უკითხავთ, რამდენი შვილი გყავსო და მას, დარცხვენისა და თავჩაქინდრულს, უთქვამს, შვილი არა მყავს, რამდენიმე მხევალი მყავსო.

ზოლეიხას ქმრის ეს მწარე სიტყვები ბევრჯერ ჰქონდა მოსმენილი და გულზე ცეცხლი ეკიდებოდა. ამდენი ჯავრის და წუხილის მიუხედავად, ზოლეიხა ჯერაც ლამაზი იყო. ოცდაათი წლისთვის არ გადაებიჯებინა. მისი ნაწნავის ძნებს სავარცხელი ვერაფერს აკლებდა. მისი დიდი და მაცდური თვალეები ჯერაც ქმრის სიყვარულის და ერთგულების საწინდარი იყო. მისი თოვლივით ქათქათა კანი ცეცხლმოდებული მუხის ალზე უფრო წითელი სისხლით რწყულდებოდა. პირისახე სისხლნარევი თოვლისფერი ჰქონდა. ზოლეიხა ტომის ერთ-ერთი ულამაზესი ქალი იყო.

მისი ქმარი გამორჩეული კაცი იყო. თავისი მჭრელი ცულითა და ძლიერი მკლავით ტყის განაპირას ზორბა ხეები გაეჩეხა და სახნავ-სათესი მიწა მოეწყო. რამდენიმე მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვიც ჰყავდა. ზოლეიხასა და გოგონების დახმარებით მცირე მოსავალი მოჰყავდა და ცხოვრების ჩარხს ასე ატრიალებდა.

გოგონები ზოლეიხასავით ლამაზები იყვნენ. უხვი შირბაჰა ელოდათ. უზრუნველი მომავალი ექნებოდათ. მაგრამ ეს

¹ მეჭრიე (არაბ.-სპარ.) – ქორწინებისას სასიძოს მიერ საპატარძლოსთვის მისაცემი ფული ან ქონება.

² შირბაჰა (სპარ.) – საქმროს მიერ საპატარძლოს მშობლებისთვის გადასახდელი თანხა.

სიხარული იმ მთისხელა საზრუნავის ფონზე თივის ზვინივით მოჩანდა. ზოლენიას ბიჭის არყოლის დარდი და ნალველი კლავდა. შერცხვენილი და დამცრობილი იყო. ქალებსა და დედებს შორის თითოთ საჩვენებელი იყო. ქორწინებიდან თოთხმეტი წელი გადიოდა და შვიდი დიდ-პატარა გოგონას გვერდით ერთი ბიჭიც კი არ ჰყავდა. უნაყოფო ხე იყო, წყარო იყო დამშრალი და უწყლო! მისი მწუხარება დამქანცველი, მისი დღე უმზეო, მისი ღამე – უმთვარო და უვარსკვლავო იყო.

ზოლენიას არ შეუცოდავს და ცოდვილი იყო, სამსჯავრო არ გამართულა და მსჯავრდებული იყო. საფდარი მისი დანაშაულის თანამონაწილე იყო, მაგრამ ის მამა იყო. კაცი იყო. მისი ცოდვა მისატყვებელი იყო. ზოლენიას სუსტი მხრები ცოდვის ტვირთის სატარებლად უფრო შესაფერი და მორგებული იყო. ის ქალი იყო. დედა იყო. მისი ცოდვა მიუტყვებელი იყო. გაკილვა და დაცინვა, ღვარძლი და საყვედური – ყველაფერი მისთვის ემეტებოდათ. ზოლენია ჩუმად ითმენდა და ამ საშინელ წამებას გაჭირვებით უძლებდა. ამ მძიმე ტვირთის ქვეშ მისი არსების საყრდენი ბურჯი მორყეულიყო. მისი ხსნა მხოლოდ ბიჭი იყო. მისი გამამართლებელი განაჩენი მხოლოდ ბიჭი იყო. მისი ტკივილის მკურნალი, ბიჭის გარდა, არაფერი იყო.

სხვა დედებს, მეზობლებს, ნათესავებს – ყველას ბიჭი ჰყავდა. ბიჭის სახით დასაყრდენი ჰყავდათ. ზოლენია სხვის ბიჭებს შეჰყურებდა. თოფს ხელს წამოავლებდნენ, ნადირობდნენ, ჭიდაობდნენ, შურდულს ისროდნენ, სათემო სკოლაში დადიოდნენ, ლექსებს ამბობდნენ, წარმოდგენებს მართავდნენ, ჯგუფურ თამაშობებში მონაწილეობდნენ.

ზოლენია, წუხილით და შურით, მოსვენებადაკარგული შეჰყურებდა ამ სასურველ და საოცნებო სცენებს. გრძნობდა ნაყოფის მოძრაობას. ბავშვის ფეხის ხმა ესმოდა. მუცელზე ხელს იდებდა და ბიჭის ნატვრაში ოხრავდა. ბიჭისა, ამ თამაშობებში, შეჯიბრებებში, ძალის გამოცდაში რომ ჩაებმებოდა. ნატრობდა, რომ თვითონაც მხევალს და მოსამსახურეს კი არა – თავისუფალ ბავშვს მოუვლენდა ქვეყანას. ძლიერ ვაჟკაცს, რომელიც მისი სიამაყისა და თავმომწონეობის მიზეზი გახდებოდა. ოჯახის გაცივებულ კერას გაათბობდა და გააჩალებდა. სკოლაში ივლიდა, ისწავლიდა, გაიზრდებოდა, დაკაცდებოდა, დედას და დებს ზურგს გაუმაგრებდა.

ზოლენიას ამ ოცნების ასასრულებლად გრძელი გზა გაეწყო. ბევრი ელოცა. კერია დაეკოცნა. თიკანი და ბატკანი შეენირა. შეიხებს, დერვიშებს თუ ჩავუშებს¹ სწევოდა. წმინდანთა საფლავების მოსალოცად მთა და ბარი, ქალაქი და სოფელი, ცხელი, ცივი, ღარიბი და მდიდარი ადგილები ფეხქვეშ გაეფინა. წმინდანების ნაკვალევზე ფეხი დაედგა. ნატვრის ხეებთან სურვილი ჩაეთქვა. თავშალი მოეხსნა და აკლდამებზე შეება.

ზოლენიას ქალიშვილები დედის სანუხარს იზიარებდნენ. ბავშვის დაბადებას ისინიც იმედიტა და მღელვარებით ელოდნენ. ძმის მოლოდინში წამებს ითვლიდნენ. უნდოდათ, ძმისთვის აკვანი დაერწიათ, იავნანა ემღერათ, თავს შემოვლებოდნენ. მისი პატარა ქორი და ეყნოსათ, ტერფები დაეკოცნათ. ქუდსა და პერანგზე ავგაროზად მოუღაყოლის მძივი და ონიქსის ქვა შეებათ.

ტკივილები სინათლეს გაურბიან.

¹ ჩავუში (თურქ.-სპარ.) – კაცი, რომელიც მომლოცველთა ქარავანში რელიგიურ სიმღერებს ასრულებს.

ტკივილები ბნელი ღამეების ძველი მეგობრები და ახლობლები არიან. ზოლეიხას ტკივილები ერთ ბნელ ღამეს დაეწყო. მშობიარობის ამბავი მთელ ტომს მოედო. ქალები მელოგინეს ირგვლივ შემოიკრიბნენ. მათგან ყველაზე მოხუცი, ტომის ბებიაქალი, ყველაზე გვიან მოვიდა და თან თავისი ხელსაწყოები და ხურჯინი მოიტანა, რომელშიც ჯანჯაფილი, დარიჩინი, წინაკა, მარიამსაკმელა, მიხაკი, ილი, ბეგქონდარა, პიტნა, ყარაყორუთი, შაქარყინული, აჯასპი, დენთი, ინდიგო, ყვავის ნაღველი, მელიის ნაღველი, ჯიქის ბრჭყალი, მგლის ხახა, არწივის კლანჭი, ცხენის ძუა და ფაფარი ეწყო.

ძალაგამოცლილი, ღონემიხდილი, დიდ კუბოკრულ ნაჭერში გახვეული ზოლეიხა ლოგინზე მიგდებულყო. მისი ლოგინი – მაგარი ბალიში, სქელი ნაბადი, უხეში ზოლიანი ფარდაგი, ძველი ჯარისკაცული საბანი – კერიასთან იყო გაშლილი. კერიაში ცეცხლი ენთო. ცეცხლის ალი და ქალების რიარია კარვის კალთებს მოძრავ ჩრდილებად ეცემოდა. თითქოს მოჩვენებები ირეოდნენ. შეშისა და საკმევლის კვამლით ჰაერი დამძიმებულ-დამუქებულყო. სინამდვილის პირისპირ ყველა შიშსა და ძრწოლას აეტანა. დედის ჯანმრთელობა – ნაკლებად, ბიჭის გაჩენა მეტად ადარდებდათ.

ზოლეიხას შეკრული წარბები, დაზაფრული, გაყინული მზერა მეტყველებდა, რომ ეს ამბავი აშინებდა და გოგოს დაბადებაზე ფიქრს ძლიერ დაეფრთხო.

სახლი შიშსა და მღელვარებას მოეცვა. ზოლეიხა დასუსტებულიყო და დაუძლურებულიყო. ტკივილიანი ხმით კვნესოდა. კბილს კბილზე აჭერდა. ბებიაქალმა საყელო შეუხსნა, პერანგი გადაუღელა, თავშალი მოხსნა. თითქოს ჰაერი მაინც არ ჰყოფნიდა. წრიალებდა, ბორგავდა. მოხუცის წამლები და ფაცაფუცი უშედეგო იყო. ზოლეიხას მდგომარეობა უფრო და უფრო

მძიმდებოდა. მშობიარობა ადვილი და მარტივი არ იყო. ადრინდელ მშობიარობებს არ ჰგავდა. ზოლეიხა ყოველ ჯერზე ამ დედაბერმა ამშობიარა. ამჯერად საქმე რთულად იყო. ზოლეიხამ გონება დაკარგა. კრიჭა შეეკრა. წამალი კი არა, ყელში წვეთი წყალიც არ გადასდიოდა. ზოლეიხას და სიკვდილის სუნთქვა ერთმანეთში არეულიყო. სიკვდილი ორ ნაბიჯზე ედგა. ზოლეიხა ორთაბრძოლაში ჩაბმულიყო. იგი უხილავ მტერს ებრძოდა.

დედაბერმა საფრთხე იგრძნო და გაბზარული ხმით თქვა: „ალი!“

ტომი ბუნების და ზებუნებრივი ძალების მარწუხებში იყო. ემმაკეულის და ავსულების კლანჭებში იყო. ალი ავსულებს შორის ყველაზე დაუნდობელი იყო. ალი მუდამ ტომის ირგვლივ ტრიალებდა. ზამთრის თუ ზაფხულის საძოვრებზე ტომს მუდამ თან ახლდა. მუდამ მშობიარე ქალს უსაფრდებოდა. ტომის ხალხი ამ მოსისხლე მტერს ოდითგანვე იცნობდა. ალს მრავალი სახლი გაეჩანაგებინა. მრავალი დედა შავი მინისთვის მიებარებინა. მრავალი ბავშვი დაეობლებინა, მიუსაფრად და მანანნალად ექცია.

ალს ქვეყანაზე ცხენის, რკინის და შავი ფერის გარდა, არავისი და არაფრისა ეშინოდა. ცხენი, რკინა და შავი ფერი რომ არა, ტომში ერთი დედაც არ გადარჩებოდა.

ბრძოლა გაჩაღდა. ზოლეიხას სასთუმალთან ჟანგიანი ხმალი პირუკულმა დაუდეს. მაჯები, კოჭები და მკლავები ცხენის ფაფრით დაწნული შავი საბლით შეუკრეს. ჯაჭვს რამდენიმე რგოლი მოაცალეს და ხელისგულებზე დაულაგეს. სანოლს შავი ქსოვილი გადააფარეს. მისი უსიცოცხლო სხეული გაჭირვებით ასწიეს და შავ, გაჭვარტლულ ქვაბს რამდენჯერმე გადაატარეს. ინდიგოთი, დენთითა და ნახშირით სხეული შავად დაუხაზეს. ცალი ქალამანი ნახშირში ამოსვარეს და კარვის თოკზე ჩამოჰკიდეს. ტომის თავკაცის მოუსვენარი

ცხენი კარვის კართან, ზოლეიხასგან ორი-ოდე ნაბიჯის მოშორებით მაგრად დააბეს. რომ ვერ მისწვდომოდა და ეჭიხვინა, ხორბლით და ქერით სავსე თოფრაკი მოშორებით დაუდეს. ცხენი გამაყრუებლად ჭიხვინებდა. უნაგირი და ლაგამ-ალვირი ზოლეიხას ირგვლივ შემოულაგეს. კარვის ჭერსა და კალთებზე ათობით მახათი მიამაგრეს, ერთი მახათი ზოლეიხას თმაში ჩაარჭეს. ყოველი მხრიდან რკინის საგნები და იარაღები შემოუწყვეს. ზოლეიხა ბრძოლის ველზე იყო. იგი რკინის სანგარში გაამაგრეს.

მეზობელი ტომიდან თურქულენოვანი გამოცდილი მონადირე დასახმარებლად იხმეს. მონადირე ტომის იმ მეტად იშვიათ კაცთაგანი იყო, ერთ მშვენიერ დღეს ავსულთა ხროვა რომ დაამარცხა და ერთ-ერთს ოქროს ნაწნავი მოაჭრა.

მონადირე ხმაურითა და ყვირილით მოიჭრა, დიდი აურზაური დაატრიალა. ცხენის ჭენებით კარავს რამდენჯერმე წრე დაარტყა, თოფი გაისროლა და შეჰყვირა: „ყარ ყარე, ყარე!“ – „განვედ, შავო, განვედ!“ მთელი ეს გარჯა და ძალისხმევა ამაო აღმოჩნდა, მტერმა არ დაიჩოქა. ზოლეიხა მძიმე ბრძოლაში ჩაბმულიყო. ძალ-ღონე გამოსცლოდა. ფერი წართმეოდა. თითქოს სისხლისგან დაცლილიყო. ყველას ეშინოდა. ღამეს ბოლო არ უჩანდა. წუთი საუკუნედ იწელებოდა. დრო გაყინულიყო. არ იძროდა. ყველა დედაბერს შეჰყურებდა. მან, სხვებზე მეტად აღელვებულმა, ახალი, სასტიკი ბრძანება გასცა.

ზოლეიხას სახეში შემოჰკრეს. გაფითრებული სახე დაუსისხლიანეს. ნაწნავები გამეტებით და გაშმაგებით დაუქაჩეს. ქალების ძალა არ კმაროდა. საქმეში ძლიერი კაცი ჩაერთო და ზოლეიხას მწარედ დაუნყო თავ-პირში ცემა.

ატმოსფერო დამძიმებულიყო. კარვის ჩაბნელებულ-ჩამუქებულ ჰაერში იმედისა და სიხარულის ერთი ნაპერწკალიც

არ კრთოდა. ცხენის ჭიხვინი, თოფის სროლა, მონადირის ყიჟინა, ალიყურების ხმა, ქალების მოთქმა, გოგონების ტირილი ერთმანეთში არეულიყო.

საფდარი, დაღლილი და დაქანცული, მეზობელ კარავში თავისიანებთან ერთად უმცირეს ჩქამსა და მოძრაობას აკვირდებოდა. შფოთავდა და ღელავდა. სიმშვიდე და მოთმინება დაეკარგა. რამდენიმე ქვას, მის გვერდით რომ ეყარა, ერთმანეთს უნაცვლებდა. ქვიშით და კენჭებით მკითხაობდა. ადგილს ვერ პოულობდა. კერიაში მუგუზაღს ატრიალებდა. სიგარეტი გასთავებოდა. ნამწვს ეწეოდა. დგებოდა და ცხენს, ზოლეიხას დასაცავად რომ ჭიხვინებდა, კოცნიდა. მონადირეს, ჰაერში ვაზნებს რომ დაუნანებლად ისროდა, გენაცვალეო, შესძახოდა. გაკვირვებისგან და გაოგნებისგან აცახცახებულ გოგონებს, ლანანის ხმა რომ ესმოდათ, ამშვიდებდა.

ალიყური უშედეგო არ ყოფილა. ზოლეიხა ცოტათი გონს მოვიდა. პირი გააღო, მაგრამ ხმას ვერ იღებდა. რალაცის თქმა სურდა. მისი ხმა არ ისმოდა. სიკვდილს-სიცოცხლეს შორის გახირულიყო. ზოლეიხას სიცოცხლე ბენვზე ეკიდა. ოფლში ცურავდა. თვალეები გაახილა, მაგრამ თითქოს ვერავის და ვერაფერს ხედავდა. უეცრად შეირხა. თვალეებში სხივი გაუკრთა. რამდენიმე ძლიერმა კრუნჩხვამ მთელ სხეულში დაუარა.

დედაბერი, ზოლეიხას ერთი წამითაც რომ არ სცილდებოდა, საქმეს შეუდგა და სისხლიანი, დანაოჭებული ხელეებით ახალშობილის პატარა სხეული დედისას მოაშორა. ბავშვი ხელში აიყვანა და შესძახა: „ბიჭია!“

საპასუხო შეძახილი ბიჭის ტირილი იყო. რამდენიმე ქალმა სიხარულის ყიჟინა დასცა. მათ მალე მხიარული შეძახილებით საფდარიც შეუერთდა, მაგრამ სასიხარულო ვერა ნახა რა. ზოლეიხა ამხელა

ამბავს ვერ უძლებდა. იგი მწუხარებას იყო შეჩვეული. ამხელა სიხარულს ვერ უძლებდა. ამხელა სიხარული მისი უძლური სხეულისთვის მძიმე და აუტანელი იყო. თვალები დახუჭა და მეტად აღარ გაუხეხია. ახალშობილი დედის მკერდს დაეძებდა. ხელი ჩაავლო, პირი გააღო, მაგრამ რძე და რძის ნაკადული არსად ჩანდა. ტკბილი, სიცოცხლის მომნიჭებელი წყარო დამშრალიყო და დაშრეტილიყო.

ზოლეთხამ დაისვენა. მშფოთვარე

ღვიძილის და უთავბოლო სიზმრების მარწუხებისგან, გველეშაპების კლანჭებისგან, რომლებიც ნთქავენ, მგლების ჭანგებისგან, რომლებიც ხრავენ, წყალდიდობებისგან, რომლებიც აჩანაგებენ, დაისვენა.

ყველა ღრმა და შავმა წუხილმა მოიცვა. ამ შავ და ღრმა, მღელვარე ზღვაში მხოლოდ ერთი წვეთი კიაფობდა: ბიჭი!

ამიერიდან საფდარს ცოლი არ ჰყავდა, მაგრამ ბიჭი ჰყავდა. მის გოგონებს დედა არ ჰყავდათ, მაგრამ ძმა ჰყავდათ.

სპარსულიდან თარგმნა
ქეთევან ნიკოლაძემ

ბელყეის სოლეიმანი (დაიბ. 1963 წ.)

ბელყეის სოლეიმანი ირანის ქალაქ ქერმანში დაიბადა. თეირანის უნივერსიტეტში ფილოსოფიური განათლება მიიღო. არის მწერალი და ლიტერატურათმცოდნე. განსაკუთრებით პოპულარულია მისი მინიმალისტური პროზა. იგი არაერთი პუბლიცისტური სტატიის, ნოველების კრებულის და რომანის ავტორია. მისი ყველაზე ცნობილი წიგნებია: „ქალბატონის უკანასკნელი თამაში“, „სიძე-პატარძლის თამაშობანი“ და „დეიდობანას თამაში“.

დედის მიწა

მამამ თქვა: „დედა ცაში წავიდა“. მამამ თქვა: „დედა შორეულ მოგზაურობაში წავიდა“. დედამ თქვა: „დედა ის კაშკაშა ვარსკვლავია მთავარესთან ახლოს“.

პატარა გოგონამ თქვა: „დედა მინაში წავიდა“.

მამიდამ თქვა: „ყოჩაღ, რა რეალისტი ბავშვია, რა სწრაფად შეეგუა“.

პატარა გოგონა ამის შემდეგ ყოველდღე აიძულებდა მამას, რომ დედის საფლავზე წაეყვანა. იქ ჯერ საფლავის მიწას ასწორებდა, შემდეგ რწყავდა და ცოტა ხანს დედას ესაუბრებოდა.

მესამე კვირას, როცა დედის საფლავს რწყავდა, მამას უთხრა:

- აბა, დედა რატომ არ ყვავილობს?

სპარსულიდან თარგმნა
საბინა კაზიმოვმა

ქურდი

ბავშვობიდან მდიდრული, ლამაზი და პატარა ნივთები უყვარდა. წვეულებიდან დაბრუნებისას დედა ჯიბეებსა და სხეულის კუთხე-კუნჭულებს უმონმებდა. ერთხელ თავისი ბიძაშვილის ფერადი ბურთულა გამოუჩინდა, პირში რომ ედო.

ოჯახის ყურადღების მიუხედავად, რომელსაც უამრავი ფსიქოლოგი და ჭკუის მასწავლებელი არიგებდა, სკოლაში რომ წავიდა, კვლავაც ფერად-ფერადი საშლელების, კოხტა სათლელების, ლამაზი დასაკრავი ქალაღლების, დიდ-პატარა

და ნაირ-ნაირი ნივთების კოლექცია გაეკეთებინა.

მისი სიყმაწვილის გამორჩეული ნაქურდალი ცხრა თვის დისშვილის ფარჩები იყო, რომლებიც ციმციმებდა და ბუღბუღივით უსტვენდა. სტუდენტობის პერიოდში უნივერსიტეტის სასადილოდან კოვზებსა და სამარილებს იპარავდა.

ახლა ერთ-ერთი დიდი კომპანიის დირექტორი იყო. მისი ოთხწლიანი მმართველობის პერიოდში მეზუფეტეს მდიდრული კოვზების ექვსი კომპლექტი ეყიდა.

მდივანი ქალი კვირაში ერთხელ მაგიდაზე ფერადი საკინძელების ჩასაწყობს ავსებდა. მისი ბოლო ნაქურდალი მდივნის მინიატურული საათი იყო, რომელიც ორი

თვის წინ დაბადების დღეზე თვითონვე აჩუქა. ერთი წლის წინ კი ეს საათი საფრანგეთში ათდღიანი მოგზაურობის დროს თავისი დისთვის მოეპარა.

სპარსულიდან თარგმნა
შორენა ჯიმშერიშვილმა

ისე, რომორც სიმონ დე ბოვუარი და ჟან-პოლ სარტრი

დასჩემებია: „ისე, როგორც სიმონ დე ბოვუარი და ჟან-პოლ სარტრი“.

სარტრისა და ბოვუარის მთელი ნააზრევიდან ცნებები – შფოთი, თავისუფლება, არჩევანი და რთული ტერმინი „განუხორციელებელი საჭირო“ დაემახსოვრებინა.

პროვინციელ თანაკურსელთან სამთვიანი თანაცხოვრება მისი პირველი გამოცდილება იყო, მერე კი თანდათან გაცნობიერა, უსახლკარობის გამო რომ შეჰკედლებოდა.

ყველა მამაკაცთან, ვისაც კი გაიცნობდა, თავისუფალი, მაგრამ პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული იდეალური ცოლქმრული ცხოვრების შესახებ საუბრობდა.

ახლა, როცა ყოველ ღამით ქუჩის პირას დგება, რათა მანქანათა ნაკადში, მის წინ რომ აჩერებენ, ვინმე ამოირჩიოს, საკუთარ თავს ეუბნება: „ეგებ მას ესმოდეს პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული თავისუფალი ცოლქმრული ცხოვრების აზრი.“

სპარსულიდან თარგმნა
გიორგი ჯგერენაიამ

მარტოობის მყიფე ფაიფური და საძირაო ცხენები

ჯერ ბიჭმა ჩაყვინთა და მერე – გოგომ. მამამაც ჩაყვინთა. კარგად იცოდა, რომ ყვინთვისთვის ცოტა მობერებულიყო, მაგრამ აქ და ახლა, ჩაყვინთვის გარ-

და, სხვა გზა არ დარჩენოდა. გოგომ და ბიჭმა გაიცინეს და წარუმატებელი ჩაყვინთვის შემდეგ წყლიდან თავამოყოფილ მამას წყალი შეაწუნეს. კაცმა გაიცინა და

¹ ნაწყვეტი ირანელი პოეტის, სოჰრაბ სეფეჰრის, ლექსიდან „ნამში ჩატეული ოაზისი“. ლექსი ქართულად თარგმნა გიორგი ლობჯანიძემ. ლექსის ეს ნაწყვეტი სეფეჰრის საფლავს ეპიტაფიად აქვს.

თავის თექვსმეტი წლის გოგონას ეშმაკურად ანთებულ სახეზე წყალი შეაწუნა. გოგო და ბიჭი მამას დაედევნენ. მამამ წყალში ხელ-ფეხი გაიქნია, სწრაფად და მარდად, მაგრამ ვერ გაექცა. გოგომ და ბიჭმა მამა წყალში ჩააყურყუმელავეს. რამდენიმე წამის განმავლობაში, რომელიც კაცს საუკუნედ ეჩვენა, წყლის ქვეშ სამივე ერთმანეთს თვალებში მიაშტერდა. რთული გამოცდა იყო. ბიჭმა ბოლომ ამოიყო თავი წყლიდან და ხმაურიანად ამოისუნთქა. სალტო გააკეთა. გოგომ ვერ შეძლო. მამამ არც კი სცადა.

კაცმა ნაპირზე გააღწია და ცოლის გვერდით, ერთი საათი მათთვის თვალი რომ არ მოეშორებინა, ქვიშაზე დაეცა. გოგო და ბიჭიც ნაპირზე გავიდნენ. მამას ღიპი უთახთახებდა. გოგომ ერთი მუჭა ქვიშა დააყარა ზედ და ერთიც ბიჭმა, რათა მამა განძრეულიყო და დედა აყვირებულყო. მამას ტანი ქვიშით დაეფარა. თანდათან თვალები დახუჭა და რბილ ქვიშასა და ნოტიო ჰაერს მიენდო. გოგომ

და ბიჭმა მამა ქვიშის მართკუთხედში ჩაფლეს და ზედ დაანერეს: „ჩემთან თუ მოხვალთ, ჩუმად, ფეხაკრეფით მოდით, რომ ღმერთმა არ ქნას, გაიბზაროს ჩემი მარტოობის მყიფე ფაიფური“.¹

გოგო და ბიჭი ქვიშის ნიანგის კეთებას შეუდგნენ. გოგომ სანაპიროზე ერთი მუჭა ნიჟარები შეაგროვა და ბიჭმა ისინი ნიანგის პირში ჩაამაგრა. გოგომ მკვდარი თევზი ნიანგის პირთან დააგლო და ბიჭი ნიანგის კუდზე ქერცლების გამოყვანას შეუდგა. ბიჭმა ბავშვების შეძახილები, რომლებიც ბრინჯის ნათესებში გაზრდილ ცხენებს მოგზაურებზე აქირავებდნენ, ვერ გაიგონა. მხოლოდ გოგომ გაიგონა ცხენების ფლოქვების თქარუნი და ქვიშის ნიანგს სწრაფად მოშორდა. ათზე მეტი დაოთხილი ცხენი სანაპიროზე მიქროდა. ბიჭი ცხენებს ბოლო წუთში გაერიდა. ცხენებმა ნიანგსა და ქვიშის მართკუთხედს გადაუარეს. მთელი სანაპირო ცხენების სუნითა და ბავშვების შეძახილებით იყო სავსე.

სპარსულიდან თარგმნა
თინათინ ნიკლაურმა

სარჩევი

არაბული ლიტერატურა

მიხაილ ნუაიძე , წრიპა. თარგმანი ნინო სურმაჯასი და ელენე სიხარულიძისა	7
იმან ჰუმაიდანი , სხვა ცხოვრებანი. თარგმანი დარეჯან გარდავაძისა	16
სინან ანტუნი , ლექსები. თარგმანი ნინო დოლიძისა	41

თურქული ლიტერატურა

რეფიქ ჰალით ქარაი , ბებერი ხარი. თარგმანი დარეჯან ყაფლანიშვილისა	49
აზიზ ნესინი , თქვენს ქვეყანაში ვირი არ არის? თარგმანი მერი ნიკლაურისა	54
მუჯელა ულჯაი (კოშიშვილი) , ლექსები. თარგმანი ნანა კაჭარავასი და ია ხასაიასი	60

სპარსული ლიტერატურა

ადურბანდ მაჰრასპანდანის ძის დარიგებანი (ფალაური რელიგიური ძეგლი). თარგმანი მაია სახოკიასი	67
საადი შირაზელი , ბუსთანიდან. თარგმანი გიორგი ხულორდავასი	73
მოჰამად ბაჰმანბეიგი , ალი. თარგმანი ქეთევან ნიკოლაძისა	75
ბელყეის სოლეიმანი , მინიატურული პროზა. თარგმანი საბინა კაზიმოვის, შორენა ჯიმშერიშვილის, გიორგი ჯგერენაიასი და თინათინ ნიკლაურისა	81

ყდაზე: ლიბანი. ბეირუთი.

რედაქტორი: 593464565; E-mail: mzivditi@yahoo.com
სწავლული მდივანი: 599160619; E-mail: nanio02@yahoo.com

ტირაჟი 40 (ორმოცი) ცალი

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიაძის ქ. №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

